

Iurie Roșca

EXERCITII
de
LUCIDITATE

Iurie ROȘCA

**EXERCIȚII
de
LUCIDITATE**

CIVITAS
Chișinău, 2000

ARGUMENT ȘI ÎNDEMN

Cu credință în Dumnezeu, Cu iubire de Neam – astfel ar putea fi formulat laitmotivul articolelor lui Iurie Roșca incluse în această carte.

Cu credință în Dumnezeu, Cu iubire de Neam – este expresia de esență a doctrinei politice promovate de Frontul / azi Partidul Popular Creștin Democrat. Ca întotdeauna, pericolul major ce ne paște vine astăzi de la cei care vor să schimbe temelia așezării noastre pământești, ordinea dată nouă spre a o respecta și a o înnobila.

Îndreptarea strâmbătăților, însă, vine *de la oameni concreți – la familii, ca izvor al perpetuării neamului omenesc;*

de la familii – la neamuri, și state naționale ca forma cea mai adecvată pentru afirmarea istorică a națiunilor;

de la națiuni – la întreaga umanitate;

de la tot ce-i pământesc – la tot ce e cosmic, spre Dumnezeu

– aceasta ar fi în linii mari piramida de la concret la Absolut și ordinea de comportament dată nouă, oamenilor, spre a dăinui în istorie. Ea nu poate fi înlocuită cu alta, deoarece nu există o a doua mai bună. Învățătura creștină, singura cu rădăcini adânci în arealul nostru, reflectă o asemenea ierarhizare a lucrurilor. Or, tot ce e împotriva lui Dumnezeu, ce e împotriva națiunilor, ce e împotriva familiei este nemijlocit și înzecit împotriva omului.

Pentru societatea noastră în haosul zilei de azi, zăpăcită și mai mult de doctrine promotoare de non-valori, *credința în Dumnezeu și iubirea de Neam* trebuie să fie "punctele cardinale" în mișcarea spre lumină.

Cu credință în Dumnezeu, Cu iubire de Neam – mai reprezintă și axa comportamentală a creștin-democrațiilor și

a lui Iurie Roșca în particular. În timp ce o mare parte din cohorta politică chișinăueană stă cocoțată în capul societății basarabene doar de dragul interesului personal, cultivând nestingherit un individualism fanatic, feroce și distrugător, autorul acestei cărți, în dubla lui postură, de director de opinie și de lider politic, învață să servească interesul colectiv. El a prins comandamentul major, transistoric, de a apăra Credința și Numele, optând pentru a reda omului libertatea de a se apropia și a crede în Dumnezeu în cadrul Bisericii lui dintotdeauna; pentru ca în legea noastră supremă să fie fixate adevăruri istorice păstrate cu jertfă de către generații – suntem *români* și vorbim *românește*. Caracterul întotdeauna militant, deseori polemic al textelor lui Iurie Roșca sunt tot atâtea pledoarii pentru decomunizarea Basarabiei, pentru afirmarea drepturilor politice și pentru libertatea de expresie. Opțiunea fermă pentru democrație și pentru smulgerea Republicii Moldova din sufocanta îmbrățișare a intereselor geopolitice rusești, efortul de a o relansa pe coordonatele europene se înscriu, de asemenea, în mod firesc în crezul său politic.

Acestea ar constitui argumentul editurii în favoarea cărții din fața domniilor voastre și, desigur, îndemnul de a zăbovi asupra ei.

Mihai Adauge,
editor

CHESTIUENA GLOTONIMULUI NU POATE FI ABORDATĂ SEPARAT DE CEA A ETNONIMULUI

Săptămânalul "Literatura și arta" din 18 martie a.c. publică în prima pagină o Declarație semnată de Congresul Intelectualității, Asociația Oamenilor de Știință, Cultură și Artă din Moldova și de alte organizații obștești și instituții de stat, în care este exprimat un protest vehement și pe deplin întemeiat împotriva tentativei forțelor antinaționale de a introduce în textul Constituției Republicii Moldova glotonimul fals "limbă moldovenească". Aderăm fără rezerve la această opțiune. Totodată, pentru a cuprinde problema în întreaga ei complexitate, este cazul să nu abordăm chestiunea glotonimului "limbă română" separat de cea a etnonimului "popor român". Altminteri ne-am putea pomeni în postura de victime ale propriei noastre neatenții sau inconsecvențe. Având în vedere importanța deosebită a chestiunii respective, este cazul să eliminăm din capul locului orice inadvertență de acest soi și să nu lăsăm câmp de manevră celor care vor să ne atragă pe panta cedărilor și compromisurilor.

Nu putem crede că semnatarii acestei Declarații se simt numai vorbitori de limbă română, dar nu și români. Precum greu este de crezut că instituțiile și organizațiile semnatare care întrunesc lamura intelectuală a neamului au uitat să menționeze și elementul de bază asupra căruia se va da bătălia cea mare — *popor român*, iar nu "moldovenesc". Pentru că este limpede din capul locului: guvernanții de la

Chișinău, precum și toate celelalte forțe care formează lobby-ul rusofil în Basarabia, sunt dispuși (citește: au dispoziția de sus, de la Moscova) să simuleze o polemică aprigă în problema glotonimului "limbă română" în procesul discutării proiectului de Constituție ca până la urmă să se lase convinși și "să cedeze" unitatea de limbă, dar în nici un caz și unitatea de neam. Este evident că Moscova, prin coloana a cincina din Basarabia, pune la cale "o austriecizare" a teritoriilor românești ocupate din estul Prutului prin consacrarea constituțională a etnonimului "popor moldovenesc", de data aceasta nu prin intermediul pseudoștiinței impuse cu baioneta de către regimul sovietic de ocupație, ci prin votul "întregului popor", a cărui conștiință națională a fost mutilată de același regim. În final, Constituția ar putea să recunoască pe de o parte adevărul că și în Republica Moldova limba oficială este cea română și să fixeze pe de altă parte existența "poporului moldovenesc". În acest fel Moscova speră să rezolve definitiv problema Basarabiei și să pună capăt o dată și pentru totdeauna tendințelor unioniste.

Tocmai din acest motiv am considerat necesar să atenționăm opinia publică românească de la noi, acum, în momentul publicării proiectului de Constituție, asupra pericolului care ne amenință și să îndemnăm pe toți cei care simt românește să militeze univoc și fără compromis pentru introducerea necondiționată în textul Constituției atât a glotonimului "limbă română", cât și a etnonimului "popor român".

"ȚARA", 23 martie, 1993

GRIGORE VÂRTOSU

S-a scurs un an de la moartea voluntarului român Grigore Vârtosu. L-am cunoscut acum vreo zece ani din câteva poezii apărute în «Tinerimea Moldovei» și în revista «Moldova». Apoi, în 1986, pe când lucram la televiziune, am avut o deplasare la baștina poetului Alexe Mateevici, la casa aflată la acea dată în paragină. Când eram deja în curtea casei pe care ne zbăteam să o transformăm în casă-muzeu, apare un bărbat tânăr care mi se recomandă: «Sunt Grigore Vârtosu din Cârnaștenii-Noi. Poet și țăran». Aflase că urmează să vină cineva de la televiziune pe acolo și a dat o fugă să vadă dacă ne poate ajuta cu ceva.

Peste vreo trei ani, în memorabila zi de 12 martie 1989, când a avut loc cea mai mare demonstrație anticomunistă din Basarabia, îl vedeam pentru a doua oară în fruntea manifestațiilor rebeli care asaltau tribuna din Piața centrală a Chișinăului și sediul Comitetului Central al P.C.M. Mulțimea condusă de el își cerea dreptul la limbă și la identitate națională. În aceeași noapte a fost arestat în tren de către organele de represiune și transportat la pușcăria din Chișinău unde a fost întemnițat cu încă vreo câțiva participanți activi la demonstrația din 12 martie. A urmat o grevă a foamei organizată de Veaceslav Ceremuș și câțiva din prietenii lui. Apoi într-o duminică greva foamei a culminat cu o mare demonstrație și, în seara aceleiași zile,

Vârtosu și ceilalți deținuți au fost purtați pe brațele mulțimii în Piața Marii Adunări Naționale, autoritățile comuniste fiind forțate să-i pună în libertate.

În zilele Revoluției Române, Grigore era în fruntea donatorilor de sânge pentru frații din Țară și a organizatorilor detașamentelor de voluntari care se pregăteau să plece la București.

În primăvara-vara lui '92, cei care au luptat în zona Tighinei i-au admirat curajul de om care înfrunța destinul. Era atât de plin de viață, mereu vesel și neînfricat, încât nici astăzi nu-mi pot imagina că nu mai e printre noi.

El a luptat pentru dezrobirea Basarabiei, pentru reunirea ei cu Patria-mamă - România.

Astăzi, la un an de la moartea lui eroică, nouă, celor rămași în viață, nu ne-ar șede bine să-l bocim. Pentru că de ne-ar vedea Grigore, ar râde de noi.

Grigore Vârtosu este un destin împlinit. Alături de alți bărbați ai neamului, el este un simbol al afirmării mândriei de a fi român. Să continuăm lupta și să ne amintim azi și întotdeauna de fratele nostru Grigore.

«ȚARA», 20 iulie, 1993

NOI NU VOM DEVENI NICIODATĂ O NOUĂ GENERAȚIE DE REFUGIAȚI

Ilie Ilașcu este un avantajat al sortii

Cu mult timp înainte de arestarea lui Ilie Ilașcu, noi, cei din Basarabia, îl tot îndemnam să părăsească Tiraspolul, el și colegii lui, pentru că altfel se expun fie nimicirii fizice, fie arestării. Ni se părea illogică aflarea lui acolo în timp ce luni de zile casa în care locuia era pusă sub urmărire. Era o supraveghere fățișă. Doi tipi înarmați cu pistoale-automat «Kalașnikov» stăteau demonstrativ la poarta casei lui. Ilie făcea haz de ei. Îi invita la un ceai, îi întreba dacă nu s-au plictisit. Tipii își întorceau privirile fără a da vreun răspuns. Dimineața, când își ducea cele două fete la școală, umbrele din fața porții îl urmau până la stația de troleibuz.

Revenind acasă el continua să țină legătura telefonică cu noi, dădea în permanență interviuri pentru radio Chișinău, pentru B.B.C., Vocea Americii, Europa Liberă.

La insistențele noastre de a-l determina să se refugieze în Basarabia el răspundea simplu: «Nu pot, măi fraților. Știu că într-o bună zi aștia mă vor ucide sau mă vor aresta. Dar dacă plec eu, ce vor zice ceilalți români din Transnistria pe care îi tot îndemn de ani de zile să-și apere drepturile lor? Vor zice că i-am mințit, că m-am speriat. Sau îmi vor urma exemplul și vor fugi și ei după mine. Eu n-am dreptul să-i descurajez».

Vara trecută separatiștii l-au luat din casă. El s-a dat prins pentru că nu concepea să evadeze din propria-i casă.

Au urmat luni de zile când nu am mai știut nimic de el. Continuam să trimitem în fiecare zi comunicate de presă în întreaga lume, să atenționăm autoritățile și opinia publică.

Cușca de fier în care au fost închiși camarazii noștri de la Tiraspol au făcut deja înconjurul lumii.

Cei cinci patrioți întemnițați în pușcăriile comuniste au reușit să solidarizeze în jurul lor, într-un fel unic, întreaga națiune. De fapt, prin chinurile lor, ei repetă martiriul zecilor și sutelor de mii de deținuți politici pe care i-a avut țara noastră de-a lungul acestui secol. Aș zice chiar că într-un fel ei sunt avantajați față de alții care au avut aceeași soartă. Zeci de ani lamura neamului românesc a fost răstignită în închisorile comuniste. Cei mai demni dintre ei deseori s-au stins în anonim. Frații noștri de la Tiraspol au avantajul să fie cunoscuți și admirați de întreaga suflare românească. Avantajul, dar și responsabilitatea. Ei nu-și pot permite luxul oscilațiilor sau cedărilor, întrucât nu sunt pur și simplu cinci cetățeni ai Republicii Moldova. Ei reprezintă astăzi obrazul națiunii române. Ei devin un simbol al afirmării onoarei de a fi român.

O replică magistrală pentru conformiști

Cazul Ilașcu dă o lecție de românism celor aflați în afara zidurilor închisorii. Ei se lasă martirizați pentru a ne trezi pe noi.

Canalia națională ne-a rezervat deja rolul de detașament de sacrificiu. Ea cobește neconținut de la tribunele oficiale și de pe paginile ziarelor moartea sigură a Frontului Popular Creștin Democrat în calitatea lui de Mișcare de eliberare națională, de curent unionist, de formațiune politică de opoziție. Funeraliile F.P.C.D. au devenit o preocupare permanentă a necrofililor din Transnistria și Basarabia. Pe

unii ne-au îngropat în timpul războiului de pe Nistru, pe alții ne-au închis în pușcării separatiștii. Pe ceilalți caută să ne înmormânteze propagandistic și, eventual, electoral. Suntem terorizați pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Dar cine dintre noi ar mai avea curajul să-și dea frica pe față atunci când avem alături pilda lui Ilașcu. Ne-ar fi rușine de el și de ceilalți ca el. Fapta celor cinci este ca o palmă pentru conformiștii și conjuncturiștii de azi. Este o replică magistrală dată politicaștrilor chișinăueni care își drapează lașitatea cu rațiuni de ordin electoral numite și «realism politic». Un soi de realism care se mulează în cel mai josnic mod pe micimea doctrinei oficiale despre o «independență reală a Republicii Moldova».

Patrioții români de la Tiraspol repetă experiența vechilor creștini:

«Puteți face orice cu trupul meu, însă asupra sufletului meu n-aveți nici o putere».

Ce i-ar costa pe ei să renunțe la numele de români? Poate astfel, făcându-le pe plac separatiștilor, și-ar fi putut îndulci întrucâtva soarta.

Sacrificiu pentru o țară vecină

Observați cu câtă mândrie și tenacitate își afirmă Ilașcu identitatea sa politică de membru al F.P.C.D. Iată că în stânga Prutului afirmarea identității naționale, cea de român, se suprapune cu afirmarea identității politice, cea de membru al F.P.C.D. Frontist, unionist și român au devenit sinonime atât în limbajul curent al adepților, cât și în cel al dușmanilor noștri.

De ce oare Ilie și camarazii săi strigă din cușcă: «Trăiască Moldova, Ardealul și Țara Românească!»? Ce au ei cu această regiune geografică de dincolo de Carpați numită și

Transilvania? Iată o întrebare care se poate isca în mințile multor basarabeni. O întrebare odată apărută, omul vrea să-i găsească și dezlegarea. Și tot așa căutând, ajunge să-și regăsească Țara. Ilie Ilașcu, în scrisoarea sa adresată Președintelui României Ion Iliescu, spune: «Vă mai comunic că și la Tiraspol s-a murit și se mai moare pentru Țară - pentru o Românie Mare». Citind aceste rânduri, ieșite la lumină dintre zidurile închisorii, orice român din stânga Prutului începe să se dumirească: «Vasăzică, acolo este și țara mea». Altminteri, cine s-ar sacrifica pentru o țară vecină?

Plutonul de execuție și sistemele de referință

Noi, F.P.C.D., suntem o organizație politică din aceste teritorii cu o biografie unică, cu morții, întemnițaii și martirii noștri. Este o onoare să faci parte din aceeași mișcare politică cu Grigore Vârtosu, căzut la Tighina, și Ilie Ilașcu, întemnițat la Tiraspol.

Acolo, între pereții închisorii, în fața plutonului de execuție, în cuștile de fier, secția F.P.C.D. Tiraspol este cea mai eficientă structură a Mișcării noastre.

Cinicii și mulțumiții de sine nu au ce căuta printre noi. Când zici: am suferit destul, să o mai faci și alții, tocmai atunci, în clipa aceea ești pierdut. Din simplul motiv că ai un sistem de referință fals, care te macină din interior. Te compari cu vecinul din preajmă, care adesea e mai sătul și e mai bine aranjat în viață decât tine. Dar singurul sistem de referință valabil pentru un creștin este Iisus Hristos. Numai credința în El, întărită și de exemplul fraților tăi de la Tiraspol, te poate fortifica, dându-ți adevăratele dimensiuni ale suferinței de dragul aproapelui.

Petre Țuțea, aflându-se într-una din închisorile comuniste și dorind să mai ridice duhul fraților săi de suferință, dar și

să facă puțină ordine în mințile celor din celulă, a zis la un moment dat: «...*Dacă murim aici în lanțuri și în haine vărgate, nu noi facem cinste Poporului Român, ci Poporul Român ne-a făcut onoarea să murim pentru el*».

Este ridicol cel ce își deplânge neconținut soarta vitregă a națiunii sale. Este demn de dispreț cel ce pleacă pe cărări străine în căutarea unei vieți mai bune. Să-i mulțumim lui Dumnezeu care ne-a dat o țară. Iar nouă, generației de azi, ne-a surâs marele favor al sorții de a putea să facem ceva pentru reșterea ei.

Intenții și efecte

Deseori se întâmplă că cele mai bestiale intenții până la urmă au un efect contrar celui scontat. Grupul lui Ilașcu a fost întemnițat cu scopul de a ne înfricoșa pe noi, cei rămași în libertate. Dar iată că tocmai pilda lor ne îndârjește și mai mult.

Comuniștii, care puneau la cale răfuiala publică asupra patrioților tiraspoleni, s-au văzut nevoiți, datorită presiunilor internaționale, să renunțe pentru moment. Executarea exemplară se amână. Amânând timp de aproape un an de zile începerea procesului, criminalii au sperat că vor reuși să-i omoare prin frig, înfometare, bătăi, simulări de execuție, droguri, punând în aplicare tot arsenalul bolșevic de tortură fizică și psihică, iar demoralizarea și disperarea ar fi trebuit să încununeze opera de distrugere a acestor oameni.

Nereușind însă, criminalii s-au văzut nevoiți să înceneze o judecată care a cutremurat o lume. Atunci s-au retractat din nou, suspendând procesul până în august. Ei încă mai speră că frații noștri sau se vor stinge în celule, nemaisuportând tratamentul inuman, sau vor ieși din închisoare devastați fizic și psihic.

Noi, cei de dincoace de zidurile temniței, nu putem crede că Ilie Ilașcu, Alexandru Leșco, Tudor Petrov-Popa, Andrei Ivanțoc și Petru Godiac nu vor scăpa din ghearele bestiilor roșii. Întreaga țară îi așteaptă cu brațele deschise.

Frate Ilie, să știi că nici noi, cei din Basarabia, orice s-ar întâmpla, nu vom deveni niciodată o nouă generație de refugiați. Altfel ce ar zice lumea văzându-ne că am abandonat calea pe care de bună voie am ales-o? Știm că tu și camarazii tăi de suferință sunteți cu inimile împăcate, iar noi alături de părinții voștri care v-au dat viață, ne bucurăm că ei au născut cinci feciori aleși de Dumnezeu să facă cinste Neamului Românesc.

«ȚARA», 27 iulie, 1993

LEGEA (STRANGULĂRII) PRESEI

Note pe marginea unor dezbateri parlamentare

La ședința de vineri a legislativului a fost pus în discuție proiectul Legii presei. La tribuna Parlamentului a ieșit dl Arhip Ciubotaru, președintele subcomisiei pentru mass-media.

Intervenind cu o propunere de procedură din partea Alianței F.P.C.D., subsemnatul a cerut retragerea acestui proiect din discuție și de pe ordinea de zi, subliniind că de o asemenea lege pur și simplu nu este nevoie, dată fiind și practica internațională, dar și faptul că relațiile dintre o publicație periodică sau agenție de presă și stat, precum și dintre acestea și cetățeni sunt deja reglementate de legislația în vigoare în codurile de procedură civilă, de contravenții administrative și cel penal. În plus, noua Constituție ce urmează a fi adoptată în curând trebuie să garanteze expres dreptul inalienabil la libertatea presei alături de celelalte drepturi fundamentale ale omului. Cu atât mai mult cu cât proiectul care se propune spre discuție este de fapt o tentativă de legiferare a dictatului din partea statului asupra presei și de suprimare a libertății cuvântului. Am mai ținut să atrag atenția deputaților asupra faptului că modul în care va fi rezolvată această problemă va reflecta perfect gradul de democrație și nivelul de respectare a drepturilor omului în Republica Moldova. Și dacă atunci când se vorbește despre nivelul reformei economice situația mai poate fi justificată

prin greutatea indispensabilă ce însoțesc procesul de decomunizare a economiei, cu totul altfel stau lucrurile când vine vorba despre libertatea presei, și nu vom avea nici o acoperire în fața comunității mondiale, dacă nu vom adopta un cadru legal democratic în conformitate cu standardele europene. Însă această propunere nu a găsit susținere din partea majorității parlamentare, dl A.Ciubotaru trecând la expunerea amendamentelor parvenite, din partea unui șir de instanțe cointerestate.

Și deoarece la propunerea dlui P.Lucinschi s-a convenit să se purceadă la discutarea proiectului Legii presei în prima lectură, deputații au adresat un șir de întrebări raportorului, expunându-și opiniile asupra chestiunii în cauză.

O rețetă autohtonă de dictatură

Punctul a) al articolului 4 intitulat «Interdicții de publicitate» începe astfel: «*Se interzice: a) difuzarea materialelor ce defăimează poporul și Statul moldovenesc, politica lui internă și externă...*», urmând o serie de interdicții indiscutabile ce țin de chemări la răsturnarea prin violență a orânduirii de stat sau îndeamnă la violență, separatism teritorial, propagă intoleranță etnică sau religioasă etc. Aceeași formulare este trecută și în punctul b) al articolului 25 intitulat «Sanțiuni», adăugându-se precizarea de-a dreptul draconică «sub orice formă» (sic!): «*Contestarea sau defăimarea poporului și Statului moldovenesc din partea unei publicații periodice sau agenții de presă, sub orice formă, atrage după sine o amendă de 1.000 salarii minime, iar acțiunea repetată – încetarea activității acestei publicații sau agenții de presă*».

Fiind întrebat în legislația cărei țări a mai găsit vreo formulare similară, raportorul a recunoscut că aceasta este o creație autohtonă originală. Într-adevăr, «originalitatea»

acestei sintagme este atât de evidentă, încât ar putea servi drept model pentru orice dictatură din orice țară a lumii. Practic, prin acest text se instituie instrumentul legal care permite înfrângerea sau anihilarea pe planul mass-media a oricărui adversar politic considerat drept incomod de autoritățile de stat, iar libertatea presei devine o ficțiune. Sub această formulare, vădit ambiguă și excesiv de largă, poate intra sub incidența acestei sancțiuni orice faptă, chiar și o simplă ironie sau relatarea unui fapt pe care puterea l-ar interpreta ca ofensator la adresa ei.

Pornind de la aceste amendamente, să încercăm să modelăm câteva situații. Un ziarist sau o publicație consideră drept greșită integrarea Republicii Moldova în C.S.I., astfel contestând politica externă oficială. Un altul apreciază drept eronată politica impozitară a guvernului sau chiar pune la îndoială întreg programul de guvernare al celor care dețin majoritatea în legislativ. Un al treilea combate decizia autorităților de a subvenționa din buget o ramură sau alta a economiei naționale, fie considerând-o falimentară, fie opinând că o atare subvenționare ar afecta nepermis de mult contribuabilii. Exemplele ar putea fi înșirate la nesfârșit, toate încadrându-se perfect în vastul spectru de «delicte» stipulat în articolele menționate mai sus.

Nu există nici o îndoială că autorii acestei legi fac o confuzie între politica promovată de partidul de guvernământ și interesele vitale ale statului. Astfel, partidul aflat la guvernare își arogă dreptul de unic exponent al poporului și al statului, celelalte opțiuni fiind categorisite ca fiind «antistatale» (iată o noțiune preluată direct din arsenalul sovietic și atât de îndrăgită de actuala stăpânire). Formula respectivă confundă în mod deliberat opțiunile actualei puteri cu interesele poporului și ale statului. Dar este timpul să se accepte ideea că într-un stat democratic puterea nu este ceva

imuabil, ci tranzitoriu, iar cei care se află azi la guvernare mâine se pot pomeni în opoziție. Esența unei democrații constă tocmai în perindarea la putere a diferitelor partide politice, adesea cu opțiuni diametral opuse, singurul arbitru fiind electoratul, care, urmărind polemicele dintre diverse forțe politice, își dă votul pentru un partid sau altul. Dar dacă se ajunge totuși la promovarea acestor formulări în lege, atunci și Opoziția, și presa independentă sunt lipsite de orice modalitate legală de a afirma un alt punct de vedere decât cel oficial. Tocmai aici se și evidențiază vechile reflexe ale celor care nu pot accepta jocul democratic într-o societate deschisă celor mai diverse puncte de vedere. Chingile în care se încearcă a fi încorsetată libertatea cuvântului lasă loc de manevră doar unei opoziții de buzunar și unei prese aservite în totalitate puterii. Un asemenea cadru legislativ reprezintă o copie perfectă a «democrației sovietice» care nu tolera decât punctul de vedere oficial, «al partidului și al guvernului», (iar în formula «modernizată» - al partidului de guvernământ) și deschide calea unui val de represiuni împotriva celor considerați indezirabili pentru regim. Cu un asemenea grad de libertate a cuvântului, majorității parlamentare, pentru a desăvârși opera de creare a unui cadru legal pe potriva intereselor sale, nu i-ar rămâne decât să mai voteze un amendament la Codul penal care ar interzice difuzarea, fie și orală, a bancurilor politice. Astfel, Republica Moldova ar putea ajunge lider printre țările ex-comuniste după numărul de disidenți pe cap de locuitor. Ar mai lipsi doar un singur element care să încununeze opera de reinstaurare a unui climat politic identic cu cel din perioada sovietică: adunările colectivelor de muncă, la care muncitorii și colhoznicii i-ar stigmatiza pe cei care uneltesc împotriva statului și poporului conform devizei sacrosante despre unitatea dintre partid și popor.

Un scut pentru organele de represiune

Punctul d) al aceluiași articol 4 fixează încă un șir de interdicții de publicitate. Așadar, se interzice: *«difuzarea informației despre anchetarea preliminară fără autorizarea în scris a procurorului, anchetatorului sau a persoanei care efectuează cercetările prealabile, precum și difuzarea materialelor ce vin în contradicție cu prezumția nevinovăției sau care anticipează hotărârea instanței de judecată»*.

Iată încă o stipulare care lovește direct în drepturile fundamentale ale omului, făcând cale abuzurilor din partea organelor de anchetă și instanțelor de judecată, răfuielilor cu oricine ar fi considerat incomod pentru orice funcționar local sau demnitar de rang republican. Prin urmare, un cetățean poate fi arestat în mod abuziv, supus anchetării și judecat contrar oricăror norme și legi, iar presa nu are dreptul să se implice și, eventual, să-i ia apărarea decât după pronunțarea definitivă a hotărârii instanței judecătorești. Este evident că într-o asemenea situație reacția post-factum a presei devine cu totul inoperantă. Inventivitatea autorilor proiectului a mers atât de departe, încât depășește până și realitatea comunistă de ieri, atunci când rudele unui om arestat fără vină puteau să se adreseze după ajutor la un ziar ca «Pravda», «Izvestia», «Sovetskaia Moldavia» sau la televiziune. Dar oare azi sunt atât de rare cazurile când colaboratorii poliției rețin fără nici un motiv sau chiar în baza unor probe reale un cetățean, îl snopesc în bătai, îl forțează să «recunoască» vina, să semneze procese-verbale fabricate tot de ei și transmit cu repeziciune dosarul în judecată? Ce îi mai rămâne de făcut unui jurnalist, dacă el nu va putea scrie despre nici un proces, fie el și public, decât cu autorizarea procurorului sau a altui funcționar al organelor de drept, care nu au nici un interes să admită implicarea presei în ocina lor?

Coreea de Nord – un model pentru Republica Moldova?

Articolul 17, intitulat «Finanțarea publicațiilor periodice și a agențiilor de presă», precizează dreptul exclusiv al persoanelor juridice și fizice din Republica Moldova de a sprijini financiar presa, orice subvenționare din străinătate fiind admisă doar «în cadrul unor înțelegeri interguvernamentale». În toată lumea liberă presa este privată, prin urmare, acorduri interguvernamentale pot fi făcute doar cu China sau Coreea de Nord, unde presa aparține în totalitate statului. Și dacă tot am luat-o pe calea privatizării și zicem că dorim atragerea investițiilor străine în economia națională, investiții profitabile și pentru stat, care va încasa impozitele respective de la firmele străine, este bine să nu trecem cu vederea faptul că în lume presa este un business care prosperă și aduce venituri considerabile celor care practică acest gen de afaceri. De ce nu am permite ca și în Republica Moldova o firmă străină să poată fonda o revistă de reclamă, de divertisment sau de mode?

În conținutul aceluiași articol 17 se prevede că «*revistele și ziarele pentru copii de vârstă preșcolară și școlară, publicațiile periodice destinate handicapaților și invalizilor sunt finanțate de stat*», iar când un deputat a propus ca în această listă să fie incluse și publicațiile pentru tineret, dl A.Ciubotaru a remarcat rezonabilitatea propunerii, adăugând că și presa literară, artistică, de cultură și știință se află într-o situație dezasastroasă și ar trebui să fie inclusă în lista celor finanțate de stat. Dar dată fiind starea în care se află bugetul republicii, a precizat raportorul, o asemenea posibilitate nu există. Dacă așa stau lucrurile, ar fi absolut normal ca statul nu numai să admită, dar și să fie direct cointeresat în atragerea oamenilor de afaceri străini care ar subvenționa presa de toate genurile,

pentru toate vârstele, inclusiv presa independentă de informație și opinie. Dar de ce, să zicem, o agenție de presă internațională să nu poată să-și deschidă și la noi o filială fără vreun acord interguvernamental.

Odată cu prăbușirea sistemului comunist numeroase fundații și organizații neguvernamentale din Occident, dorind să contribuie la consolidarea democrației în țările Europei Centrale și de Est, precum și în cele ex-sovietice, acordă un sprijin material masiv pentru fondarea și dezvoltarea presei libere. Să rămână oare Republica Moldova singurul stat din această zonă cu un regim autarhic, izolându-se de procesele democratice care au cuprins întregul spațiu ex-comunist? Este bine cunoscut și faptul că grație aceluiași instituții occidentale în țările fostului lagăr socialist au fost fondate nenumărate posturi independente de radio și televiziune, dar, întrucât ni s-a propus doar Legea presei scrise, sperăm să revenim la acest subiect atunci când vom dezbate Legea audiovizualului, de care, spre deosebire de cea care face obiectul discuției de azi, într-adevăr este nevoie.

Poliția Conștiinței confiscă tirajul

În cadrul dezbaterilor parlamentare dl A.Păpușoi, deputat P.D.A.M., a propus o completare la ultimul alineat al articolului 21 care inițial era formulat astfel: *«Zădărnicierea difuzării legale a publicației periodice prin confiscarea tirajului, a unei părți a lui sau în alt mod este interzisă»*, adăugând sintagma *«cu excepția cazurilor prevăzute în articolul 4 al prezentei legi»*. Dl A.Ciubotaru a opinat că amendamentul ar putea fi acceptat. Completarea dlui Păpușoi ni se pare de-a dreptul absurdă, deoarece, chiar dacă textul articolului 4 rămâne intact în varianta finală a legii, vina unei publicații sau a unei agenții poate fi demonstrată doar prin decizia unei instanțe judecătorești, adică post-factum, după apariția

ziarului sau difuzarea știrii. Iar dacă o publicație sau o agenție de presă poate fi sancționată exclusiv în urma unei hotărâri judecătorești, care ar fi instanța sau instituția ce și-ar asuma rolul de cenzor în drept să suprimă în mod operativ și arbitrar tirajul unui ziar? Procuratura? Ministerul Securității Naționale? Ministerul de Interne? Sau poate va fi instituită Poliția Conștiinței, inspirată din George Orwell?

Presă internațională - stop!

Articolul 33, alineatul 1, prevede dreptul la activitatea de presă exercitată de ziariștii străini, cu mențiunea că acesta este garantat de lege în condiții de reciprocitate. Prevederea referitoare la «condițiile de reciprocitate» este excesivă și practic anulează posibilitatea exercitării activității de către ziariștii străini. Stipularea respectivă ignoră faptul că absoluta majoritate a publicațiilor periodice, a agențiilor de presă și a companiilor de televiziune din lume sunt private, prin urmare, nu pot exista niște acorduri interguvernamentale care ar asigura niște condiții de reciprocitate. Cu totul altceva este că ziariștii străini acreditați la noi trebuie să respecte legile statului și în același timp să beneficieze de sprijinul autorităților pentru practicarea nestingherită a profesiei lor.

Așadar, proiectul a fost votat deocamdată în prima lectură. Încă mai e timp pentru o îmbunătățire substanțială a textului Legii presei. Totul depinde de măsura în care va înțelege majoritatea parlamentară importanța chestiunii în cauză, inclusiv pentru imaginea Republicii Moldova în exterior.

«TARA», 7 iunie, 1994

UN IMN PROVIZORIU CU FUNCȚII EUFEMISTICE

În loc de motto:

«Pentru că, vasăzică, de acum ni se spune că ne sculăm cu «Deșteaptă-te...», ne culcăm cu «Deșteaptă-te...» și așa mai departe. Da ce, până acum am dormit? Am dormit sau am luptat pentru independență? Dați-ne voie oleacă să fim independenți. Dați-ne voie să vedem ce putem».

(Din discursul președintelui Snegur, rostit
în cadrul ședinței Guvernului la 18.09.1991).

«Țara», nr. 39 (57)

Campania de denigrare a imnului «Deșteaptă-te, Române!» a fost declanșată de M.Snegur. La 7 iunie curent în Parlamentul de la Chișinău s-a mai consumat un act al scenariului de restaurare comunistă. La inițiativa fracțiunii parlamentare a P.D.A.M. a fost produsă o hotărâre prin care Imnul de Stat «Deșteaptă-te, Române!» este anulat, fiind înlocuit provizoriu, până la adoptarea unui alt imn în urma unui concurs, cu «Limba noastră» de Alexei Mateevici, muzica de Alexandru Cristea. Însăși inițiativa nu constituie o noutate, campania de denigrare a imnului demnității noastre de neam fiind declanșată încă în septembrie 1991, la nici o lună de la adoptarea lui. Că «Deșteaptă-te, Române!» nu va mai fi Imn de Stat era clar încă la 27 februarie, când s-au anunțat rezultatele alegerilor parlamentare, întrucât unul

din «punctele-cheie» din platforma electorală a P.D.A.M. era tocmai suprimarea imnului, alături de celelalte elemente ale programului de restaurație comunistă.

«Opoziția - în picioare! E un moment istoric!»

Demnă de remarcat, însă, este abilitatea machiavelică a autorilor acestei hotărâri, care, pentru a-și ascunde adevăratele intenții de eradicare a tot ce ar aminti de românism, caută să înlocuiască un imn românesc cu un alt imn românesc. Intenția este clară: să preîntâmpine orice atac din partea Opoziției, din partea celor care și-au păstrat conștiința și demnitatea nealterate, să se blindeze cu o «variantă imbatabilă». Am reținut o replică ieșită din gura unui pedeamist care, victorios, în momentul votării, exclama pe un ton plin de satisfacție răutăcioasă: «Cum? Ridicați mâna împotriva lui Mateevici, împotriva Limbii noastre?». Nu-i pomenesc numele nu pentru că l-aș fi uitat, ci fiindcă pentru moment nu contează. Precum nu contează nici numele socialistului care, în momentul votării Acordului de aderare la C.S.I., a aruncat o altă replică plină de dispreț înspre noi: «Opoziția - în picioare! E un moment istoric!». Într-adevăr, era un moment istoric, și, precum se vede, nu era ultimul.

*Conform logicii P.D.A.M.-iste,
urmează schimbarea Tricolorului
și alfabetului latin*

Imnul «Deșteaptă-te, Române!», imnul «Limba noastră», Mihai Eminescu, Tricolorul sunt elemente fundamentale ale spiritualității românești, oricât de nesuferit ar fi acest adevăr pentru majoritatea parlamentară. În susținerea acestei afirmații, și pentru a înlătura orice dubiu asupra românității

operei lui Mateevici, am citat în acea ședință a Parlamentului un fragment dintr-un studiu al lui Ovidiu Vuia, publicat în revista «Renașterea», editată în Germania: *«Limba noastră» se orânduie cu deosebită cinste alături de poezii cu aceeași temă semnate de George Coșbuc sau Aron Cotruș și nu-i inferioară deloc lui «Deșteaptă-te, Române!» de Andrei Mureșanu și suntem în drept să afirmăm că marele poet român basarabean Al. Mateevici și-a plătit cu viața, victimă a hidoaselor bande bolșevice, vina de a fi compus unul din cele mai frumoase imnuri dedicate sfintei limbi românești, neamului său daco-roman».*

Am adus acest exemplu pentru a atrage încă o dată atenția majorității parlamentare asupra situației penibile în care se află, perseverând în tentativa deșartă de a căuta «originalitatea» limbii, spiritualității, poporului băștinaș. Urmând logica pedeamistă, care nu mai poate admite ca două state să aibă același imn, ar fi de așteptat ca și drapelul de stat să fie schimbat, deoarece situația este aceeași. Dacă ne ținem în continuare de aceeași logică, s-ar impune și modificarea alfabetului. Și totuși dacă în perioada sovietică implantarea acestor neadevăruri era destul de ușoară, astăzi ea ar reuși numai dacă s-ar reinstaura regimul dictatorial de ieri.

În cadrul aceleiași ședințe a Parlamentului, raportorul (care a dorit să nu figureze în cronica noastră*), fiind întreat de ce, dacă într-adevăr P.D.A.M. agreează «Limba noastră», acesteia i se acordă un statut provizoriu, anunțându-se «un concurs pentru crearea noului Imn de Stat», dânsul a improvizat un răspuns antologic: *«Dar de unde știți că acest concurs nu va fi câștigat tocmai de Alexei Mateevici?»*. Dacă însă răspunsul liderului agrarian nu a fost o glumă și câștigătorul concursului este deja cunoscut, ce rost ar mai avea punctul 4 al aceleiași hotărâri: *«Guvernul va aloca mijloace pentru desfășurarea concursului?»* Sau poate Guvernului, după ce a rezolvat toate problemele social-economice, nu i-a rămas altceva de făcut decât să toace banii publici de dragul hachițelor

majorității parlamentare? Așa sau altfel, deocamdată cert este un singur lucru: puterea este cuprinsă de obsesia provizoratului.

*Fracțiunea parlamentară a Alianței F.P.C.D.
nu a participat la votarea hotărârii
de anulare a imnului «Deșteaptă-te, Române!»*

În calitate de fracțiune parlamentară de opoziție, am fost puși în dificultate și trebuie să recunoaștem că situația a fost gândită destul de abil de P.D.A.M., deoarece este dificil să votezi împotriva unei decizii care substituie «Deșteaptă-te, Române!» prin «Limba noastră». Tocmai de aceea fracțiunea parlamentară a Alianței F.P.C.D. nu a participat la vot, fapt trecut sub tăcere în buletinele de știri ale radioteleviziunii, care anunțau sec 76 de voturi pentru și 3 împotriva. Cele trei voturi contra sunt ale unei părți a grupului parlamentar «Blocul Țăranilor și Intelectualilor», cealaltă parte a acestui bloc neparticipând nici ea alături de noi la votare.

De ce, totuși, agrarienii au ales anume «Limba noastră»? Motivul e simplu. Pentru a evita pronunțarea sintagmei «limba română» aceștia de mult fac abuz de formule gen limba de stat, limba maternă, limba oficială, limba noastră etc. Iată de ce, pentru a scăpa de «Deșteaptă-te, Române!» care zgârie urechile ciulite spre Moscova, P.D.A.M.-ul a găsit potrivit să-i atribuie și poeziei lui Al.Mateevici funcția de eufemism menit să mușamalizeze identitatea noastră românească. Că procedeul nu este dintre cele mai oneste, se vede de la o poștă. Dar nu asta contează pentru ei. Contează doar menținerea unor aparențe de corectitudine în comportament și cultivarea continuă a simulacrului democrației.

«ȚARA», 14 iunie, 1994

RECURS LA METODĂ SAU GENUL EPISTOLAR CA MIJLOC DE REPRIMARE POLITICĂ

Oficiosul Guvernului «Moldova Suverană» publică în numărul din 1 noiembrie curent o «Scrisoare deschisă Președintelui Republicii Moldova», semnată cu câteva nume de «moldoveni din Fălești», material la care ne-am referit și în numărul trecut și care începe cu precizarea că dl Mircea Snegur nu este altcineva decât «*Apostolul Pavel al poporului nostru*». În finalul epistolei colective autorii ei avertizează conducătorul de vârf despre pericolul ce planează asupra Republicii Moldova, care ar proveni din partea F.P.C.D. «*Căci anume aici, – susțin jălbașii, – este cel mai mare pericol al autonimicirii – în existența «frontului» în republică și în activitatea subversivă a liderilor lui*».

Remarcăm în treacăt că plăsmuitorii textului respectiv sunt atât de puternic influențați de gândirea și acțiunea recentă a maestrului Ion Druță, încât îl pastișează fără nici o perdea. Înainte de a trece la analiza stilistică a acestui text, condimentat copios cu injurii și scabrozități suburbane preluate din limbajul curent al propagandei oficiale, dorim să subliniem că miezul acestei «Scrisori» se reduce la rugămintea «electorilor prezidențiali» către șeful statului ca acesta să manifeste mai multă receptivitate față de inițiativele de suprimare a F.P.C.D.:

«*Susțineți începutul bun al Procuraturii Republicii printr-un decret special de interzicere categorică a «frontului» și a ziarului său «Țara» ca organizație social-politică fâțiș antistatală și antipopulară*».

«Viespile încă bâzâie»

Astfel, Puterea recurge la vechea metodă stalinistă conform căreia «masele de truiditori» înfierează «dușmanii de clasă» și cer conducerii de partid și de stat să ia cele mai drastice măsuri contra celor care gândesc **altfel** decât este îngăduit «de sus». Metoda funcționează perfect. Atunci «dușmanul lăuntric» era chiaburul sau agentul imperialismului mondial, gata să atace în orice clipă cuceririle revoluției sau, după caz, ale socialismului. Astăzi în calitate de «dușman intern» este prezentat F.P.C.D., iar rolul «dușmanului extern» este atribuit României, prezentată ca stat-agresor care atentează la «cuceririle independenței». Că între exponenții epocii staliniste și cei ai zilei de azi nu există nici o deosebire își poate da seama oricine aruncă o privire asupra componenței nominale a Puterii de la Chișinău, iar ca o confirmare în plus vine și limbajul — reflecție fidelă a mentalității — de care se face uz. Ziarul «Țara», de exemplu, este numit «cuib de viespi». Vă amintiți: Dumitru Milev, «Viespile încă bâzâie»? Poate oare cultiva o asemenea producție propagandistică altceva decât ura «de clasă» contra celor care împiedică «construcția socialismului» (azi — edificarea statului și consolidarea independenței)? Măsurile care se impun sunt cunoscute: lichidarea politică prin metode represive.

Vigoarea unui membru de partid

Practicanții acestei metode uită, probabil, că într-un stat de drept doar justiția poate aprecia legalitatea sau ilegalitatea unui fenomen, fapt, comportament, inclusiv legalitatea activității unui partid sau publicații periodice. Iar interzicerea prin decret la care se face apel în «Scrisoarea» în cauză poate avea loc doar în condițiile unei totale dictaturi, modalitate de suprimare politică ce nu este prevăzută (încă) de legislația în vigoare.

Alături de alți «trădători de Patrie și popor», subsemnatului îi este rezervat un loc aparte în epistola cu pricina. Portretul scâldat în «veninul proletar» al semnatarilor se distinge printr-o serie de calificative injurioase, dar și printr-un profund regret pentru «mărinimia» excesivă a președintelui:

«La una din nenumăratele grosolănii ați reacționat destoinic prin procesul Snegur-Roșca. Dar, credem, nu v-a ajuns tărie s-o scoateți la capăt. Și în final l-ați iertat. De ce oare?» — se întreabă apărătorii «patriei tinere». Într-adevăr, care ar fi motivul unei astfel de lipse de fermitate din partea președintelui? Unii presupun că la mijloc este și faptul că la acea dată Domnia Sa deja părăsise rândurile Partidului Comunist, dar încă nu devenise membru cu drepturi depline al P.D.A.M., lipsa de vlagă fiind condiționată de situația provizorie de persoană fără de partid. Astăzi însă acea scurtă perioadă intermediară s-a consumat. Astăzi se poate exclama din nou: *«Eu îmi iubesc partidul și mă mândresc cu el, / în suflet el îmi toarnă tărie de oțel!»*

M.S.N. — pepiniera de patrioți ai Republicii Moldova

Acum, blindat cu noua Constituție și cu noua calitate de membru de partid, șeful statului este somat să lovească fără cruțare în «*cel mai aprig dușman al statalității și suveranității republicii noastre*» (adică subsemnatul — Iu. R.) și în «*haita lui*» (adică grupul parlamentar F.P.C.D. — Iu. R.) care «*n-a votat (...) și deci nu recunoaște Constituția țării Moldova în care trăiește și pâinea poporului căreia o mănâncă*». Se știe prea bine ce trebuie făcut cu trântorii și paraziții care, după ce că sunt trădători, mai și mănâncă pâinea poporului.

Printre persoanele atacate cu deosebit zel în ultimul timp de propaganda oficială este și Petru Bogatu, împotriva căruia s-au consumat cantități considerabile de cerneală tipografică.

Pestilențiala «filipică» lansată prin foaia «Moldovanul» contra dlui Petru Bogatu a fost retipărită concomitent de practic toate ziarele raionale, acțiune ce putea fi realizată doar la indicația propagandiștilor stăpânirii prin vechea metodă «Laternii A» (cine nu cunoaște această practică, să-l întrebe pe dl F. Angheli, fost șef al ATEM-ului). Petru Bogatu nu e trecut cu vederea nici în «Scrisoarea» respectivă, atribuindu-i-se printre altele și calificativul de «kaghebit». Însă deosebit de relevantă ni s-a părut paranteza care încheie aprecierile făcute dlui Bogatu:

«(Să nu fi dat Domnul ca et să fi ajuns din greșeala cuiva în actualul M.S.N. (Ministerul Securității Naționale – Iu. R.) al R.M., că acolo, după câte știm sigur, sunt bărbați devotați neamului și au dovedit-o nu o singură dată).»

Preocupări comune

Dezarmantă sinceritate! Iată o opinie din interior despre bravii noștri securiști naționali care ar putea merge și la rubrica «Cuvânt despre colegi». Un asemenea grad de documentare asupra calității cadrelor celei mai secrete instituții îl poate avea doar un înalt demnitar al acesteia (să zicem, dl Lopatenco de la Fălești sau dl Moțpan din aceeași localitate), și nicidecum «un grup de locuitori moldoveni din Fălești». Iar dacă autorul nu e un ofițer superior al M.S.N., atunci în mod sigur avem de a face cu un turnător provincial care n-a ratat nici această ocazie de a-și adula, slugarnic și imbecil, șefii.

O confirmare în plus că Puterea nu e deloc străină de această furibundă campanie de denigrare a F.P.C.D. este și faptul că respectiva «Scrisoare» a fost deja reluată de gazetele raionale, iar ziarul de la Râșcani «Vatra străbună» din 5 noiembrie o plasează chiar în pagina Uniunii raionale a agrarienilor «Ecoul gliei». Precum vedem, agrarienii de pretutindeni, inclusiv cei de la Râșcani, au aceleași preocupări.

Scrisoarea ne-a chemat la drum

După cum se vede, mesajul făleştenilor către Președinte este un fals al propagandei oficiale, ceea ce o demonstrează și lista de nume care îl însoțesc. Această «scrisoare» a ajuns și în Parlament. Ea se încheie cu șase nume, dactilografiate, ca și întregul text, la o mașină de scris, fără nici o urmă de semnătură alături. În capul listei figurează numele Radu Andrei, iar fișa de control alăturată «scrisorii» dă și o adresă ca fiind a respectivei persoane: or. Făleşti, str. Bălțului, 11, ap. 2. Ulterior am aflat că aici locuiește cetățeanul Colesnicenco Fiodor, iar singura persoană cu nume Radu Andrei pe care am reușit să o găsim în Făleşti este un tânăr născut în 1976 care de la 23 noiembrie 1993 își satisface serviciul militar. Celelalte persoane n-au fost identificate printre locuitorii orașului Făleşti. De altfel, am făcut această investigație doar pentru a arăta cu câtă nonșalanță acționează cei specializați în fabricarea unor asemenea plastografii, încât nu se îngrijesc nici măcar de aparențe.

Din poșta Parlamentului

Nu încapă nici o îndoială că Instituția specializată în dezinformare și compromitere (pe care nu o nominalizez pentru a evita încă un proces judiciar) a primit ordin să-și intensifice activitatea. Numai în ziua de 25 octombrie la Parlament au sosit trei scrisori de același fel. Prima, apărută și în «M.S.», e de la Făleşti; alta, în rusește, e expediată de la Cahul și semnată «Moșneagu O.D.»; a treia vine de la Soroca, cu titlu de semnatar figurând «Cebotari V.M.». Ultimele două sunt scrise de mână, ambele fără adresele expeditorilor, astfel încât a fost imposibil de constatat autenticitatea numelor respective. În fișele de control funcționarii

Parlamentului fixează nepărtinitor la rubrica «Conținutul» următoarele: «Din numele unui grup de cetățeni cere interzicerea activității Frontului Popular Creștin Democrat și a ziarului «Țara»; «Cere interzicerea Frontului Popular Creștin Democrat»; «Își exprimă opiniile privind activitatea Frontului Popular Creștin Democrat și a ziarului «Țara».

Locuri vacante în pușcării

«Cahuleanul Moșneagu» își exprimă opiniile în spiritul celor mai alese tradiții comuniste. El deplânge folosirea nerațională a locurilor ce s-au eliberat în penitenciare în urma recentei amnistii, arătându-se profund deziluzionat că i-au fost înșelate atât de crud speranțele și că încă nu toți «frontiștii» și-au ocupat locurile «binemeritate» în pușcării. Iată cum arată «opiniile» cahuleanului în original:

«A ne lucișe ispolizuia Konstituțiu zapretiti takim formirovaniam ih deiatelinosti, a esli Miniust. ne vidit osnovania, to pusti hoti raz pocitaet gazetu «Țara».

Gospodin Ministr! Budite vnimatelnî. Pered slovom «Țara» narisovana karta, cia eto karta? (Parcă am mai văzut și în Parlament, la o conferință de presă cum unii lideri ai P.D.A.M*. fluturau săptămânalul nostru, prins de ei «în flagrant delict» cu harta pe frontispiciu — Iu. R.). Razve ne dostatocino osnovania? O soderjanii mî ne govorim. Gospoda iz prokuraturî! Pobîvaite i vî na mitingah, posmotrite kakie tam flaghi, kakogo gosudarstva. Proșla amnistia, osvobodilisi mesta v tiurimah. Mî vse nadeialisi cito dlea frontistov. Oni gheroi potomu cito vî im poddakivaete. A posadite odnogo — Bogatu ili Roșca — i vse oni uspokoiatsea».

(“Dar oare n-ar fi mai bine, făcându-se uz de Constituție, să fie interzisă activitatea unor astfel de formațiuni, iar dacă Ministerul Justiției nu găsește temei pentru această acțiune, ar face bine să citească măcar o dată ziarul “Țara”.

Dle Ministru, fiți atent! În fața cuvântului "Țara" e desenată o hartă, a cui e această hartă? Oare nu e un temei suficient? Despre conținut nici nu mai vorbim. Domnilor de la procuratură, mergeți și dumneavoastră la mitinguri, ca să vedeți ce fel de steaguri sunt acolo, al cărei țări. A avut loc amnistierea. S-au eliberat locuri în închisori. Am sperat că sunt rezervate pentru frontişti. Ei fac pe eroii pentru că Dumneavoastră îi tolerați. Dar dacă l-ați încarcera măcar pe unul - Bogatu sau Roşca - s-ar linişti cu toţii.")

Scrisoarea soroceanului, este și ea plină de elogi aduse politicii partidului de guvernământ și suprasaturată de cele mai belicoase expresii împotriva F.P.C.D. și a publicației lui.

«Vox poluli, vox Dei»

Cele trei scrisori poartă pe fișele de control rezoluția vicepreședintelui Parlamentului Nicolae Andronic:

«1. Ministerul Justiției

2. Rog să fie familiarizat dl Iu. Roşca».

Cu riscul de a nu mai fi familiarizat cu asemenea creații, aş dori să aflu ce urmează să întreprindă Ministerul Justiției, căruia dl vicepreședinte îi expediază o asemenea producție epistolară? Să examineze temeinicia «argumentelor» venite «din popor» în sprijinul sesizării Procuraturii către Ministerul Justiției în care se cerea suspendarea activității F.P.C.D.? Sau poate amicii noștri au pus în aplicare genul epistolar pentru a colecționa cât mai multe «opinii» atât de dragi stăpânirii ca să-și justifice o eventuală decizie de suprimare a Opoziției? În acest caz, pentru a opera scoaterea F.P.C.D. în afara legii, conducerea de vârf ar urma doar să aprecieze când numărul scrisorilor din partea cetățenilor puși pe stârpirea «inamicului intern» va fi suficient.

Cine nu e ca noi, e împotriva noastră

Actualii guvernanți suprapun în mod deliberat platforma politică a partidului de guvernământ cu interesele statului și ale poporului, dându-i un caracter obligatoriu pentru toți. Tendința de uniformizare a conștiințelor după calapodul Puterii este certificată și de apariția și larga circulație în mediul administrației Republicii Moldova a termenului de tristă faimă «ideologie statală». Astfel, vechiul slogan bolșevic «*Cine nu e cu noi, e împotriva noastră*» nu numai că a rămas în vigoare, dar a mai și căpătat în varianta modernizată nuanțe proaspete: «*Cine nu e CA noi, e împotriva noastră*» și, prin urmare, este lipsit de dreptul la existență.

Iată încă o dovadă elocventă a faptului că în Republica Moldova cel care gândește altfel și nu se încadrează în calapodul mentalității «oficiale» nu-și poate găsi loc în societatea proiectată de arhitecții Puterii. Cităm mai jos dintr-un document al Ministerului Justiției din 23.09.94 expediat tuturor partidelor în urma sesizărilor Procuraturii:

«Adoptarea noii Constituții a Republicii Moldova a creat premise favorabile pentru consolidarea tuturor forțelor politice întru întărirea statalității republicii. În acest context Ministerul Justiției propune de a se organiza în cel mai apropiat timp o întrunire a reprezentanților TUTUROR partidelor, organizațiilor social-politice, înregistrate în republică PENTRU ELABORAREA UNUI PROGRAM UNIC DE ACTIVITATE, menit să contribuie la prosperarea Republicii Moldova».

Este evident că intensificarea campaniei de dezinformare și de compromitere a F.P.C.D. urmărește un scop bine determinat: pregătirea opiniei publice interne și externe pentru suprimarea Opoziției în Republica Moldova.

“ȚARA”, 15 noiembrie, 1994

AUTOGRAFELE IUBIRII

În ultimul timp tot mai rar ne ajung vești de la frații noștri care zac până în prezent în închisoare. Ostaticii comunismului cuibărit la Tiraspol și pitit la Chișinău își înalță cu propria jertfă sanctuarul iubirii de Țară. Exilați din paginile ziarelor și reportajele TV, ei au intrat în confruntare mută cu cei care știu bine cum să aplice diabolicul principiu al păcăturii chinezești. Timpul roade ca un șoarece într-un colț de perete. În pragul celulei scaldate de frig și nesfârșită așteptare stă tupilată cățeaua deznădejdiei. Pe ea o asmute acum călăul. Numai ea i-ar putea împlini gândul urzit.

Zilele trecute am primit două formulare decupate din «ȚARA» cu semnăturile lui Ilie Ilașcu, și, separat, Alexandru Leșco, Tudor Petrov-Popa, Andrei Ivanțoc. Separat, pentru că Ilie Ilașcu e în temnița de la Hlinaia, iar ceilalți - la Tiraspol. Astfel ei își exprimă solidaritatea cu Memorandumul F.P.C.D. prin care a fost inițiată revizuirea Constituției. Iată un manifest al iubirii de neam în stare să ne îmbărbăteze și pe noi, cei din libertate. Să ne alunge starea de amorțeală și disperare lașă.

Ce este această semnătură pentru ei, pentru fiecare dintre noi? O confirmare a demnității umane și un refuz de a viețui după legea strâmbă a veneticilor.

«ȚARA», 15 noiembrie, 1994

FRAȚII MEI,

Anul 1994 a fost pentru noi plin de grele încercări. În acest an au revenit la putere și și-au consolidat pozițiile exponenții vechiului regim, mânați de pofta unei totale restaurații. Aceștia au reușit deja să-și înfăptuiască un șir de obiective ce țintesc reaservirea Republicii Moldova intereselor rusești și înăbușirea mișcării de eliberare națională. Adversarii noștri se cred astăzi mai puternici ca niciodată.

Priviți cu atenție reportajele televizate și pozele din presa oficială. Zâmbete pline de satisfacție neroadă ale conducătorilor nechemate, dar aleși, chipurile lor umflate în nesfârșite guleaiuri sunt ca un scuipat în obrazul celor mulți și măcinați de nevoile zilnice. Acești cavaleri ai «târfei roșii», îmbătați de succesele obținute pe tărâmul restaurației comuniste, nu și-au păstrat nici măcar conștiința propriului lor provizorat.

Dar, nu aduce anul cât aduce ceasul, zice românul.

Datoria noastră este să ne opunem acestui «marș triumfal al puterii sovietice». Numai astfel putem pregăti victoriile noastre de mâine. Nu disperarea demolatoare de vise și perspectivă, ci credința nestrămutată determină ținuta membrilor Mișcării noastre. Atâta sete de viață și de luptă ne-au lăsat morții noștri căzuți la Nistru în vara lui '92, încât nu ne putem permite nici o clipă de șovăire sau slăbiciune. Atâta dor de Țară răzbate afară de la frații noștri întemnițați la Tiraspol și Hlinaia, încât am deprins doar mersul cu spina descovoiată și cu fruntea sus. Nu lacrima disperării, ci lacrima bucuriei să ne copleșească. A bucuriei că avem o

Țară care este Pământul Făgăduinței spre care se merge anevoios, dar neabătut.

Acum, la sfârșit de an, gândul mi se îndreaptă spre voi, frații mei de luptă și ideal. Cât de nobil și de curat este efortul celor de prin satele noastre care, departe de larma Chișinăului și aplauzelor mulțimilor, hărțuiți de copoi stăpânirii și de mizeria materială, nu se lasă duși pe panta confortabilă a lamentațiilor și neputinței. Condiția de vierme docil și inofensiv este partea celor slabi cu duhul. Noi suntem de altă stofă. Dorința de libertate este cea mai dulce licoare care ne dă vlagă și ne fortifică spiritul de rezistență. Mișcarea noastră este cea mai mare familie din Basarabia și sunt fericit că am atâția frați de luptă politică.

Dragii mei, cu voi și cu atâția alții ca voi toate greutățile nu pot decât să ne aprindă și mai tare flacăra iubirii de adevăr și dreptate.

În ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, fiind la Căușeni, am primit un bilețel caligrafiat cu grijă de Ciobanu Ion, un om în etate, care ne scria: «*Domnilor deputați, știm că sunteți puțini la număr și încă nu puteți dovedi pe cei mulți. Dar așa puțini cum sunteți, să nu vă lăsați, căci și noi aici luptăm alături de Dumneavoastră*». Nu ne vom lăsa, domnule Ciobanu, că iată vin copiii în urma noastră și nu-i putem face pe ei de rușine.

La mulți ani!

«ȚARA», 1 ianuarie, 1995

GYR AL NOSTRU

Radu GYR a intrat în Basarabia de azi prin cartea lui Ilie Ilașcu «Lupta continuă» și prin câteva poezii publicate în «ȚARA». Iată că poezia lui depășește cadrul literar-istoric și comemorativ și se împlântă plenar în actualitatea basarabeană.

«Crezul» lui Radu Gyr este și crezul fraților noștri întemnițați la Tiraspol și Hlinaia, este crezul unei întregi mișcări care înțelege să nu-și păteze onoarea de a fi român. Radu Gyr este o sfidare viguroasă a celor care încearcă să facă din icoană un tabu și să întemnițeze propriul nostru nume. O idee nu poate fi întemnițată. Poate fi încarcerat doar trupul, dar nu și sufletul care este respirația lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt.

Nu lamentările epigonilor de azi care și-au făcut o meserie din deplângerea neconținută a vitregiilor timpului și nici sloganele neputincioase, demolatoare de speranțe de tipul «vai de capul nostru» sau «șansa-i pierdută» ne sunt călăuză, ci bărbătescul «ÎNDEMN LA LUPTĂ» ne poate oțeli spiritul de rezistență și încrederea în victorie.

*«Nu dor nici luptele pierdute,
nici rănilor din piept nu dor,
cum dor acele brațe slute
care să lupte nu mai vor».*

Radu Gyr nu are nevoie de Premiul Nobel. El a primit suprema recunoaștere a valorii creației sale: condamnarea la moarte pentru poemul «RIDICĂ-TE, GHEORGHE, RIDICĂ-TE, IOANE!» Această cunună de spini, dar și de glorie, așezată pe fruntea poetului, marchează într-un mod cu totul fascinant destinul unui om care și-a văzut rostul trecerii sale pe pământ în afirmarea credinței nestrămutate în Dumnezeu și în destinul

Neamului Românesc. Și dacă viața unui om, care este făcut după chipul și asemănarea Celui de Sus, nu este altceva decât imitarea lui Hristos, acolo, sus, în mod sigur, în calda lumină celestă, sufletul martirului Radu Gyr se odihnește în pace. El a reușit să-și armonizeze suferința cu supliciile Mântuitorului:

« – Unde ești, Doamne? Am urlat la zăbrele.
Din lună venea fum de cățui...
M'am pipăit... și pe mâinile mele,
am găsit urmele cuielei Lui.»

Poezia lui Radu Gyr este un manual care ne învață să ne simțim apartenența la trupul neamului. Morții noștri, noi, cei vii, și cei care vin după noi suntem una. Jertfa înaintașilor, izvor nesecat de apă vie, lumină lină a celor de sub glia țării, «ascunși în lut ca o comoară», este solul roditor în care ne sunt implantate rădăcinile: «Nu, neamul nostru nu vă plânge ci se cuminecă prin voi.»

Viața și opera lui Radu Gyr este o replică magistrală aruncată materialiştilor care știu să ia în calcul toți factorii: geopolitici, strategici, economici, sociali etc., etc.; unul singur le scapă — factorul SPIRIT. Nu materialismul, nu determinismul economic trâmbițat de politicienii de duzină vor aduce multrâvnita împlinire a destinului nostru, ci îmbrățișarea sinceră și totală a celei mai autentice realități care este împăcarea Neamului cu Dumnezeu e singura cale demnă de urmat.

În clipele când mi se pare că-mi este greu, când sunt copleșit de hărțuielile cotidiene, când îmi vine să mă îmbăt cu dulcele venin al autocompătimirii, oglinda care îmi redă adevărata dimensiune a suferinței este Radu Gyr. Atunci îmi recapăt echilibrul, mi se face rușine pentru slăbiciunea de moment, îmi zic «Doamne, ajută!» și îmi continui fără ezitare calea.

“ȚARA”, 14 martie, 1995

**POZIȚIA GRUPULUI PARLAMENTAR
AL ALIANȚEI FRONTULUI POPULAR
CREȘTIN DEMOCRAT
FAȚĂ DE GREVA GENERALĂ
A TINERETULUI STUDIOS**

(Expusă în cadrul emisiunii «Mesager» din 30 martie 1995)

Stimați telespectatori,

În Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău, la Bălți și în alte localități din Basarabia continuă Greva generală a tineretului studios și a corpului profesoral, grevă la care a aderat și continuă să adere tot mai multă lume. Ultimele 11 zile au trecut sub semnul exploziei de românism al Noii Generații din Basarabia care nu mai dorește să se conformeze atmosferei sufocante impuse de regimul agro-socialist care a transformat Republica Moldova într-o cameră de gazare a spiritului național și creștin. După ce au adoptat o Constituție care exaltă teoria tribalismului moldovenesc, în opoziție cu adevăratele valori ale Neamului Românesc, actualii guvernanți urmăresc cu premeditare înăbușirea conștiinței naționale și țintesc în una din instituțiile de bază ale națiunii - Școala. Planul nomenclaturii este limpede: să stranguleze revigorarea conștiinței naționale a Tinerei Generații prin eliminarea din sistemul de învățământ a Istoriei Românilor, a Limbii și Literaturii Române.

Riposta viguroasă declanșată de tineretul basarabean a constituit o surpriză nu numai pentru autorități, ci și pentru

cei mai incurabili optimiști. Cu atât mai jalnice arată bâlbâielile celor de la Guvern sau blestemele furibunde ale majorității parlamentare. Numai președintele Snegur, contrar uzanțelor, a păstrat o tăcere mult prea îndelungată, că să nu-i zicem suspectă. Abia ieri, în a 10-a zi a Grevei generale, șeful statului a binevoit să se întâlnească cu reprezentanții greviștilor, dând în aceeași zi un decret care nici nu rezolvă problemele ridicate de tineretul studios, nici nu vădește o atitudine tranșantă (pro sau contra) a Președinției.

«*Aplauze pentru cei din umbră*», insinua un titlu de la finele unei recente emisiuni televizate. Însă oricât de abile ar fi grupările rivale de la putere, care caută să profite într-un fel sau altul de această revoltă populară, afirmarea năvalnică, matură și plină de curaj a acestor copii vine să rupă lanțul fricii genetice care leagă câteva generații de români basarabeni.

«*Noi suntem alții*», spunea un tânăr din Piața Marii Adu-nări Naționale într-un recent interviu televizat. Da, ei sunt alții. Acești tineri au crescut fără obsesia fricii. Și tocmai de aceea sperăm că ei nu se vor lăsa manevrați și vor ști să apere demnitatea lor, batjocorită de actuala stăpânire.

Așadar, cine stă în spatele greviștilor? Mizeria morală și materială, foamea părinților, lipsa de mijloace de trai. «*Salarii, pensii, burse*», scandează tineretul protestatar. Cine se poate desolidariza de o asemenea lozincă? Numai cea mână de îmbuibați care și-au însușit toată puterea în stat, condamnămnd populația la o existență subumană.

Dacă președintele Snegur dorește într-adevăr să pună umărul la soluționarea revendicărilor înaintate de greviști, dânsul o poate face. Numai să vrea. Alianța Frontului Popular Creștin Democrat consideră că există o singură modalitate de soluționare a revendicării de bază înaintate de greviști. Și aceasta exclude jumătățile de măsură cum ar fi

niște decrete lipsite de noimă și efecte concrete. Președintele poate sparge cercul vicios al minciunii, făcând uz de dreptul său constituțional și prezentându-se în fața Parlamentului cu un proiect de lege privind revizuirea preambulului și a articolului 13 din Constituție în conformitate cu adevărul științific și istoric. Orice alte căi, cum ar fi moratorii, suspendări, comisii, discuții suplimentare, nu rezolvă nimic. Dimpotrivă, vor împotmoli și mai rău lucrurile.

Deocamdată este clar pentru toți: Greva generală continuă. Mâine dimineață Parlamentul intenționează să ia în dezbatere situația creată. Noi, membrii grupului parlamentar al Alianței Frontului Popular Creștin Democrat, mai păstrăm speranța că Legislativul nu va adopta aceeași tonalitate agresivă a declarațiilor Guvernului și a partidului aflat la putere, ci va examina cu maximă seriozitate pachetul de revendicări ale sutelor de mii de alegători din Chișinău și din toată republica, înțelegând că numai prin întronarea adevărului științific, prin împrăștierea țăranilor cu pământ și prin promovarea unei politici sociale echitabile poate fi asigurată stabilitatea reală în republică.

Ținând cont de importanța majoră a chestiunii pe care Parlamentul o va lua mâine dimineață în discuție, propunem ca ședința să fie transmisă în direct la radio și televiziune.

Vă mulțumesc pentru atenție.

«ȚARA», 1 aprilie, 1995

IEȘIREA DIN ÎNTUNERIC

Generația mea, spre deosebire de părinții și bunicii noștri, nu a cunoscut în copilărie, prin tradiție și educație, adevărurile simple și fundamentale pe care se axează identitatea unui om și a unei colectivități. Ne-am născut și am crescut, până în adolescență și tinerețe, fără un buletin de identitate valabil pentru o ființă umană normală: fără naționalitate și fără Dumnezeu. Aici, în hăul basarabean, cele două tabu-uri funcționau perfect: 1) Tu, omule, nu ai neam; 2) Tu nu-L ai nici pe Dumnezeu, fiindcă nu există nici Dumnezeu, nici neamuri...

Mare este mila Ta, Doamne. Noi, rătăciții de ieri, modelați după chipul mort al regimului, prin zbcium și suferință, ne-am învrednicit de căldura Ta, depășind treapta de «copii teribili» ai temutului imperiu. Nu de curaj duceam noi lipsă, Doamne. Nici de sete de libertate. Eram și destul de naționaliști pentru a ne atrage asupra noastră toată furia stăpânirii. Ceva totuși ne lipsea. Ceva ce ar fi desăvârșit rostul înclătării noastre, pe viață și pe moarte, cu dușmanul de veacuri. Tu nu ne-ai lăsat să ne pierdem în vâltoarea luptei, ferindu-ne și de mândria deșartă a victoriilor efemere, și de pustiul disperării în urma înfrângerilor de moment. Ai străpuns cu lumina Ta întunericul din sufletele noastre.

Am înțeles și noi că singurul și cel mai de nădejde aliat al unei mișcări naționale este Iisus Hristos.

Ne ferim cu grijă de morbul secolelor din urmă care a glorificat orgoliul omului căzut în «păcatul originalității». Și fiindcă împărtășim cu toată suflarea noastră faptul Învierii Domnului înțelegem să ne urmăm calea căutând, fiecare

după puterile lui, să-L imităm pe Hristos. Fiindcă de două mii de ani omenirea, trecând peste grimasele moderne, asta face. Iar noi, românii basarabeni, nefiind nici mai originali, nici mai năpăstuiți decât alții, zicem în această zi, alături de tot creștinul: «Hristos a înviat!». Cât de absorbantă este tentația de a ne vedea aici, în Basarabia, ca cei mai necăjiți, dacă nu de pe glob, atunci, în mod sigur, de pe întinsul întregului pământ românesc. Cât de savuroasă pare starea de complacere în propria suferință. E ca un drog care paralizează voința și îneacă sufletele slabe în puhoiuri de lacrimi sterile. Nu lacrimile de jale și compasiune oportunistă ne vor salva, ci credința în faptul Învierii Domnului și în împlinirea destinului Neamului Românesc. Iar dacă Neamul, în istorie, prin jertfă și crucificare, s-a apropiat de supliciile Mântuitorului, speranța în învierea Lui este mare.

«Gata, nu mai e nimic de făcut. Ne-au copleșit străinii.» «Șansa-i pierdută!...», «Vai de capul nostru!», se lamentează naționaliștii ratați din Basarabia. «Adio, Basarabia...», preia refrenul un frate deznădăjduit din București. De ce vă tânguieți, fraților? Iată, Hristos a înviat. «Cu moarte pre moarte călcând». Rugați-vă și alungați năluca deznădejdiei. Cred, mare este onoarea de a participa la urcușul anevoios spre creasta împlinirii Neamului. «*Sus ne-așteaptă vulturii, în ciocuri / cu cununa spațiilor sfinte*».

În ciuda tuturor aparențelor, chiar și a evidențelor, să credem și să nădăjduim. Să îngenunchem la picioarele lui Iisus. Să ne bucurăm de taina învierii Lui. Lăsați-i pe cei lași să se târască la picioarele stăpânirilor trecătoare. Cu voi, fraților, cei morți în războiul de pe Nistru, cu voi, cei vii din pușcăriile comuniste, rostim într-un glas: «Hristos a înviat!».

Și iarăși, frate Ilașcu, «Hristos a înviat!», «Lupta continuă».

«ROMÂNIA LIBERĂ», 22 aprilie, 1995

SUS FRUNTEA, ROMÂNI !

La sfârșitul zilei de 21 iulie, zi în care agrocomuniștii au fixat în Constituție glotonimul «limbă moldovenească», printre protestatarii adunați în fața Parlamentului am văzut și oameni cu ochii în lacrimi. Văzându-și terfelite cele mai sfinte idealuri, înțelegând pericolul care îi paște pe copiii ce vor fi forțați să se dezvețe de a mai fi români, ei s-au pomenit pentru moment neputincioși în fața tăvălugului bolșevic.

Șocul pe care l-au avut mulți dintre noi în acea zi este firesc. Dar este bine să nu uităm că în eternitatea Neamului Românesc coșmarul de azi nu ocupă decât o fracțiune de secundă. Să nu ne lăsăm pradă necredinței și disperării și să lăsăm lamentațiile pentru cei slabi de înger.

Nu lacrimi, ci dispreț merită cei care pentru a face pe placul străinilor își reneagă propriul nume și numele părinților săi. Unul dintre socialiști, în zelul polemicii parlamentare a reușit printr-o singură frază să hulească și numele lui Hristos, și cel al lui Eminescu. «*Da, Eminescu este un geniu, - afirma apologetul moldovenismului, - dar el nu este un sfânt, pentru că singurul sfânt este Iisus Hristos*». Lăsând la o parte cunoștințele teologice ale ateului socialist, nu putem trece peste aroganța cu care acesta căuta să conteste adevărul afirmat în mod magistral de către Eminescu despre identitatea noastră națională. Același ins într-o recentă emisiune televizată lansa o replică maximei eminesciene «Suntem români și punctum» zicând «Suntem moldoveni și punctum».

Satisfacția sadică cu care această liotă de nemernici sfidează evidențele și calcă în picioare tot ce avem mai sfânt mi-a amintit de o frază a lui Alecu Russo: «*Dacă Hristos ar coborî azi pe pământ, falșii patrioți L-ar răstigni în numele libertății*».

În ciuda tuturor victoriilor de moment ale adversarilor noștri, în ciuda revanșarzilor care încearcă să înlănțuie adevărul în niște legi strâmbe, în ciuda persecuțiilor pe care aceștia le urzesc împotriva noastră, nimeni și nimic nu ne va putea abate de la calea pe care am ales-o.

«ȚARA», 26 iulie, 1994

ȘI CALUL TROIAN ERA NEGRU

În ultimul timp a început să se contureze tot mai pronunțat o nouă inițiativă. Aceasta ar fi putut fi trecută cu vederea, dar insistența cu care este promovată ne face să credem că nu este vorba doar de o simplă și nevinovată părere. Vom vedea mai jos că dedesubturile și eventualele consecințe sunt cu mult mai grave decât par la prima vedere.

Strecurată aproape inofensiv în paginile "Literaturii și Arta", ideea organizării unei Societăți Culturale Române nu a trezit, pentru moment, nici un fel de reacții. Însă din discuțiile purtate cu diverse persoane care perseverează în promovarea inițiativei în cauză rezultă că ne putem aștepta foarte curând la instituționalizarea ei.

În articolul său publicat de "L.A." la 28 iulie 1994 Nicolae Negru înfierează cu vehemență deputații-agrarieni pentru Constituția adoptată de către aceștia, se întreabă retoric cine conduce P.D.A.M. și ce rol ar avea Snegur și Lucinschi, dar mai ales își arată preocuparea pentru drepturile românilor călcate în picioare de actualul regim. Însă autorul nu se limitează doar la niște simple constatări ale unei realități triste survenite după adoptarea Constituției, ci ne și oferă o soluție, salvatoare în opinia sa, și aici e de fapt miezul articolului. Dânsul susține că "este incontestabil faptul că O PARTE a basarabenilor se recunosc români moldoveni și-și numesc limba lor limbă română", precizând în continuare: "Odată ce nu existăm pentru deputații-agrarieni ca români, ar trebui, toți acei care ȘTIM că suntem români să ne declarăm existența (sic!) și să ne cerem drepturile pe care le

au CEL PUȚIN rușii, ucrainenii, găgăuzii... De ce nu s-ar organiza o Societate Culturală Română prin care să cerem școli românești cu manuale de dincolo de Prut, cum au ucrainenii manuale din Ucraina, bulgarii - din Bulgaria, rușii - din Rusia?" (evidențierile ne aparțin - *Iu. R.*). Într-adevăr, de ce nu? Pentru că a declara existența unei părți "conștiente" de români, acceptând și chiar stimulând ideea că cealaltă parte "inconștientă" a populației românești din Basarabia se poate numi la fel de bine "moldoveni" și vorbitoare de "limbă moldovenească" nu înseamnă altceva decât a face jocul adversarului. A proceda astfel înseamnă nu numai a se conforma unei realități tragice de genocid și deznaționalizare pe care a suportat-o și o mai suportă încă această parte a poporului român, ci și a acredita teoria potrivit căreia omul este "liber" să-și aleagă orice naționalitate, pe care și-o adoptă sau și-o recunoaște (iar în cazul nostru i se impune să și-o atribuie sub paravanul unor "norme democratice"). Un asemenea liber-schimbism național nu este altceva decât o tentativă de a coborî majoritatea românească dintr-un teritoriu românesc la nivelul unei oarecare minorități naționale. De fapt, nouă, românilor, ni se face o ofertă de a ne mulțumi cu o autonomie culturală valabilă doar pentru un grup etnic minoritar, cum sunt ucrainenii, bulgarii, găgăuzii etc. Rețeta propusă este o invitație la autodelimitarea "elitei" conștiente de identitatea sa națională în raport cu ceilalți români basarabeni pe care ar urma să-i abandonăm în brațele "moldovenești" ale stăpânirii prorusești sau, altfel zis, ar produce o ghetozare a românsimului în Basarabia. De altfel, ideea consună perfect cu opinia doamnei Chaterine Lalumière, care în timpul vizitei sale din aprilie 1993 la Chișinău afirma că Republica Moldova ar fi "câte puțin România, câte puțin Rusia, câte puțin Ucraina și câte puțin Turcia". Drept care, preciza M-me Lalumière, Republica Moldova ar trebui să fie

un stat "multinațional, pluricultural, pentru că există deja ca un fapt". Acest punct de vedere ne amintește de o mai veche teză kominternistă despre caracterul multinațional al României, transplantată de această dată pe solul basarabean.

Gardul pe care încearcă să-l ridice purtătorii acestei idei între români și români este mai periculos chiar decât cel de sârmă ghimpată de pe Prut. De ce ar fi nevoie în Basarabia de o rezervație caldută pentru "aleșii" care dezertează de la obligația de a lupta pentru drepturile TUTUROR românilor din teritoriile ocupate la 1940? Doar este evident că astfel s-ar face jocul străinilor care au nevoie de o contribuție din interior la înrădăcinarea ideii subversive despre existența unui "popor moldovenesc", altul decât cel român. O asemenea Societate și-ar avea rostul în Rusia, America, Serbia, Ungaria sau în orice altă țară unde românii sunt într-adevăr o minoritate sau formează o diasporă.

În acest context este de-a dreptul surprinzătoare similitudinea de păreri ale lui N. Negru și ale liderului P.S.D.M.-ist Oazu Nantoi, care într-o recentă declarație de presă afirma că "există popor moldovenesc, constituit din cetățenii statului, între care, evident, sunt, ȘI ROMÂNI", adică cei pe care românul N. Negru încearcă să-i izoleze în țarcul Societății sale. De menționat că o asemenea (auto)sectarizare, ar permite extinderea în Basarabia a practicii perfide din Ucraina unde este trasă o linie de demarcație în interiorul aceleiași populații autohtone pe care autoritățile o împart în români și moldoveni.

Cu titlu de curiozitate remarcăm că zilele trecute am avut prilejul să discutăm la sediul nostru același subiect cu două grupuri diferite dispuse să facă prozelitism în favoarea aceleiași idei care, deși repetau întocmai, ca să nu zicem pe de rost, tezele din articolul cu pricina, nu au făcut vreo referire nici la articol, nici la autorul care a lansat public

inițiativa. Iar atunci când li s-a amintit că ideea a fost mediatizată de cel puțin câteva săptămâni, cetățenii s-au arătat foarte mirați ca de o noutate de ultimă oră, zicând că ei nu vor o Societate, ci o Ligă a românilor basarabeni, care ar avea aceleași funcții, bineînțeles. O fi posibil, că doar nu numai gândurile mari se pot naște simultan în mai multe minți.

Se zice că drumul spre infern este pavat cu intenții bune sau aparent bune. Este chiar ceea ce ni se propune de această dată în calitate de soluție sau mijloc de contracarare a politicii antinaționale a regimului de la Chișinău.

Tocmai acum, când avem nevoie de atitudini ofensive, de o afirmare plenară și hotărâtă a românismului în Basarabia, acești panicarzi de serviciu caută să provoace stări de spirit defensive și demoralizante. Oricât s-ar strădui unii să reducă numărul românilor din Basarabia la cercul îngust al unei Societăți cu Responsabilități Limitate, transpare cu ușurință caracterul dubios al unei asemenea intenții. Afișându-și aerul că ne aruncă un colac de salvare, în realitate aceștia ne întind o cursă.

Vom reveni.

"ȚARA", 23 august 1994

AMICII F.P.C.D. ȘI "MAREA POLITICĂ"

Așa cum era de așteptat, dl N. Negru dă o replică la articolul subsemnatului, publicat în "Țara" din 23 august, în care arătam inconsistența și implicațiile inițiativei dânsului privind crearea unei Societăți Culturale Române, inițiativă lansată în paginile "Literaturii și Arta" din 28 iulie. Replica dlui Negru, apărută în săptămânalul "Literatura și Arta" din 1 septembrie și intitulată "Falșii laocooni", merită atenție nu pentru aprecierile pe care le dă autorul câtorva dintre noi, pentru că e dreptul lui să creadă și să scrie orice și ar fi cel puțin naiv să-i pretindem atitudini elogioase față de o anume persoană sau formațiune politică. Articolul respectiv nu poate fi trecut cu vederea pentru cele două teze pe care le avansează. Prima caută să justifice, deși de această dată cu mai puțină siguranță, oportunitatea formării unei Societăți Culturale Române sau a unei Ligi a Românilor Basarabeni. Cea de-a doua atacă inițiativa F.P.C.D. de revizuire a Constituției. Dar să le luăm la rând.

Metafore sau idei plutind în aer

Deși autorul nu renunță la prăpăstioasa idee despre "minoritatea românească" în Basarabia, lansată în "L.A." din 28 iulie, este de remarcat aerul defensiv și inocent cu care își acoperă această invenție. Dânsul susține că nu consideră propria idee ireproșabilă sau perfectă, ea fiind una extremistă, apărută în urma unei decizii extremiste a parlamentarilor agrarieni, idee care ar veni de la Dumitru Matcovschi, și care, ca și alte idei de acest fel, "plutește în aer". Această idee,

încheie autorul, poate fi acceptată și ca o metaforă. Dar este lucru știut că nu tot ce zboară sau, vorba autorului, "plutește în aer", se și mănâncă. Altfel zis, nu orice gând hoinar ce trece prin mințile unora este demn de ridicat la rangul unei posibile soluții salvatoare pentru românismul basarabean, așa cum o face N. Negru. Să vedem însă cu ce argumente suplimentare vine N. Negru în materialul său din 1 septembrie.

"E de presupus că atunci când se va insista ca școlile să revină la "limba moldovenească", majoritatea școlilor din Chișinău vor încerca, prin părinții elevilor și prin pedagogi, să mențină "limba română" (și aici ghilimele? - *Iu. R.*), în programele lor de studii. DECLARÂNDU-SE SOCIETĂȚI DE CULTURĂ ROMÂNĂ, ELE (adică școlile - *Iu. R.*) VOR AVEA DREPTUL LEGITIM (!) SĂ STUDIEZE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ. -, pretinde autorul. - S-ar putea întâmpla ca tot prin lege acestor școli să li se impună "limba și literatura de stat", DAR LIMBA ROMÂNĂ NU POATE FI EXCLUSĂ, CONFORM LITERII (corect: literei) CONSTITUȚIEI". (Evidențierile ne aparțin - *Iu. R.*). Este curios, cum își imaginează dl Negru transformarea unor școli în societăți de cultură română? Să nu știe dânsul că școlile sunt instituții de învățământ de stat care, oricât ar dori cineva, nu au cum să-și schimbe statutul, transformându-se printr-o simplă declarație într-o societate culturală? Iar dacă știe, la ce bun creditează această eroare? Nu putem înțelege nici afirmația imediat următoare cum că limba română nu poate fi exclusă, conform Constituției. Înțelegem însă că autorul s-a certat rău de tot cu logica, odată ce dă dovadă de asemenea lapsusuri, uitând pentru moment ceea ce știe toată lumea și pierzând firul propriei argumentații: Constituția agrosocialistă fixează exclusiv aberantul glotonim "limba moldovenească".

Căutând să-și îndreptățească cu destulă neîndemânare punctul de vedere, N. Negru evită totuși să explice cum de l-a luminat o idee atât de originală de a cobori majoritatea românească din Basarabia la statutul unei minorități naționale "conștiente". Surprinzătoare coincidență: aceeași idee și-a găsit loc și în foaia comuniștilor "Dreptate", nr. 8(26) din august '94, fiind totodată și o contribuție "din exterior" la opera de ghețozare a românilor din stânga Prutului și de cimentare a noțiunii de "popor moldovenesc". În pagina a opta a gazetei Partidului socialist un anonim care semnează cu numele de I. Moldovanu, membru al Mișcării patriotice "Pro Moldova", în scriitura sa plină de falsuri și venin "Apel către "mancurți" ne propune următoarele:

"Și o informație spre cugetare - pentru românii-mancurți, pentru cei care nu doresc să se numească moldoveni, să-și recunoască drept limbă maternă moldovenească. Se poate adopta o Hotărâre de a recunoaște în Republica Moldova înființarea unui grup etnic, ori, poate, a unei minorități naționale - românii; poate fi discutat printr-un referendum - numai cu moldovenii - proiectul unei legi "Despre cetățenia românilor din Republica Moldova" și chiar acordarea unui "Statut special" - frățesc și binevoitor".

Regretabilă și neplăcută similitudine de opinii. Rămâne de văzut cine va manifesta mai mult zel în promovarea acestora.

*Potrivit "L.A.", colectarea semnăturilor
pentru revizuirea Constituției
ar fi o "operațiune subversivă"*

Analistul politic N. Negru avansează o teză și mai gravă, potrivit căreia inițiativa de colectare a semnăturilor pentru revizuirea textului Constituției ar fi o "operațiune subver-

sivă" a deputaților Alianței Frontului Popular Creștin Democrat. În același articol, dl Negru se autointitulează cu modestie "persoana ce și-a permis în trecut unele observații neologioase la adresa ireproșabilei conduceri a F.P.M.-F.P.C.D.". Că N. Negru a combătut cu o consecvență cu totul aparte politica Frontului Popular încă din 1990 o știe orice cititor atent al "Literaturii și Arta", iar vasta contribuție publicistică pe paginile aceluiași săptămânal la discreditarea formațiunii noastre l-au consacrat demult ca pe un oponent permanent al F.P.C.D. Cităm în treacăt doar câteva dintre "observațiile neologioase" ale temutului gazetar: "Timpul ne va arăta încotro merge F.P.C.D., noi însă trebuie să căutăm de urgență răspuns la două întrebări: 1) cine va suplini rolul F.P.M. în procesul democratizării; 2) de ce a fost ucis Frontul și cine e răspunzător de acest lucru?"; Deși schimbarea denumirii F.P.M. pare să aibă o motivație întâmplătoare, faptul în sine este simbolic: F.P.M. a murit și istoria anunța dispariția lui."; "A sosit timpul să scoatem de pe arena politică a republicii cadavrul Frontului Popular". Am adus la întâmplare doar câteva frânturi din cugetările politice ale neobositului gropar al F.P.C.D., o analiză mai minuțioasă a scrierilor acestuia nefăcând obiectul articolului nostru.

Tot cobind cu regularitate moartea Frontului, dl Negru a uitat probabil că el însuși a fost ideologul și unul dintre conducătorii (secretar responsabil) al unei organizații politice moarte subit încă din momentul nașterii ei. Se numea Forul democratic al cetățenilor Moldovei. Printre fondatorii de frunte ai acestei grupări care urma să servească drept trambulină pentru campania electorală a președintelui Snegur remarcăm prezența dlor Viorel Ciubotaru, Oazu Nantoi, Vladislav Reider (social-democrați), Gheorghe Ghimpu (Partidul pentru renașterea și prosperarea Moldovei), Leonid Dobrov (Partidul găgăuz "Arkalâk"), Anton Grăjdieru (Par-

tidul comunist independent), Blagodarnâi (Partidul constituțional-democrat de la Tiraspol; din păcate, presa nu a reținut prenumele acestui politician). (A se vedea "Moldova Suverană", 17 iulie 1991, "Făclia", 19 iulie 1991, "Literatura și Arta", 11 iulie 1991.)

Și ca să nu se creadă că inițiativele originale sunt o preocupare de ultimă oră a dlui Negru, amintim de una mai veche. În primăvara lui 1990, când abia se formase noul pe atunci Parlament și toată lumea se afla în așteptarea alegerii premierului, ziarul "Tinerimea Moldovei" inserează un material semnat de tandemul Viorel Mihail – Nicolae Negru, care se numea și el "Tandem", adică, altfel zis, pereche potrivită. "Petru Lucinschi este fără îndoială un cuget clar, o mințe de structură analitică, posedă o mare forță de muncă și, esențialul, o energie politică bazată pe experiență, calități proprii puținilor oameni politici din republică la ora actuală... În zilele apropiate Parlamentul republicii va lua în dezbateră candidatura viitorului Președinte al Consiliului de Miniștri. Conform legii domnul Mircea Snegur urmează să facă propunerea respectivă. Ca cetățeni ai republicii și ca alegători noi venim la aceste dezbateri cu sugestia: Petru Lucinschi. Rămânem cu speranța că vom fi auziți." ("Tinerimea Molovei", 9 mai 1990).

Atunci, în 1990, ei nu au fost auziți. Speranța ilustrului tandem s-a realizat abia în 1993, după demisia teatrală a celor patru din conducerea fostului legislativ și instalarea lui P. Lucinschi în funcția de președinte al Parlamentului, pentru care au votat de altfel și unii dintre cei care au demisionat.

Dar să revenim la ultimul articol al dlui Negru și la nota pe care o dă acesta acțiunii de revizuire a Constituției. O apreciere similară îi face și Nicolae Dabija în același număr din 1 septembrie. Deși nu așteptam vre-un sprijin din partea

"L.A." în campania de colectare a semnăturilor, am fost toți surprinși că tocmai această publicație caută să torpileze o acțiune de amploare menită să solidarizeze sute de mii de români. Lovitura este cu atât mai nedemnă, cu cât cei de la "L.A." știu prea bine că în această acțiune în plină desfășurare sunt angajați mii de membri și simpatizanți ai F.P.C.D. Și cum am putea crede în sinceritatea și noblețea unei asemenea atitudini ce vine chiar de la publicația care a încurajat și a susținut o altă campanie de colectare a semnăturilor, cea de acum câțiva ani, pentru LIMBĂ și ALFABET? De parcă atunci era mai multă democrație și N.K.V.D.-ul nu rămăsese la fel de intact ca și azi.

"Oare nu cumva se face în felul acesta jocul cuiva?", – se întreabă dl Negru. Ce altceva ar putea produce o asemenea vicleană insinuare decât derută printre cei care, înfruntând toate persecuțiile și amenințările regimului, umblă de la casă la casă îndemnând lumea să-și îndrepte coloana vertebrală și să-și afirme deschis și fără frică demnitatea? Dl Negru susține în continuare că în condițiile noastre "omul nu-și poate exprima liber opinia". Omul, dacă e om, domnule Negru, își poate afirma opiniile în orice condiții. Altceva e că ar putea suferi pentru convingerile sale. Ilie Ilașcu și atâția alții ca el ne demonstrează în mod magistral adevărul că, oricât de vitregi ar fi condițiile, întotdeauna poți să-ți afirmi verticalitatea, încurajând prin propria-ți pildă pe cei din preajmă. Pe cei care sunt anagajați cu toată seriozitatea în lupta politică, acolo, în sate, neștiuți și neaplaudați de nimeni, și care reiau în fiecare zi munca ingrată și deloc spectaculoasă de afirmare a propriei indentități morale, politice și naționale. Și dacă Opoziția s-a angajat într-o campanie de colectare a semnăturilor pentru revizuirea Constituției, asta nicidecum nu va să însemne, așa cum pretinzi dumneata, că opinia publică mondială ar putea înțelege că în Basarabia s-

ar fi atins un nivel avansat de democratizare. Dimpotrivă, se va vedea că aici, în Republica Moldova, lumea se opune instaurării unei dictaturi ce caută să se ascundă după o Constituție de tip sovietic.

"Iar în cazul când numărul semnăturilor va fi suficient de mic, ce vor spune organismele internaționale?" - se mai întreabă autorul, pentru a conchide tot el victorios: "Exact: că în R. Moldova românismul este reprezentat doar de "n" persoane. Așadar, cine pregătește o "ghetoizare a românismului"?". Am vrea să știm și noi, cât de mic ar trebui să fie numărul de semnături, ca să fie "suficient" pentru satisfacerea tezei autorului? Și de unde atâta intuiție malefică, prevestitoare a unui eșec inevitabil? Intenția e limpede: a descuraja din start o acțiune pentru a nu admite ca aceasta să ia proporții de masă. Iar pentru a-și declina propria vină de a fi formulat o inițiativă cel puțin nereușită despre necesitatea creării unei "minorități românești", autorul caută s-o arunce în cârca celui care a cutezat să o combată. Interogația care încheie alineatul citat mai sus este de-a dreptul fulminantă: "Cine a inoculat această operațiune subversivă deputaților A.F.P.C.D.?". Aceeași întrebare, dar altfel formulată, și-o pune și dl Dabija: "Cum adunați sau cum adunăm noi - pentru a revizui Constituția - tocmai 200.000 semnături într-o țară speriată?!".

Cum s-ar cădea să răspundem la aceste întrebări atât de provocatoare, lăsate voit în suspensie pentru a deruta și mai mult cititorul? Simplu de tot: oponenții noștri bat apa-n piură. Astăzi le vine mult mai greu decât ieri să inducă lumea în eroare.

"ȚARA", 6 septembrie 1994

ar fi atins un nivel avansat de democratizare. Dimpotrivă, se va vedea că aici, în Republica Moldova, lumea se opune instaurării unei dictaturi ce caută să se ascundă după o Constituție de tip sovietic.

"Iar în cazul când numărul semnăturilor va fi suficient de mic, ce vor spune organismele internaționale?" - se mai întreabă autorul, pentru a conchide tot el victorios: "Exact: că în R. Moldova românismul este reprezentat doar de "n" persoane. Așadar, cine pregătește o "ghetoizare a românismului"?". Am vrea să știm și noi, cât de mic ar trebui să fie numărul de semnături, ca să fie "suficient" pentru satisfacerea tezei autorului? Și de unde atâta intuiție malefică, prevestitoare a unui eșec inevitabil? Intenția e limpede: a descuraja din start o acțiune pentru a nu admite ca aceasta să ia proporții de masă. Iar pentru a-și declina propria vină de a fi formulat o inițiativă cel puțin nereușită despre necesitatea creării unei "minorități românești", autorul caută s-o arunce în cărca celui care a cutezat să o combată. Interogația care încheie alineatul citat mai sus este de-a dreptul fulminantă: "Cine a inoculat această operațiune subversivă deputaților A.F.P.C.D.?". Aceeași întrebare, dar altfel formulată, și-o pune și dl Dabija: "Cum adunați sau cum adunăm noi - pentru a revizui Constituția - tocmai 200.000 semnături într-o țară speriată?!".

Cum s-ar cădea să răspundem la aceste întrebări atât de provocatoare, lăsate voit în suspensie pentru a deruta și mai mult cititorul? Simplu de tot: oponentii noștri bat apa-n piuă. Astăzi le vine mult mai greu decât ieri să inducă lumea în eroare.

"ȚARA", 6 septembrie 1994

Prolog

Porțile abatorului sunt deschise. Ritualul se reia. Căpetenia este gata să se posteze din nou în frunte.

Sunt invitați să se încoloneze toți partizanii jumătăților de măsură și ai sferturilor de adevăr.

La celălalt capăt al curții, încheind călătoria pe vechiul itinerar, ghidul se va retrage, modest și solitar, prin porțița din spate.

Eventualii supraviețuitori ai promenadei sunt invitați să reia jocul la prima chemare a căpeteniei.

INVITAȚIE LA ABATOR

Oportunități

Rostindu-și cunoscuta alocuțiune în favoarea limbii române, la 27 aprilie președintele Mircea Snegur a spart unanimitatea monolită a Puterii de la Chișinău, care până în acel moment părea de neclintit. Sunt cunoscute deja și celelalte trei verigi ale aceluiași lanț de acțiuni: retragerea șefului statului din P.D.A.M., părăsirea aceluiași partid de către cei 11 deputați și apariția partidului prezidențial P.R.C.M. Aceste întâmplări politice pe unii i-au bucurat, pe alții i-au întristat, altora le-au dat speranța reeditării anului 1989. Cum e și firesc, în prezent presa își arată o preocupare constantă pentru subiectul în cauză.

Oportunitatea mesajului președintelui din 27 aprilie a constituit încă un subiect al controverselor publice din ultimul timp. Exponenții P.D.A.M.-ului, primul ministru Andrei Sangheli, vicepreședintele Parlamentului Dumitru Moțpan, precum și întreg arcul de stânga, fiind adepți fervenți ai menținerii aberantului glotonim «limba moldovenească», l-au considerat total neavenit, în timp ce adepții glotonimului «limba română» au salutat cvaziunanim inițiativa președintelui Snegur. Puțini sunt cei care, pentru a evita invocarea unei situații penibile, își amintesc de momentul discutării, adoptării și promulgării Constituției care s-a produs în prezența și cu concursul direct al președintelui. Oare în iulie 1994 limba română nu trebuia apărată, nu avea nevoie de protecția șefului statului? Oare atunci nu era același raport de forțe în Parlament? Când se discuta articolul 13, l-am întrebat pe președintele Snegur, care asista la ședința plenară a Parlamentului, dacă poate răspunde la întrebarea care i-a fost adresată încă în vara lui '89, ce limbă, totuși, vorbim: moldoveneasca sau româna? În '89 dânsul a spus că are nevoie de timp să se mai consulte cu savanții pentru a da un răspuns la această întrebare. Peste cinci ani, în plenul Parlamentului, Domnia sa nu ne-a dat nici un răspuns. A asistat imperturbabil la includerea glotonimului «limba moldovenească» în textul Constituției, care, de altfel, a intrat în vigoare după ce a fost promulgată de Domnia sa. Tăcerea «înțeleaptă» a șefului statului în momentul discutării Constituției și-a găsit o explicație tardivă abia în Declarația sa de părăsire a P.D.A.M.-ului, din care aflăm că singura grijă care îl preocupa la acea etapă era ca nu cumva să fie limitate împuternicirile Președintelui Republicii Moldova. Și totuși, când a fost sincer președintele Snegur, atunci când promulga Constituția sau atunci când cerea revizuirea ei, atunci când intra în P.D.A.M. sau atunci

când ieșea din partidul de guvernământ? Noi credem că dânsul a fost sincer în toate cazurile, din simplul motiv că a dorit și atunci, și acum, să se mențină la putere. Iată de ce ne permitem să avem rezerve față de sinceritatea pe care acesta și-o revendică atunci când își manifestă subit dragostea pentru limba română.

*Glotonim fără etnonim
sau
tentative de creare a unei noi națiuni*

O lectură mai atentă a alocuțiunii șefului statului din 27 aprilie 1995 ne arată că pe de o parte acesta se pronunță în favoarea glotonimului «limbă română», iar pe de altă parte caută să ne convingă că vorbitorii acestei limbi ar fi «moldoveni» (termenul e folosit de cinci ori). I-am fi dat și noi crezare dacă măcar o singură dată, barem din greșeală, ar fi zis că purtătorii limbii române în Basarabia sunt români. Desigur, adepții jumătăților de măsură ne-ar putea reproșa din nou că nu știm să facem politică și, dacă nu ne vom mulțumi cu puținul care ni se oferă cu generozitate de sus, ni s-ar putea lua și limba. Cam așa se întâmpla și prin 1988, în faza incipientă a discuțiilor asupra limbii, când unii, prudenți, ne sfătuiau să cerem doar oficializarea limbii, nu și revenirea la alfabetul latin. Altfel, ziceau aceștia, s-ar putea ca «cei de sus» să nu ne dea nici limbă. Astăzi un asemenea punct de vedere pare ridicol și aproape neverosimil. Dar oare mai puțin ridicolă este poziția actualilor apărători ai limbii române (pe care nu îi confundăm cu președintele Snegur), care, din rațiuni tactice, preferă să treacă sub tăcere propria lor identitate națională. Atunci când se aduce însă

vreo atingere intereselor noastre naționale, nu mai putem accepta nici un compromis.

«Crearea unei noi națiuni». Anume așa se intitula un serial de articole care apăreau acum câțiva ani, probabil, din neatenția redactorilor, într-un ziar de la Chișinău. Mi-am amintit de această formulă deoarece am convingerea că nu sunt singurul care am remarcat unele semnale ce vin tot mai frecvent dinafară, formulate astfel: «*Da, în Republica Moldova se vorbește aceeași limbă, limba română. Însă comparația care trebuie făcută între România și Republica Moldova este Belgia-Franța, Austria-Germania, și în nici un caz (sic!) cele două Germanii*» (subl. ne aparțin — Iu. R.). În luarea sa de cuvânt din 27 aprilie M. Snegur precizează: «*Denumirea limbii oficiale, se știe, nu este obligatorie și pentru numele statului, poporului. (Virgula dintre ultimele două cuvinte vrea să ne sugereze că în cazul nostru denumirea statului coincide cu etnonimul — Iu. R.) În peste 50 de țări ale lumii limba oficială, limba vorbită este engleza, în peste 20 — spaniola, în circa 30 — franceza*».

Așadar, iată că în interiorul republicii artizanii unei noi națiuni s-au împărțit (au fost împărțiți?) în două cete: 1) teoreticienii «poporului moldovenesc» vorbitori de «limbă moldovenească»; 2) ideologii limbii române vorbite de etnicii «moldoveni». Motivul e simplu: fără mortarul moldovenismului, fie cel tradițional — sovietic, fie cel subtil de ultimă oră, întreaga construcție meșteșugită în pripă riscă să se năruie din temelie până în șandrama.

Încă acum câțiva ani atrăgeam atenția opiniei publice asupra inadmisibilității abordării chestiunii glotonimului separat de cea a etnonimului («ȚARA», 23 martie 1993) în procesul discutării proiectului Constituției. Altminteri ne-am putea pomeni victime ale propriei noastre neatenții sau inconsecvențe. «*Pentru că este limpede din capul locului: guvernanții de la Chișinău sunt dispuși să simuleze o polemică*

aprigă în problema glotonimului «limba română» ca până la urmă să se lase convinși și «să cedeze» unitatea de limbă, dar în nici un caz și unitatea de neam... În final, Constituția ar putea să recunoască pe de o parte că și în Republica Moldova limba oficială este cea română și să fixeze pe de altă parte existența «poporului moldovenesc». Astăzi n-am putea susține că ostilitatea dintre cele două grupări de la Putere ar fi un simulacru. Starea de beligeranță dintre acestea este evidentă. Ceea ce nu înseamnă în nici un fel că scenariul de acum câțiva ani și-a pierdut actualitatea. Dacă președintele Snegur s-a certat definitiv cu majoritatea parlamentară și cu partidul de guvernământ, din care până mai ieri făcea parte și opțiunile cărui susține că nu le mai împărtășește, și dacă într-adevăr dorește să contribuie plenar la renașterea noastră națională, ce l-a împiedicat să propună nu numai modificarea articolelor 13 și 118, care fixează constituțional «limba moldovenească», ci și a preambulului, care preia teza sovietică despre existența «poporului moldovenesc»?

Limba română între știință și politică

Nesfârșitele consultări de la 1989 înapoi ale președintelui Snegur cu savanții au avut în mod incontestabil o influență benefică asupra conștiinței șefului statului care, iată, s-a dumerit că și dânsul vorbește românește, eveniment îmbucurător pentru întreaga opinie publică românească. Cu toate acestea, ultima conferință a filologilor, care ținea edificarea foștilor colegi de partid ai dlui Snegur în aceeași problemă, nu numai că nu și-a atins scopul, ci a avut un final cu totul surprinzător. Oamenii de știință, luând în serios oferta ce li s-a propus, au avut niște pledoarii de-a dreptul magistrale în favoarea limbii române. Puțini dintre ei se așteptau la un final atât de insolit al acestui prestigios for.

Votând rezoluția conferinței, savanții nici nu bănuiau că, de fapt, intențiile lor nobile au fost deturnate în scopuri politice de către gruparea prezidențială. Apelul redactat într-un stil, eufemistic vorbind, deloc academic, și adresat președintelui Snegur de a dizolva Parlamentul și de a organiza alegeri anticipate este o invitație la aplicarea unui procedeu care nu este prevăzut de actuala Constituție a Republicii Moldova. Să fim înțeleși corect. F.P.C.D. a fost prima formațiune politică care a cerut revizuirea Constituției, inclusiv a articolelor care țin de unitatea etnolingvistică românească. Am cerut revizuirea acestor articole pe când încă nimeni nu bănuia că nu va trece decât ceva mai mult de jumătate de an și limba română se va alege cu încă un adept, urmat de 11 deputați. Este bine cunoscută atât atitudinea noastră față de P.D.A.M., cât și cea față de referendumul pe care îl pune la cale partidul de guvernământ în coaliție cu blocul intersocialiștilor. Și am avea temeuri mult mai profunde ca să ne arătăm revolta față de actuala majoritate parlamentară care ne-a aservit vechiului imperiu și a provocat un dezastru social-economic fără precedent. În plus, dizolvarea legislativului și convocarea unor alegeri anticipate n-ar periclita în nici un fel situația formațiunii noastre, care, spre deosebire de altele, are un electorat stabil. Dar, având în vedere actualul raport de forțe, apelurile la niște măsuri care depășesc limitele Constituției nu pot să dea câștig de cauză decât exponenților stângii în frunte cu P. Lucinschi, A. Sangheli, D. Moțpan etc. De altfel, formularea din finalul rezoluției conferinței parcă e plasată de înșiși adversarii președintelui Snegur care au reușit să torpileze, printr-o singură întorsătură de condei, eforturile participanților, provocând efectul bumerangului. Imediat după încheierea lucrărilor conferinței, speakerul legislativului Petru Lucinschi a ținut să dea citire, cu o satisfacție malițioasă, respectivelor puncte din

documentul final al reuniunii filologilor. A urmat o avalanșă de reacții violente mediatizate masiv de presa progubernamentală, reacții care, se pare, capătă o amploare din ce în ce mai mare. Astfel, adepții președintelui Snegur au oferit adversarilor limbii române câteva argumente forte de care aceștia vor ști să se folosească din plin. Ultimii au și lansat deja o serie de declarații, erijându-se în apărători ai democrației și parlamentarismului și învinuind echipa prezidențială de dorința de a instaura dictatura. Exponenții celei mai dure părți a agro-socialiștilor pot apărea aproape simpatici în fața opiniei publice internaționale care, după cum se știe, este prea puțin preocupată de chestiunea denumirii limbii noastre, interesându-se în primul rând de stabilitatea politică internă. Chiar dacă admitem că respectivele apeluri, adresate președintelui, de a recurge la niște măsuri radicale, cum ar fi cele sugerate de «Literatura și Arta» de a trage cu tunurile în Parlament sau rezoluția recentei conferințe științifice, s-au făcut fără știrea șefului statului, nu înțelegem de ce până în momentul de față nu s-a dat nici o dezmințire oficială. Mai ales pentru că este bine cunoscută susceptibilitatea cu care reacționează biroul de presă al președintelui la cele mai mici apro-po-uri care vizează respectiva instituție.

Nemuțumiri față de complici

La 26 iunie 1995 dl președinte Snegur își anunța încetarea calității de membru al P.D.A.M. Justificându-și intrarea în același partid, Domnia sa ne mărturisește că a făcut «*acest pas din îndemnul inimii, pentru a susține o politică centristă (în viziunea mea de atunci), care ar fi putut deveni un partid al renașterii naționale*» (subl. ne aparțin — Iu. R.). Însă, văzându-și așteptările înșelate, șeful statului decide abandonarea partidului de guvernământ. Și, conform unei practici care

riscă să devină o tradiție în spațiul est-european, decide crearea propriului său partid, unul centrist, al Renașterii și Concilierii. Cei 11 se aliniază în mod firesc inițiativei acestuia. Entuziaștii au bănuț că este vorba de renașterea națională, deși denumirea noii formațiuni nu precizează despre ce fel de renaștere este vorba. Deocamdată este sigură, pe lângă dorința de a se menține la putere cu orice preț, doar intenția noii grupări de a fi de orientare centristă și de a promova concilierea. Se mai declară și intenția de a promova reforma altfel (probabil mai reușit) decât cei rămași în P.D.A.M. Discursurile publice din ultimul timp ale președintelui Snegur vădesc nemulțumirea acestuia nu numai față de articolele 13 și 118 din Constituție. Insa-tisfacția de ultimă oră a Domniei sale se extinde și asupra setului de legi ce ține de administrația publică locală și alegerile locale, și asupra reformei agrare, ba chiar și asupra apropierii excesive față de spațiul ex-sovietic. Aflăm că în ultimul an (răstimp în care activează noul Parlament și care coincide cu aflarea șefului statului în rândurile P.D.A.M.) reformele democratice nu au decurs așa cum ar fi dorit dânsul. Noi, Opoziția parlamentară, am căutat să promovăm în mod constant reforma, inclusiv în legislativ, protestând împotriva liniei politice a majorității, însă nici nu bănuțam că și la Președinție există anumite rezerve în acest sens. Anume pe parcursul acestui an de activitate a Parlamentului au fost ratificate documentele de aderare la C.S.I., a fost torpilată reforma agrară, s-a acordat statut special «Gagauz-Yeri – Găgăuzia», a fost adoptată legislația privind administrația publică locală și alegerile locale, s-a votat legea presei, a fost anulat Imnul «Deșteaptă-te, Române!», a intrat în vigoare Constituția, ca să enumerăm doar câteva acte legislative care au profanat reforma economică, au restrâns libertățile democratice și au afectat grav interesele noastre naționale.

Astăzi am fi în drept să-l întrebăm pe președintele Snegur, de ce a promulgat toate aceste legi și nu a făcut uz niciodată de articolul 93 al Constituției ca să întoarcă Parlamentului spre reexaminare legile în cauză? Sau poate democratizarea gândirii politice a Domniei sale s-a produs la fel de subit ca și apropierea de limba română? Pentru a pune punct șirului de nedumeriri și interogații retorice este cazul să afirmăm univoc, încă o dată, ca să nu se uite, că din momentul instalării dlui Snegur în funcția de Președinte al republicii și până în prezent tocmai el a dirijat politica de aservire a republicii intereselor vechiului imperiu, de torpilare a reformei economice și de frânare a procesului de eliberare națională. Iar în ultimul an șeful statului, prin funcția pe care o deține, se prezintă ca un adevărat complice al politicii actualului partid de guvernământ.

O altă inițiativă legislativă

Și ca să mai temperăm puțin elanul unor intelectuali notorii care s-au grăbit să se înregistreze în cortegiul prezidențial fardat cu noua titulatură P.R.C.M., este util să ne amintim de una din ultimele inițiative legislative ale președintelui Snegur. Alta decât cea referitoare la limba română. La 21 iulie, în penultima zi a lucrărilor sesiunii de primăvară, Parlamentului i s-a adus la cunoștință propunerea șefului statului de a adopta un proiect de lege «*Cu privire la amnistierea în legătură cu aniversarea primului an de la adoptarea Constituției Republicii Moldova*». Proiectul respectiv prevedea absolvirea de pedeapsă a persoanelor condamnate pentru infracțiunile săvârșite în perioada 1 ianuarie 1990 – 9 iulie 1995 pe teritoriul Găgăuziei (Gagauz-Yeri), în raioanele de est și orașul Bender și clasarea tuturor dosarelor respective. Întâmplarea se producea exact la trei ani de la

semnarea pactului Elțin-Snegur-Smirnov, prezentându-se ca o confirmare în plus a capitulării necondiționate în fața agresorului. Reprezentanții Alianței F.P.C.D. au ținut să sublinieze că este inacceptabilă amnistierea unilaterală a separatiștilor în timp ce cel puțin patru cetățeni ai Republicii Moldova, Ilie Ilașcu, Alexandru Leșco, Andrei Ivanțoc și Tudor Petrov-Popa, se mai află în detenție în închisorile smirnoviste. Am ținut să amintim de asemenea că încă în vara lui 1992 (10 iulie) F.P.C.D. a adresat un apel conducerii republicii prin care propunea «*să se procedeze la eliberarea necondiționată a tuturor persoanelor arestate cu sau fără temei, atât de o parte, cât și de cealaltă parte*». La acea dată, când se aflau în stare de arest în urma războiului destui gardiști și cazaci, era posibilă eliberarea tuturor deținuților politici arestați de către separatiști. Totul depindea de voința politică a conducerii Republicii Moldova și în primul rând a președintelui Snegur. Atunci propunerea noastră a fost ignorată. Iată însă că peste trei ani, răstimp în care întreaga opinie publică internațională asistă la martirajul deținuților politici de la Tiraspol, ni s-a propus amnistierea tuturor celor care se fac vinovați de uciderea și maltratarea a sute de cetățeni ai Republicii Moldova și de deținerea ilegală a fraților noștri în pușcăriile separatiste. Fără a li se pretinde, barem drept recompensă, punerea în libertate a celor patru. Inițial noi nu ne-am pronunțat împotriva acestui proiect de lege, cerând doar adăugarea unui punct care ar prevedea că legea respectivă intră în vigoare în momentul eliberării tuturor cetățenilor Republicii Moldova aflați în detenție ilegală la Hlinaia și Tiraspol. La aceeași ședință a Parlamentului am cerut să fim informați dacă există măcar un singur locuitor al raioanelor de est care s-ar afla în detenție sau cel puțin ar fi urmărit penal de către autoritățile Republicii Moldova. N-am primit nici un răspuns din simplul motiv că

asemenea cazuri nu există. A doua zi, la 22 iulie, la insistența președintelui Parlamentului P. Lucinschi, proiectul a fost adoptat în grabă și fără modificarea textului propus.

Am adus acest exemplu pentru a arăta că sciziunile de ultimă oră din sânul P.D.A.M. n-au avut nici un impact asupra conștiinței sau opțiunilor politice ale acestora. Toate echipele mai mult sau mai puțin beligerante, agrariană, intersocialistă, cei 11, cei fără de partid în frunte cu P. Lucinschi, au dat dovadă de o unanimitate exemplară, votând în corpore această lege.

Așa stând lucrurile, ce facem, domnilor intelectuali? Continuăm să dedicăm ode pe aceeași pagină de ziar și lui Snegur, și lui Ilașcu?

Centrismul — boala senectuții comunismului

Dar să revenim la noul Partid al Renașterii și Concilierii. Sloganele P.R.C.M. nu reprezintă o noutate pentru scena politică basarabeană din simplul motiv că ele au fost preluate în totalitate din «noua gândire» lansată încă de părințele perestroikăi M. Gorbaciov. În acest context înțelegem perfect supărarea fostului secretar al C.C. al P.C.M. E. Sobor, actualmente lider al Partidului Progresului Social, care susținea în ziarul «Momentul» din 25 iulie curent: «*cuvintele «conciliere», «consens» au răsunat pentru prima oară în cadrul «mesei rotunde» a mișcărilor politice din Moldova, organizată în 1990 din inițiativa Partidului Comunist din Moldova»*. În acea perioadă P.C.M. urma indicațiile lui Gorbaciov care insista, încă din primele zile ale venirii sale la putere, asupra necesității «*consolidării tuturor forțelor sănătoase*», accentuând nevoia imperioasă a instaurării unui climat de «*pace civică și consens*». Este adevărat că politica «*centristă*» a P.C.M.-ului din 1990 nu s-a încununat de succes. Însă «*doctrina con-*

solidării» a fost preluată un an mai târziu de gruparea care s-a intitulat Forumul Democrat al cetățenilor din Moldova, care urma să devină forța politică de susținere a președintelui Snegur în cadrul primelor alegeri prezidențiale. Și atunci, ca și acum, se afirma «necesitatea consolidării tuturor forțelor democratice», a pregătirii «unei platforme comune pentru toți» (a se vedea presa din vara lui 1991 – «Sfatul Țării», 5 iunie; «Moldova Suverană», 13 iulie; «Literatura și Arta», 11 iulie, «ȚARA», iulie, nr. 30 (48)). În primăvara anului 1993 același limbaj gorbaciovist și-a regăsit locul în platforma Congresului Intelectualității care de asemenea își revendica o politică centristă, precizând că C.I. se vrea «un element de echilibru, de consolidare, pace civică și consens». Coincidența frazeologiei formațiunilor pomenite, preluată integral de P.R.C.M., n-ar trebui să ne surprindă măcar și din simplul motiv că o bună parte dintre promotorii acestui concept au rămas aceiași, trecând prin F.D.M., C.I. și ajungând în mod firesc în P.R.C.M. Din nou, ca și în 1991, miza se face pe oamenii de cultură, deoarece anume ei sunt cei mai buni propagandiști într-o campanie electorală. Iar dacă aceștia sunt gata să dea uitării întreaga biografie politică maculată substanțial de trădări în schimbul unei declarații în favoarea limbii române sau împotriva referendumului agrarian, respectivul om politic de ce n-ar face-o? Chiar dacă P.R.C.M. nu este altceva decât partidul renașterii vechilor slogane gorbacioviste și al reconcilierii electoratului cu președintele.

P.D.A.M., P.R.C.M., P.P.S. etc. – nimic nou. Pur și simplu foștii își caută căi de retragere din propriul lor trecut, drapându-se cu titlaturi și slogane mai mult sau mai puțin atractive. *Centrismul*, vehiculat de epigonii de azi ai gândirii politice gorbacioviste, este locul călduț capabil să-i adune în atotcuprinzătoarea îmbrățișare prezidențială pe transfugii

tuturor partidelor, de la P.D.A.M. la A.F.D., pe toți cei care se prefac a crede că este posibilă o reconciliere între Ideea Națională și oportunism. «Realistii» noștri politici ar trebui să înțeleagă măcar acum că este prea grav, dacă nu și ridicol, să manifesti cu obstinație exces de credulitate. Aceștia își pot exesa abilitățile și tacticile oriunde, numai nu pe terenul intereselor noastre naționale. Esența conflictului dintre cele două fracțiuni rivale ale Puterii nu are nimic comun cu problema națională. Pur și simplu cei care se află actualmente la putere nu mai doresc să și-o împartă, fiecare aripă a guvernanților revendicându-și-o în totalitate. Iar evadarea celor 11 deputați este și un rezultat al dorinței de a evita răspunderea pentru dezastrul social-politic și economic care îi revine în totalitate partidului de guvernământ.

Dacă prin vehicularea noțiunilor de «centrism» și «conciliere», amorse și inofensive, se intenționează crearea unui «partid al tuturor», «al maselor», adică atragerea majorității electoratului, lansarea inițiativei cu limba română urmărește captarea celor care, de regulă, nu se confundă cu masele, adică a intelectualilor. Tocmai pentru aceștia a fost inventată inițiativa respectivă care poate avea efectul unui gaz paralizant menit să pună opoziția românească din Basarabia în imposibilitatea de a lansa critici la adresa Președintelui și ar determina-o să-l susțină, volens-nolens, tot pe el. Spre deosebire de maestrul Grigore Vieru, mie nu mi face nici o plăcere să transcriu după Mircea Snegur: «*Limba română este numele corect al limbii noastre*». Să caligrafiem împreună după Mihai Eminescu: «Suntem români și punctum».

Așadar, «moldoveanul» Snegur, spirit centrist și conciliant, vorbește românește. Astfel, dincolo de intențiile de austriecizare a conștiinței basarabenilor prin eliminarea din discuțiile publice a chestiunii etnonimului, acesta urmărește

să atragă de partea sa simpatiile atât ale adeptilor aberantului etnonim «popor moldovenesc», cât și ale adeptilor numelui corect al limbii noastre. În acest context întrebarea care trebuie adresată președintelui Snegur de către partea credulă a intelectualității ar fi: «*Dacă Domnia sa vorbește românește, este cumva și român?*» Până atunci orice exclamație admirativă este cel puțin prematură. Până atunci este mai rezonabil să fie declinată orice invitație.

“ȚARA”, 1 august, 1995

ANCHETA "CONTRAFORT"

1. Cum ați caracteriza sentimentul național al românilor în epoca totalitară. Ce forme a luat el și ce efecte a avut mobilizarea rezistenței anticomuniste la noi, în comparație cu alte țări din estul Europei?

2. Care este relația dintre patriotism și naționalism astăzi în România și în Basarabia?

Iurie Roșca:

Înainte de a răspunde la cele două întrebări, aș dori să precizez că în opinia mea însuși modul în care este formulat subiectul discuției mi se pare tautologic. Între *patriotism* și *naționalism* există diferențe doar în măsura în care stânga a reușit să "compromită" termenul de naționalism, extinzând asupra ultimului sensul impropriu de xenofobie sau exclusivism național, adică de manifestare agresivă a sentimentului național. Pe scurt, patriotism înseamnă dragoste față de patrie și naționalism înseamnă dragoste față de națiune, față de neam. Și deoarece un neam își realizează rostul său în interiorul unei țări, atașamentul unui român față de români și față de țara neamului său, România, este concomitent și naționalism și patriotism.

Chiar dacă propaganda internaționalistă a reușit să deformeze întrucâtva sensul termenului **naționalism**, dându-i o conotație negativă, eu unul citez a mă alinia celor care nu doresc să se dezică de el. Tot astfel cum nu pot să renunț la creștinism sau la Biserica strămoșească numai pentru că

propaganda ateistă a avut și mai are încă o influență în societatea românească și în lume.

1. Toată lumea cunoaște (deși poate nu toată lumea o și recunoaște) că tocmai sentimentul național a fost factorul determinant care a mobilizat spiritul de rezistență în epoca totalitară. Adevărul este valabil și pentru rezistența armată de după război, și pentru jertfa celor care au umplut pușcăriile comuniste, precum și pentru rezistența religioasă sau culturală. Deși formele lui de manifestare au fost diferite, mobilul a fost mereu același – sentimentul național ca expresie a tendinței firești a fiecărui om de a-și dori libertate lui însuși și țării lui.

Personal nu împărtășesc părerea celor care își extind propria nimicnicie și lașitate asupra întregului neam. Nu pot să-mi judec neamul nici *din exterior*, nici *de sus*. Ca orice român, m-am născut în sânul unei Biserici, în sânul unui neam, în sânul unei familii. Sunt niște realități rânduite de Dumnezeu în care m-am trezit și pe care nici nu pot, nici nu voiesc să le modific. Și întrucât aceste realități nu reprezintă, vorba unui gânditor, un act de voință, nu știu să fac altceva decât să-mi orientez eforturile, atâta cât îmi stă în puteri, spre păstrarea și afirmarea acestor valori pe care le-am primit prin naștere.

Culpabilizarea propriului neam îmi repugnă exact cum îmi repugnă un incest. Tocmai de aceea mi se pare neserios să mi se pretindă imparțialitate atunci când vine vorba de copilăria mea, de mama mea, de satul meu, de țara mea. Libertatea mea de cugetare, libertatea mea de expresie, libertatea mea de acțiune au o acoperire morală doar în măsura în care reușesc să le subordonez acestor valori. Iată de ce nu mă încumet să fac un martirologiu aritmetic, contabilizând morții și martirii români care s-au opus comunismului, în raport cu alte țări din estul Europei. Și noi,

românii, și celelalte popoare peste care a trecut tăvălugul comunismului, ne-am opus cum am putut. Îi admir pentru acest spirit de rezistență atât pe români, cât și celelalte neamuri. Și totuși, ies din convenționalismul statisticilor seci sau a istorismului pur, vibrând cu toată ființa, doar atunci când mă gândesc la bunicul împușcat în 1946 sau la rudele care s-au prăpădit în Siberia.

2. Dacă am convenit că între *naționalism* și *patriotism* nu există nici o deosebire de fond rămâne să mai precizăm și cu această ocazie că în timp ce în România a fi român este un lucru absolut normal, în Basarabia de azi afirmația că ești român constituie un act politic. Acolo, în Țară, nimeni nu-ți contestă identitatea națională, pe când aici, în actuala Republică Moldova, a susține că ești român înseamnă a-ți asuma niște riscuri, adică a te opune moldovenismului antiromânesc promovată de către autoritățile de stat. Pentru unii rostirea propriului nume reprezintă chiar un act de curaj, pentru alții negarea lui constituie o sinecură.

Sigur că cele câteva considerații de mai sus nu pretind în nici un caz să depășească rostul unei anchete și să epuizeze subiectul în discuție. E o temă infinită pe care nu poți decât să o schițezi în limitele câtorva rânduri. Poate întrebările dintr-o astfel de anchetă așteaptă niște răspunsuri cerebrale, epurate de sentimente. Mi se pare însă și dificil, și inutil să abordăm acest subiect doar aplicând metoda viviseției și făcând abstracție de fondul nostru afectiv.

“CONTRAFORT”, nr. 10, august, 1995

NOTE POLITICE PE MARGINEA UNEI REVISTE CULTURALE

Aniversare «CONTRAFORT»

«Țara» consemna, un an în urmă, apariția publicației «Contrafort», unică prin prestația ei în spațiul cultural basarabean, de la primul său număr. Acum, la un an de existență a «Contrafortului», avem satisfacția să constatăm că urările noastre de succes au depășit faza unei simple formule de politețe pe care o impun uzanțele.

Ar fi superfluu să mai repetăm complimentele înșirate cu generozitate în presa din Basarabia și din Țară pe care, de altfel, noua revistă culturală le merită în totalitate. Iar o analiză comparată a publicației cu pricina în raport cu altele de dincoace sau de dincolo de Prut pur și simplu ne depășește competențele. Un lucru însă este cert: tandemul Vasile Gârneț - Vitalie Ciobanu și-a demonstrat cu brio vigoarea intelectuală și capacitatea de a rezista într-o cursă de durată. «Contrafortul», ca mașină de tocat suficiența și provincialismul, ca oază de afirmare a rafinementului intelectual și a gustului estetic elevat, este, așa cum precizează Vitalie Ciobanu în editorialul său din nr. 12, *«mai curând o expresie a revoltei..., un efort de supraviețuire spirituală»*. Efort demn de toată admirația.

Apariția acestei reviste este și rodul unui profund dezgust față de impostura morală (poate și literară) a unor patrioți de meserie care și-au imaginat că vicisitudinile istorice prin care a trecut și din care încă nu a ieșit Basarabia sunt și o justificare a condiției de victimă a imperiului sovietic,

demnă de milă. Mai ales dacă această compasiune se dovedește uneori și profitabilă. Repudiind postura de provincial înțepenit între lamentație și frază patriotardă, contrafortiștii își afirmă propria opțiune estetică și morală, integrându-se în mod firesc în spațiul cultural românesc nu prin slogane ieftine, ci prin calitatea producției lor.

Tinerii scriitori basarabeni, dornici să-și trăiască cu demnitate condiția de intelectual, resping efectele ocupației străine ca justificare a semidoctismului și a lașității. Afirmându-și personalitatea, ei știu să-și soarbă vigurozitatea și verticalitatea din «teroarea istoriei», adică tocmai de acolo unde spiritul plat eșuează în căutarea de noi și noi scuze pentru a-și justifica propria nulitate. Dezgustat de patriotismul zgomotos al *culturnicilor* politici ce și-au făcut o sinecură din repetarea obsesivă a câtorva îmbinări de cuvinte care, e adevărat, sunau frumos acum câțiva ani, publicul basarabean își poate reîmprospăta apetitul și pentru literatură, și pentru politică citind revista «Contrafort». E vorba de cei care, bineînțeles, își mai păstrează simțul valorii sau, de ce nu, doresc să și-l dezvolte. Demersul public al «Contrafortului» este un antidot împotriva falselor etaloane popularizate până la refuz de acele epave umane care își camuflează propriul naufragiu (politic sau literar) cu stridențe verbale, agasante și în politică, și în literatură. Este și o replică, matură și inteligentă, a elitei basarabene la interminabila jelanie a ratașilor care confundă propria dezagregare morală cu înfrângerea spiritului de rezistență colectivă.

Cine crede că cei de la «Contrafort», optzeciștii, cum s-au botezat ei înșiși, s-au retras din social, preocupându-se doar de «arta pură», n-are decât să parcurgă cele 12 numere pentru a se convinge de contrariul. Sau cel puțin să procure din chioșcuri ultimul număr. Barem ca să vadă cum s-a prezentat Vitalie Ciobanu la Viena, unde a rostit o comu-

nicare în cadrul Reuniunii «Fin de siecle» a revistelor de cultură din Europa, intitulată «Scriitorul tânăr român la sfârșit de secol XX».

«În plan politic, tinerii scriitori basarabeni, fiind structural unioniști...» Întrerup citatul pentru a remarca discrepanța dintre acest angajament politic pilduitor al exponentului optzeciștilor și ipocrizia patrioților eufemistici care își garnisesc platformele politice cu sintagme gen «independență reală», «realizarea idealurilor naționale» etc., menite să ocolească formularea onestă și răspicată a opțiunii unioniste. Spre deosebire de acești unioniști în ilegalitate, constrânși de propria nimicnicie morală să-și «menajeze» electoratul de șocul adevărului, optzeciștii, neavând veleități politice, își îngăduie să rostească adevărul întreg.

Câți dintre intelectualii basarabeni au bunul-simț (de curaj nu mai vorbim) să îmbrățișeze plenar naționalismul, abandonând tactica dezonorantă a sferturilor de măsură și debarasându-se de obsesia lașă a conformismului ca panaceu pentru afirmarea și mai ales pentru menținerea lor în viața publică? Dezolant de puțini. Dar și mai puțini au încercat să-l analizeze.

Vitalie Ciobanu: «Pentru a explica naționalismul românesc din Basarabia care, așa cum am arătat, are un caracter unionist, în nici un caz izolaționist și xenofob, ar trebui să deposedăm termenul de conotațiile lui negative, compromițătoare, coborând în timp înspre conceptul de «stat-națiune» apărut în secolul XIX. Germenele problemelor noastre zace în acea epocă, în care națiunile se cristalizau firesc în vestul continentului, în timp ce românii erau subminați în această intenție prin intervențiile brutale ale imperiilor vecine, cel țarist în primul rând, care în 1812 anexa o parte din Principatul românesc al Moldovei, actuala Basarabie. Așa se face că la sfârșit de secol 20, scriitorii tineri de la est de Prut se văd marcați de niște probleme datând de-o sută de ani și mai bine».

Am reprodus acest citat pentru a arăta că cei de la «Contrafort» refuză să-și orneze fruntea cu stigmatul bicisnic «scopul scuză mijloacele», devenit deviză a politicaștrilor ticăloșiți de la noi. Un scop nobil poate fi doar profanat de niște inși care aplică procedee ignobile. E un adevăr vechi de când lumea pe care cei de la «Contrafort» nu numai că îl cunosc, ci îl și respectă. Ceea ce mă face să cred că în efortul de culturalizare al revistei se înscrie și dorința de armonizare a politicii și moralei ca o condiție indispensabilă salubrității vieții publice de la noi. Nefiind literat ca cei de la «Contrafort» și totuși făcând parte din aceeași generație, recunosc aici că un asemenea maximalism moral îmi place. Îmi place atât de mult încât nu mă pot lipsi de satisfacția de a mai reproduce un citat din același Vitalie Ciobanu:

«Pe acest palier, al justiției istorice săvârșite, naționalismul românesc din Basarabia, căruia noi îi spunem «mișcare de eliberare națională», se întâlnește cu valorile democratice, liberale ale lumii civilizate».

Într-un an de existență această echipă de tineri scriitori a izbutit să ne convingă că își ia în serios meseria. Nu neapărat spre deosebire de alții. Poate doar mai reușit decât alții.

“ȚARA”, 7 noiembrie, 1995

CORNELIU COPOSU

Moartea lui Corneliu Coposu a zguduit întreaga opinie publică românească. Imensa pierdere cauzată de dispariția ilustrului lider PNȚCD a îndurerat adânc inimile românilor basarabeni. L-am cunoscut personal încă din 1990. În toată această perioadă Corneliu Coposu ne-a fost un mare prieten, o personalitate atașată profund idealului sfânt al reîntregirii teritoriilor românești înstrăinate de Țară prin vicisitudinile istoriei. El a fost cel care a sprijinit cu dragoste frățească Frontul Popular Creștin Democrat ca expresie a opțiunii unioniste din stânga Prutului, promovând-o atât în România, cât și în străinătate.

Am privit cu admirație statura morală a acestui distins om politic, care prin însuși destinul său întruchipează verticalitatea unei generații care a înfruntat cu stoicism și noblețe ororile regimului comunist.

Corneliu Coposu este unul dintre cei ce formează șirul infinit de martiri care au afirmat demnitatea unui neam.

Transmitem condoleanțe familiei, apropiaților, tuturor celor care l-au cunoscut și l-au iubit pe CORNELIU COPOSU.

Dumnezeu să-l odihnească în pace cu dreptii.

AVATARURILE PREȘEDINTELUI SNEGUR

În drumul spinos spre recăpătarea propriei identități

SAU

ÎNCĂ O DATĂ DESPRE UNITATEA ETNOLINGVISTICĂ ROMÂNEASCĂ

Atrăgeam atenția în articolul «Invitație la abator» («ȚARA», 1 august 1995) asupra faptului că în alocuțiunea Președintelui Snegur din 27 aprilie rostită în fața Parlamentului, cunoscută sub denumirea «Numele corect al limbii noastre este limba română», se afirma de 5 (cinci) ori consecutiv că vorbitorii de limbă română din Republica Moldova ar fi de naționalitate «moldoveni». Era o formulă care încerca să împace două concepții diametral opuse: cea a românismului majorității băștinașe cu cea a «moldovenismului» stalinisto-interfrontist. Un fel de struțocămilă conceptuală care a trecut neobservată de majoritatea politicienilor și jurnaliștilor care s-au grăbit să se împartă în două tabere: stânga a întâmpinat inițiativa Președintelui cu o agresivitate unanimă, în timp ce opinia publică românească a îmbrățișat-o cu o la fel de unanimă admirație.

Și iată că după mai bine de jumătate de an, în preajma aniversării a patra de la actul de votare din 8 decembrie '91 (totuși, alegeri n-au fost, cum să alegi din unul pe cel mai bun?), într-un interviu pentru «BASA-pres» dânsul reia aceeași idee: vorbim limba română, dar de neam suntem «moldoveni». Cu singura deosebire că aici a spus-o doar o singură dată.

Peste două zile, la 8 decembrie, în cadrul conferinței de presă, răspunzând la întrebarea lui Petru Bogatu despre glotonim și etnonim, dânsul a reafirmat opțiunea sa pentru limba română, evitând aproape cu eleganță răspunsul la partea a doua a chestiunii care ținea de naționalitate. Mai mult, din aluziile pe care le-a făcut am fi putut înțelege că într-o perspectivă nu prea îndepărtată nu este exclusă recunoașterea, sinceră și corectă, a apartenenței sale naționale.

Astfel stând lucrurile, vedem că de la un timp Președintele a pășit cu piciorul drept de partea adevărului, în timp ce celălalt, stângul, mai rămâne înfipt în noroiul minciunii. Să recunoaștem că e o poziție nu tocmai comodă, care, în plus, nici nu-ți permite să stai copăcel un timp îndelungat. Cu atât mai mult cu cât este atacabilă din ambele părți. Este, dacă vreți, un fel de paranteză pentru limba română pe care o promovează dl P.Lucinschi cu toată trupa politico-propagandistică a domniei sale. Viitorul apropiat ne va arăta dacă aritmetica de mai sus e un simplu joc al hazardului sau o renunțare lentă, dar sigură și progresivă, a Președintelui Snegur la politica fariseică a moldovenismului antiromânesc. Spre lauda sau spre hula lui. Oricum, nimeni nu poate nici să-i dicteze, dar nici să-i interzică să mai facă un pas spre propriul neam. (Totuși neam, la singular, nu neamuri).

Unii sunt de părerea că tocmai în asta ar fi toată înțelepciunea Președintelui și a partidului său, anume în manevrarea abilă a jumătăților de măsură ar consta esența doctrinei «centriste». Doctrină care, iată, se pare că vrea să concilieze ideologia imperialistă a «moldovenismului» cu adevărurile promovate de mișcarea de eliberare națională.

Vasăzică, pe de o parte dl Snegur se înregimentează în detașamentul de șoc al «moldovenilor de rasă», stegarii binecunoscuți ai cărora sunt: Artiom Lazarev (a se vedea

ultima lui lucrare cu titlul: «Ia – moldavanin!». Oare va exclama în unison și dl Snegur: «Ia toje!»?), «P.P.Moldovan» cu opul de tristă faimă «Moldovenii în istorie», fosilele din «Mișcarea patriotică «Pro Moldova» cu tot cu Stati al lor, și nu în ultimul rând «cel mai iubit dintre moldoveni», apocalipticul Ion Druță. Bineînțeles, plus P.D.A.M. cu toată presa lui progubernamentală. Pe de altă parte se vrea alături de toți cei care nu numai vorbesc, ci și gândesc, și simt românește. Delicată situație. Șubredă perspectivă. Mai ales dacă înțelegem că nu ne aflăm în preajma alegerilor din 8 decembrie 1991, când ieftinul slogan «*Nici cu rușii, nici cu românii!*» mai reușea să facă furori printre alegători. Place sau nu, în problema națională șederea pe mijloc, jocul de-a centrismul nu poate fi un cal de bătaie și cu atât mai puțin unul de cursă lungă.

În același interviu acordat agenției «BASA-pres» dl Snegur își exprimă nedumerirea că, atunci când se discuta Constituția, agrarienii nu i-au auzit vocea la «Europa Liberă» care le vestea că dânsul vorbește, totuși, românește. Dincolo de orice tertipuri de ordin tactic, acoperirea este mai mult decât fragilă. Nu prin intermediul «Europei Libere» trebuia să se facă auzită vocea Președintelui, ci de la tribuna centrală a Parlamentului, acolo, în fața deputaților și a întregului popor trebuia rostit cu glas tare adevărul întreg. Mai ales că l-am întrebat personal în plenul ședinței legislativului în acele clipe fierbinți când se discuta articolul 13, ce limbă, totuși, vorbim? Dar nu a urmat nici un răspuns. Sigur că mai bine mai târziu decât niciodată. Și totuși, nu intrarea președintelui în P.D.A.M. «*a fost o necesitate istorică*», ci atitudinea demnă și onestă în momentul dezbaterii Constituției. La conferința de presă dl Snegur, răspunzând la întrebarea aceluiași Petru Bogatu, și-a atribuit cu sinceritate și expresia populară «*Mintea moldoveanului cea de pe urmă*» ca

pe o eventuală formulă atenuantă pentru unele posibile scăderi pe care dânsul nu exclude că le-a avut în activitatea desfășurată în ultimii patru ani. Fără a nega splendoarea expresiei în cauză, avem certitudinea că ea nu poate servi drept normă comportamentală pentru un șef de stat. Un șef de stat trebuie mai întâi să gândească, apoi să acționeze, și în nici un caz viceversa.

În concluzie ar fi de remarcat că este cu totul neserioasă, ca să nu-i zicem duplicitară, vehicularea oximoronului politic «limba română–popor moldovenesc». Dacă P.R.C.M. crede că el îi va putea spori capitalul politic, este dreptul lui. Noi nu credem. Ceea ce nu înseamnă că punctul nostru de vedere, care oricum rămâne în picioare, ar fi obligatoriu și pentru alții. Cu atât mai mult cu cât ne-am înțeles să respectăm diversitatea opțiunilor politice și libertatea de expresie. În definitiv, în politică, de altfel, ca și în orice alt domeniu, fiecare este în drept să eșueze după cum găsește de cuviință.

"ȚARA", 12 decembrie, 1995

EFECTUL PICĂTURII CHINEZEȘTI

*Doi ani de la condamnarea
deținuților politici de la Tiraspol*

La 9 decembrie 1993 tribunalul ilegal de la Tiraspol pronunța sentința asupra deținuților politici arestați în vara anului 1992. Ilie Ilașcu a fost condamnat la moarte, iar ceilalți deținuți la privațiune de libertate. Astăzi Ilie Ilașcu este întemnițat la Hlinaia, Grigoriopol, iar Alexandru Leșco, Tudor Petrov-Popa și Andrei Ivanțoc se află în închisoarea de la Tiraspol. Eforturile Frontului Popular Creștin Democrat pentru eliberarea deținuților politici sunt cunoscute. Cele mai importante foruri internaționale au luat atitudine de nenumărate ori, cerând punerea în libertate a acestor cetățeni ai Republicii Moldova. Însă nici presiunile interne, nici cele internaționale n-au reușit să determine regimul secesionist de la Tiraspol să renunțe la deținerea ilegală a acestora. Iresponsabilele tratative «la vârf» ale conducerii Republicii Moldova cu liderii separatiști «pentru reglementarea pașnică a conflictului transnistrean și acordarea unui statut special acestei zone» au redus la zero încercările de punere în libertate a acestor patru deținuți. Amânarea unor întâlniri între cele două părți niciodată n-a fost determinată, așa cum ar fi fost normal, de condiția pe care ar fi trebuit să o pună Chișinăul oficial: nici un fel de discuții nu pot avea loc atâta timp cât cetățeni ai Republicii Moldova sunt supuși în mod samavolnic unui asemenea tratament. Iată de ce am afirmat în repetate rânduri că un atare comportament al

autorităților de la Chișinău nu poate fi calificat altfel decât complicitate la crimă. Puterea nu a tratat niciodată această problemă ca pe una prioritară, considerând viața a patru oameni cu totul secundară în raport cu interesele ei politice «majore». Declarațiile ocazionale făcute în urma presiunilor noastre nu pot acoperi sub nici o formă responsabilitatea actualilor guvernanți.

Pe parcursul celor trei ani și jumătate s-au făcut nenumărate încercări de a ne împinge spre comiterea unor ilegalități care ar fi servit drept pretext pentru scoaterea F.P.C.D. în afara legii. Ba un «binevoitor», ba altul ne sugera soluții bune pentru amatorii de senzații tari și filme polițiste: luări de ostatici, asasinate, eliberare în forță. Exasperanta insistență a acestora nu a slăbit nici până în prezent. Înțelegem preocuparea adversarilor noștri. Ce n-ar face aceștia ca să provoace sinuciderea politică a formațiunii noastre. Neobositele rețele ale serviciilor speciale s-au activizat vizibil în ultimul timp. Cu cât mai mult se accentuează suferința fizică și morală a celor din celule, cu atât mai rafinate sunt jocurile adversarilor care nu-și pierd din vedere ținta. Poate-poate, într-un moment de disperare vom cădea în cursa lor. Frații noștri sunt răstigniți în văzul întregii lumi. Starea lor fizică și psihică se înrăutățește continuu. Chinurile familiilor, telefoanele zilnice ale soțiilor care ne întrebă: «Când, când îi vom avea alături pe bărbații noștri?» ne umplu sufletele de durere mută. Iar ticăloșii ne sâsâie la ureche neîncetat: «Vai vouă, frontiştilor, dacă nu puteți să-i salvați. Hai, salvați-i, dacă sunteți atât de grozavi.». Aceleași căzături umane aflate în slujba străinilor aplică efectul picăturii chinezești și asupra camarazilor noștri de dincolo de zidurile închisorii. Zi de zi li se inoculează ideea că noi, cei din libertate, am putea să-i eliberăm, dar uite că nu vrem. Că ne este bine și fără ei, că

nu merită să sufere pentru unii ca alde noi. Cine știe ce a fost «fenomenul Pitești» va înțelege ușor care ar putea fi efectul unor asemenea torturi morale.

Punându-și în aplicare întreg arsenalul de diversiuni, adversarul urmărește un dublu efect: pe noi să ne provoace la acțiuni nesăbuite, iar lor să le trezească ostilitatea față de noi. Văzând că ținta este greu de atins, s-a recurs la încă o mutare. Planul este strecurat cu abilitate veninoasă în unele mijloace de informare în masă «din surse care deocamdată doresc să-și păstreze anonimatul».

Însă oricât de subtile ar fi metodele celor care doresc fie uciderea lentă, fie discreditarea celor pentru deținuți, nimeni nu ne poate scuti pe noi, Frontul Popular Creștin Democrat, de datoria să facem și de acum încolo tot ce ne stă în puteri, chiar și imposibilul, pentru a-i scoate cât mai repede pe frații noștri din ghearele bestiei roșii. Dumnezeu ne vede și ne va ajuta să ne facem datoria și să nu ne pătăm onoarea.

«ȚARA», 12 decembrie 1995

MESAJ DE CRĂCIUN

Iubiți frați întru credință și ideal,

Vine Crăciunul. Ziua Nașterii Mântuitorului Hristos care ne-a dat libertatea și șansa mântuirii.

Noi, basarabeni, care, iată, am apucat și faza postsovietică, îi ieșim în Cale cu dragoste și frică numai față de El. Suntem o generație fericită. Pentru că am avut șansa să trăim fascinația unei duble descoperiri. Am redescoperit identitatea noastră de *români* și de *creștini*. Valoarea redescoperirii acestor adevăruri simple și fundamentale, devenite convingeri definitive care dau un rost fundamental existenței noastre, este cu totul aparte, și asta tocmai pentru că sunt rodul unui efort personal, rezultatul unor frământări interioare ale fiecăruia dintre noi. Fiecare dintre noi păstrează în biografia sa intimă amintirea clipei, împrejurărilor, vârstei când a înțeles aceste două adevăruri pe care generațiile anterioare le cunoșteau încă din fragedă copilărie. Cristalizarea lor în sufletele noastre formează cheagul Mișcării naționale din Basarabia.

Pentru noi religia nu este, așa cum se mai crede în unele cercuri intelectuale laicizate, un loc de refugiu din viața socială, de evadare din istorie. Dimpotrivă, doar Biserica ne poate armoniza conviețuirea socială, doar credința ne poate da echilibrul perfect, statornicia și puterea de a relua în fiecare zi efortul nostru. O doctrină politică poate fi rodnică doar în măsura în care este atrasă de adevărul hristic. Numai aspirând să onorăm prin cuget și faptă poruncile divine ne putem învrednici de șansa împlinirii rostului pe care ni l-am

ales îmbrățișând cauza națională. Făcând o distincție netă între funcția politicii și cea a religiei, în același timp înțelegem că singurul izvor al moralității și vigorii unui demers politic durabil este creștinismul. Altfel zis, politica nu-și poate îndeplini funcția fără a urmări constant captarea proiecției luminii divine asupra traiectoriei sale pământești.

Cine crede că Eminescu, zicând «*Biserica Ortodoxă este mama poporului român*», a făcut doar o figură de stil, se înșeală. Ne place să repetăm adagiul eminescian «*Suntem români și punctum*». Dar să recunoaștem, că de prima maximă fie că ne amintim mai rar, fie că nu îi pătrundem sensul, determinant pentru noi ca neam. Și dacă Eminescu ne spune care este mama noastră, a tuturor românilor, noi de ce am mai zăbovi să ne lipim cu toată ființa de sânul ei? Să ne luăm copiii de mână și să ne întâlnim duminica la biserică. Dacă părinții noștri n-au putut face acest lucru, fiind nevoiți să ne boteze în clandestinitate, de frica regimului, noi ce acoperire am mai avea dacă ne-am lăsa pradă inerției, privându-i pe copiii noștri de viața în comuniune cu Hristos?

Vine Crăciunul cu Vestea cea Bună. S-a născut Hristos. Să-l primim în îmbrățișarea noastră.

"ȚARA", 22 decembrie, 1995

LIBERTATEA DE EXPRESIE ÎN MENGHINA PREȘEDINȚIE – P.D.A.M.

Prolog

Până la 26 octombrie 1994 în Republica Moldova libertatea de expresie era îngrădită de articolul 203/6 al Codului Penal și articolele 7 și 71 ale Codului Civil. Acestea sunt în vigoare și astăzi. Le reproducem integral, ca să vadă încă o dată întreaga breaslă gazetărească, dar și opinia publică, cum aceste articole profanează însăși noțiunea de libertate a presei și servesc în exclusivitate drept pavăză pentru nomenclatura de stat.

“Art.203/6 al Codului Penal

Insultarea în public sau calomnierea Președintelui Parlamentului sau Președintelui Republicii

Insultarea în public sau calomnierea Președintelui Parlamentului sau Președintelui Republicii -

se pedepsește cu amendă în mărime de până la patruzeci de salarii minime sau cu muncă corecțională pe un termen de până la doi ani, sau cu privațiune de libertate pe un termen de până la trei ani.

Aceleași acțiuni, săvârșite prin intermediul mijloacelor de informare în masă -

se pedepesc cu muncă corecțională pe un termen de până la doi ani sau cu privațiune de libertate pe un termen de până la cinci ani.

12.12.91”

(Notă: remarcăm în treacăt că speakerul P. Lucinschi, care a fost atacat în presă nu mai puțin virulent decât Președintele Snegur, nu a recurs niciodată la “serviciile” lui 203/6. Lăsăm comentariile – elogioase sau malițioase – pe seama publicațiilor afiliate, după caz, unuia sau altuia dintre cei doi).

“Art. 7. Apărarea onoarei și a demnității

Orice persoană fizică sau juridică are dreptul să ceară prin judecată dezmințirea afirmațiilor care îi ponegresc onoarea și demnitatea și care nu corespund realității, precum și a afirmațiilor care nu ponegresc onoarea și demnitatea, dar nu corespund realității.

În cazul în care mijlocul de informare în masă ce a răspândit afirmații contestabile nu poate dovedi că ele corespund realității, instanța judecătorească îl obligă să publice, nu mai târziu decât peste 15 zile din ziua intrării în vigoare a hotărârii instanței judecătorești, o dezmințire la aceeași rubrică, pe aceeași pagină, în același program sau ciclul de emisiuni.

În cazul în care astfel de afirmații sunt expuse într-un document emis de o organizație, instanța judecătorească obligă organizația respectivă să înlocuiască acest document.

22.04.94

Articolul 7/1. Repararea prejudiciului moral

Prejudiciul moral, cauzat persoanei de mijloacele de informare în masă, de organizații sau de persoane în urma răspândirii unor afirmații care nu corespund realității, precum și a unor afirmații despre viața ei personală sau familială fără consimțământul ei, se repară de către ele în folosul persoanei respective în expresie bănească. Mărimea recompensei o stabilește instanța judecătorească.

Mărimea recompensei în fiecare caz aparte se stabilește de la șaptezeci și cinci la două sute salarii minime dacă afirmațiile au fost răspândite de o persoană juridică, și de la zece la o sută salarii minime dacă ele au fost răspândite de o persoană fizică.

22.04.94”

La 26 octombrie 1994, zi în care a fost adoptată Legea Presei, în tabăra Puterii domnea o unanimitate idilică (Fenomenul transfugilor ex-agrarieni care au descoperit ce limbă vorbesc a apărut mai târziu). Majoritatea parlamentară a ignorat argumentele Opoziției, promovând articolul 4 fără nici o modificare. Punctul a) al acestuia prelua teza antidemocratică din articolul 32 (3) al Constituției, iar punctul b) al aceluiași articol repeta formulările din articolele 7 și 7¹ ale Codului Civil. Publicăm mai jos conținutul acestor prevederi.

“Articolul 4. Libertatea de exprimare și limitări de publicitate

(1) Publicațiile periodice și agențiile de presă publică potrivit aprecierilor proprii orice fel de materiale și informații, în afară de:

a) materiale ce conțin contestări și defăimări la adresa statului și a poporului, îndemn la război, de agresiune, ură națională, rasială sau religioasă, incitare la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional;

b) materiale care denigrează onoarea și demnitatea persoanei și nu corespund adevărului sau materiale care nu denigrează onoarea și demnitatea persoanei, dar nu corespund adevărului, precum și materiale care vin în contradicție cu legislația în vigoare și cu principiile generale ale convențiilor internaționale privind drepturile omului.”

Avataruri între două votări

După adoptarea Legii Presei au urmat numeroase luări de atitudine, proteste, demersuri în organisme internaționale, formulate de FPCD, și de organizațiile profesionale ale jurnaliștilor. Aceste eforturi au avut drept răspuns, ca să aducem două exemple, reacții din partea prestigioasei organizații “Reporters sans frontieres”, precum și din partea experților Consiliului Europei. De altfel, ultimii, în urma vizitei efectuate în Republica Moldova în perioada 14—16 iulie 1994, și-au formulat rezervele asupra proiectului Legii Presei, propunând modalități de perfecționare a textului acesteia, care, din păcate, au fost ignorate. Ulterior, unul dintre cei doi experți, dl Andrew Nicol, fiind solicitat să dea consultări Comisiei pentru Problemele juridice și Drepturile Omului a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei asupra incompatibilităților dintre art.4 al Legii Presei (în ansamblu cu art.5 din Codul Civil) și art.10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, a întocmit un aviz amplu datat cu 17 august 1995.

Vom cita doar câteva din sugestiile acestui expert.

“Recomandarea nr. 1: Sau se vor exclude referirile la “materiale ce conțin contestări și defăimări la adresa statului și a poporului” (varianta cu cea mai mare probabilitate de a aduce legea în conformitate cu Convenția) sau se va include cuvântul “false” după cuvântul “materiale” și cuvintele “cu rea-credință” după cuvântul “contestări”.

Recomandarea nr. 5: În textul art. 4 (b) se va adăuga, după prima apariție a expresiei “nu corespund adevărului”, textul “și care, în cazul unor chestiuni de interes public, nu sunt publicate cu bună-credință”.

5. Materiale care nu denigrează onoarea și demnitatea persoanei, dar nu corespund adevărului.

5.1. Dacă publicația nu denigrează onoarea și demnitatea persoanei, mă îndoiesc că o asemenea restricție urmărește un “scop legitim”, cum prevede art. 10 (2). Este cu totul neclar dacă există vreun “drept” al persoanei care urmează a fi protejată.

Cu toate acestea, legile unor state membre ale Convenției permit dreptul la replică sau rectificare. În unele cazuri acest lucru e înțeles mai degrabă ca o problemă de etică jurnalistică, decât de legislație. Chiar în cazul în care asemenea drept este prevăzut de legislație, sunt folosite, de regulă, două limitări: dreptul la replică poate fi folosit numai în cazul afirmării unor fapte, nu și opinii (care nu pot fi supuse demonstrării) și acest drept poate fi folosit numai de către persoana vizată de afirmațiile publicate.

10.2. Există o ambiguitate în Codul Civil cu privire la persoana care are sarcina dovezii. Textul din primul alineat “informație care, deși nu denigrează onoarea și demnitatea sa, nu corespunde adevărului” ne sugerează că reclamantul trebuie să demonstreze că informația este greșită. Textul din alineatul 2 “în cazul în care organul de informare în masă care a răspândit informația contestată nu poate face dovadă că aceasta este adevărată ...” ne sugerează că dovada veridicității informației cade în sarcina organului de informare în masă. Deoarece, prin definiție, aceste materiale nu atentează la onoarea și demnitatea reclamantului, s-ar părea că cel puțin ar trebui ca reclamantul să fie cel care are sarcina dovezii. În caz contrar, agenții mass-media trebuie să-și asume o sarcină foarte grea (atât în privința timpului, cât și a banilor) de a fi gata să demonstreze în instanță tot ce publică.

10.3. Articolul în cauză pare să nu lase instanței nici un fel de limite în a dispune. S-ar putea ca editorul sau difuzorul să răspândească un fapt greșit, iar consecințele pentru reclamant să fie atât de banale, încât o

corecție sau o dezmințire să nu fie justificate. De aceea, obligația impusă instanței de a ordona o dezmințire poate fi percepută ca disproporționată

...
Recomandarea nr. 11: În alineatul întâi al art. 7 se vor opera modificările corespunzătoare celor propuse pentru art. 4 (1) (b), iar alineatul doi al art. 7 va fi expus în următoarea redacție: "Dacă reclamantul face dovadă că orice fapt (și nu opinie! - n. n.) care se referă la el este greșit, instanța poate obliga organul de informare în masă care a răspândit acel fapt să publice o dezmințire în aceeași coloană, pe aceeași pagină sau să o difuzeze în aceeași emisiune sau ciclul de emisiuni în termen de 15 zile din ziua emiterii definitive a hotărârii instanței."

Un paleativ care n-a mai fost administrat

Urmare a acestor intervenții trei deputați din majoritatea parlamentară, D. Diacov, V. Solonari, N. Vizitei, care au înțeles că nu pot ignora totalmente respectivele recomandări, au prezentat o inițiativă legislativă, menită să liberalizeze întrucâtva cadrul legislativ vizând libertatea de expresie. Esența acestor modificări este următoarea: în art. 4 a) al Legii Presei după cuvântul "materiale" se adăuga cuvântul "false", iar după cuvântul "contestări" se adăugau cuvintele "cu reacredință". Punctul b) era expus în următoarea redacție:

"materiale ce denigrează onoarea și demnitatea persoanei și nu corespund adevărului. Această limitare nu se extinde asupra materialelor de importanță publică majoră considerate de către editor (autor) la momentul difuzării drept veridice, precum și asupra informațiilor neveridice ce nu denigrează onoarea și demnitatea persoanei, dar au o importanță majoră pentru ea (în acest caz, la contestația persoanei vizate, instanța de judecată dispune publicarea rectificării)."

În plus, aceeași inițiativă legislativă propunea unele modificări pentru art.6 care prevedeau simplificarea procedurii de înregistrare a publicațiilor periodice și a agențiilor de presă, precum și pentru art.12 care vizau liberalizarea posibilităților de finanțare a presei.

Această inițiativă legislativă a fost aprobată prin votarea unei Legi pentru modificarea Legii Presei la 15 decembrie 1995. Din păcate, deși acest act legislativ aducea o îmbunătățire a condițiilor de exercitare a profesiei de jurnalist, ea nu cuprindea întregul cadru legislativ ce ține de libertatea de expresie. Erau trecute cu vederea atât art. 203/6 al Codului Penal, cât și art. 7 și 7¹ ale Codului Civil. Scăparea este cu atât mai regretabilă, cu cât jurnaliștii și redacțiile sunt judecați nu în baza Legii Presei, ci în temeiul articolelor respective din codurile Penal și Civil. Oricum, inițiativa celor trei era un pas înainte în comparație cu varianta inițială a Legii Presei.

Însă Președintele republicii, reconfirmându-și deosebita sensibilitate pentru "excesele critice" ale presei, respinge printr-un decret din 04.01.96 legea adoptată la 15 decembrie 1995. Președintele Snegur opta pentru păstrarea intactă a Legii Presei în varianta ei din 26 octombrie 1994.

La 6 februarie curent, Parlamentul a rediscutat modificările operate în decembrie trecut și respins de Președintele republicii. Legislativul urma să decidă: își menține sau își anulează votul din decembrie. În urma unor discuții aprinse, agrarienii au ajuns la concluzia că votul din decembrie n-a fost decât o manifestare a unui exces de democratism și o eclipsă de o scurtă durată a vigilenței ideologice. În definitiv, victoria (asupra presei!) i-a surâs Președintelui Snegur. Agrarienii i-au dat satisfacție.

"Câine de pază" sau "țânc de buzunar"

Să tragem linia și să facem totalurile: după o vânzoleală de un an și jumătate, am revenit la situația inițială. Au rămas intacte:

1. Art. 203/6 al Codului Penal
2. Art.7 și 71 ale Codului Civil
3. Legea Presei.

Așa stând lucrurile, frați ziarști, respectând rigorile genului, punct și de la capăt. N-avem decât să demonstrăm solidaritate profesională, impunându-ne în fața celorlalte trei puteri ca exponenți ai "puterii a patra". De partea noastră sunt organismele internaționale, opinia publică și bunul simț. De partea lor este numai trecutul. Așadar, Puterea și-a ridicat o fortăreață legislativă care îi asigură o guvernare liniștită. Cei care vor îndrăzni să-i deranjeze pe exponenții acesteia prin eventuale critici (despre dezvăluiri senzaționale nici nu poate fi vorba) n-au de ales decât între a înfunda pușcăria sau a se nărui financiar în urma achitării unor amenzi exorbitante. Astfel, Statul nu dorește să-i recunoască presei calitatea de "cea de-a patra putere", atribuindu-i acesteia postura de "țânc de buzunar" în loc de rolul unui "câine de pază". Statul ignoră paradigma democratică universal recunoscută PUTERE – OPOZIȚIE – OPINIE PUBLICĂ. În confruntarea dintre diversele opțiuni, politice sau de alt ordin, singurul judecător abilitat să aprecieze calitatea sau să dezaprobe defectele uneia dintre cele două elemente (Putere – Opoziție) este Opinia publică. Opinia publică o poate forma doar Presa. Neavând asigurate condițiile legale, presa este constrânsă să deformeze conștiințele prin informare incompletă sau cenzurată. Tranziția dinspre totalitarism spre democrație va dura exact atâta timp cât va dura procesul de constituire a SOCIETĂȚII CIVILE. Iar o societate civilă este expresia calității de cetățean conștient de apartenența sa la colectivitatea umană din care face parte și de rolul de factor activ care îi revine acestuia în lucrarea de perfecționare a Statului ca entitate politică în care își trăiește viața.

"Stataliștii" noștri inversează cu bună știință lucrurile. Ei nu vor și poate nici nu pot să înțeleagă că PRESA este cea care asigură societatea cu oxigenul necesar unei respirații

normale, de vreme ce oferă plămânului social o cameră de gazare în loc de oxigen. Aici iese în relief o filiație clară: staliniștii de ieri sunt "stataliștii" de azi.

Sigur că democrația își are imperfecțiunile și, uneori, chiar excesele ei. Însă, ca să repet o banalitate, până în prezent omenirea nu a inventat un model mai bun. Iar "varianta moldovenească" a acesteia nu poate pretinde sub nici o formă că a depășit formula de struțocămilă, adică de aglutinare a modelului sovietic cu unele elemente (decorative) ale modelului occidental.

Despre onoare și demnitate

Artizanii articolelor 7 și 7¹ (alias p.b al art. 4) sunt concomitent și ridicoli, și demni de compasiune. La mijloc e fie o eroare logică, fie o confuzie de ordin moral, dacă nu cumva și una, și alta laolaltă. *Onoarea și demnitatea* sunt niște categorii morale și nu pot fi calculate în bani. Aceste categorii pot fi trăite, afirmate și nicidecum egalate cu treizeci de arginți. Personal refuz să îmi dau onoarea în schimbul unei sume de bani. Alții n-au decât să-și ascundă venalitatea în spatele unor decizii judecătorești izvorâte din niște legi strâmbe și să-și revendice în schimbul onoarei suma care le poate recompensa lipsa ei.

Vom reveni.

«ȚARA», 9 februarie, 1996

OCTAVIAN GHIBU

AMBASADORUL SPIRITUAL

AL BASARABENILOR

Luni, 15 aprilie, în Sfânta Sărbătoare a Paștilor, la ora șapte dimineața, la București s-a petrecut din viață Octavian O.Ghibu. Orice basarabean care manifestă interes față de problema națională cunoaște acest nume. Orice basarabean care s-a pomenit mai în față ca persoană publică preocupată de problemele românești l-a cunoscut personal. Acest ardelean stabilit la București a trăit mereu cu sufletul și fapta alături de Basarabia.

Odată cu trecerea lui la Domnul basarabeni și-au pierdut ambasadorul spiritual la București. Va fi nespuse de greu să găsești pe altcineva care ar fi în stare să-i preia ștafeta, să onoreze atâtea angajamente zilnice, atâtea griji pe care să și le asume de bună voie, cu dragoste și nețârmurită convingere că fiecă clipă merită să fie trăită doar dacă este pusă în slujba neamului.

Locuința lui modestă din apropierea pieței C.A.Rosetti era loc de popas și sfat zilnic pentru cei care s-au pornit pe calea regăsirii identității românești a Basarabiei. Domnul Ghibu te întâmpina mereu într-o ținută impecabilă, la costum și cravată, plin de afecțiune. Erai servit cu o cafea veritabilă, întrebat de toate câte se mai întâmplaseră dincoace de Prut, mângâiat și încurajat părintește. Noi, cei care l-am cunoscut, și am avut șansa să discutăm cu el, să-i ascultăm sfaturile, am avut un mare noroc. Aveam în față România de până la război.

Dl Ghibu, deși era de vârstă venerabilă, nu se deda niciodată amintirilor, nu-și depăna viața așa cum obișnuiesc bătrânii. Își amintea de trecut fie atunci când vorbea despre celebrul său tată, fie pentru a exemplifica o idee pe care tocmai o expunea. Nu mi-a vorbit niciodată de pușcăriile prin care a trecut. Despre faptul că a fost deținut politic am aflat întâmplător. Pregătindu-mă să plec spre Chișinău pe o vreme nu tocmai potrivită, cu ninsori și troiene, dl Ghibu mi-a spus:

“Dacă zici că nu-ți poți amâna plecarea, ai grijă cum mergi. Și dacă vezi că ai greutăți sau se face prea târziu și ești prin zona Hușilor, caută-l pe părintele Mina și spune-i că eu te-am trimis. El te va găzdui și te va ajuta”. L-am întrebat dacă nu cumva este vorba de acel părinte Mina care l-a botezat pe Nicolae Steindhardt în închisoarea Jilava. Tocmai citisem *“Jurnalul fericirii”* și îmi aminteam perfect de fascinantul botez din celula nr.18 *“Da, el e — mi-a zis Ghibu, — am petrecut niște ani împreună”*. Mirarea mea a fost și mai mare, deoarece din întâmplare îl cunoscusem acum câțiva ani pe părintele Mina. Ajunsesem la Huși și, greșind drumul spre București, ne-am pomenit în fața porții unui locaș sfânt. Am ieșit din mașină, am intrat în curte, apoi în biserică. Un preot în vârstă, văzând că suntem străini, ne-a convins să luăm masa împreună cu el. Era în post, sfinția sa ne-a spus în glumă că de nevoie vom posti și noi. Ne-a zis că e și el basarabean, dar uite că viața l-a adus aici. Nici un cuvânt despre trecutul său, despre pușcărie, martiraj, întâmplări tragice.

Simplitatea și modestia oamenilor din generația lui Octavian O.Ghibu sunt blazonul lor de noblețe. Abia cunoscându-i pe unii ca ei, poți înțelege smerenia și de ce anume din ea derivă toate celelalte virtuți.

Până în ultimele zile, atât cât l-au ținut puterile, Octavian O.Ghibu a fost un om deosebit de activ. Ba era în Basarabia la vreo acțiune culturală, ba în Ardeal la deschiderea unui

liceu ce poartă numele **celebrului său** părinte. Era mereu prezent în presa de pe ambele maluri ale Prutului cu intervenții docte și tăioase, cu aprecieri de un rafinament intelectual cu totul aparte.

Cea mai înaltă apreciere pe care i-o dădea domnul Ghibu cuiva sună așa: *"E un om cumsecade. Gândește național"*.

Octavian O.Ghibu, născut și educat într-un spirit românesc distins, n-a pus o clipă la îndoială viitorul Basarabiei. O vedea doar împreună cu Țara. Nu avea o atitudine de visător, ci de realist capabil să discerne din tumultul și confuzia evenimentelor ultimilor ani perspectivele Patriei sale.

L-am cunoscut pe Octavian O.Ghibu și tocmai de aceea nu accept oboseala. Amintirea lui înseamnă îndemn la acțiune, la faptă. *"Insistă. Insistă și vei reuși"* – ne povățuia domnul profesor.

Octavian O.Ghibu nu a murit. Pur și simplu dânsul s-a retras cu multă discreție dintre noi. Delicat din fire, n-a vrut să deranjeze pe cineva cu plecarea sa.

"ȚARA", 19 aprilie, 1996

PĂRINTELE MINA DOBZEU, BOTEZĂTORUL LUI NICOLAE STEINHARDT

Părintele Mina Dobzeu este un nume încă necunoscut opiniei publice românești din Basarabia. E sigur însă că el a intrat deja în istoria spiritualității neamului. Unui călugăr poate nici nu-i prea șade bine să aibă faimă de vedetă. În orice caz, cei care au ales calea retragerii din lume sunt departe de ispita popularității. Dar Pronia Divină l-a ales anume pe el pentru o faptă care îi rezervă un loc aparte în istoria Bisericii și a culturii românești: Părintele Mina l-a botezat pe Nicolae Steinhardt. L-a creștinat pe un evreu într-o celulă a unei pușcării plină cu deținuți politici. El a fost protagonistul unei întâmplări mistice fascinante, unice în felul ei. Contactul cu el este un prilej de nesfârșită bucurie. Ai în față un om care a avut fericirea să-i cunoască personal pe cei din "Iotul Noica". Văzându-l și ascultându-i vorba, simți cu toată ființa ce a fost lumea românească de până la bolșevizarea țării.

Dumnezeu a vrut să-l cunosc și m-a adus în fața unei mănăstiri din Huși, oraș prin care am trecut până atunci în drum spre București poate de zeci de ori. Când vorbește suntem numai ochi și urechi. Iată și acum, am zis că vin să-i iau un interviu, am inclus dictafonul și parcă mi-au zburat din cap toate întrebările pe care mi le pregătisem pentru această întâlnire. Vocea lui domoală și caldă se revarsă lin în sufletele noastre. Ne e frică să schițăm un cât de mic gest, să facem vre-o mișcare. Ca să nu-i întrerupem desfășurarea gândului. Din vreme în vreme îndrăznesc totuși să mai pun câte o întrebare, să mai divaghez puțin despre ce ne frământă.

Dialogul nostru urmând să apară în ziar, îmi dau seama cât de săracă este hârtia în posibilitatea de a-i arăta fără nici o știrbire personalitatea. Această voce trebuie să se facă auzită la radio, la televiziune, în săliile studentești.

Convorbirea pe care o publicăm, înregistrată acum câteva săptămâni, este doar o primă încercare de a-l prezenta publicului larg pe preacuviosul părinte. Cu ajutorul lui Dumnezeu poate vom reuși să îi facem și alte prezentări.

Dialog cu părintele Mina Dobzeu

I.

«S-a produs un dezechilibru pentru că lipsea tocmai ce este mai important — baza, care este religia»

Iurie Roșca: *Noi ne cunoaștem, părinte, de vreo cinci ani de zile, de când — îmi face plăcere să-mi aduc aminte — ne rătăcisem pe străzile Hușilor în căutarea benzinei. Nici nu știam că aici este vreo mănăstire. Și când am dat de porțile mănăstirii, ne-am oprit și V-am văzut pe Sfinția Voastră care Vă plimbați prin curte. V-ați întrebat, probabil, ce caută drumeții ăștia. Ați venit spre noi, ne-ați întrebat cine suntem și ce căutăm. După care ne-ați primit, ne-ați omenit și așa ne-am cunoscut. Au trecut încă vreo doi ani și V-am regăsit într-o lectură care a fascinat întreaga lume românească. Este vorba de "Jurnalul Fericirii" al lui Nicolae Steinhardt. Cu îngăduința Cuvioșiei Voastre, am să citez din această carte câteva fragmente. Mai întâi momentul când V-ați cunoscut în celulă:*

"7 martie 1960.

Minunile există. Dumnezeu lucrează mereu. Prevestirile lui N.N.P. se împlinesc pe loc. Abia încetează rafala de trâmbițe că vecinul meu binevoitor mi se recomandă: e un preot-călugăr ortodox. Alături de el se trezesc alte două năluci, una corpulentă și greoaie, alta zveltă și tinerească: sunt doi preoți greco-catolici.

... Călugărul meu e basarabean. E un om tânăr, condamnat pentru a fi avut vedenii și a fi trimis Departamentului Cultelor o scrisoare în care protesta împotriva desființării schitului unde

viețuise. Abia apuc – bat fierul cât e cald – să-i spun că sunt ovrei și că doresc a mă boteza, că se și arată de acord. E blajin, cu gesturi domoale, și tăcut.»

Acum suntem iarăși în mănăstirea “Sf. Apostoli Petru și Pavel” și Vă rugăm, părinte, să ne dumeriți în niște lucruri care ne-ar ajuta să mergem și noi mai copăcel în ocupația pe care o avem și care este destul de dificilă. Nu vreau să monologhez prea mult, numai o mărturisire scurtă, pentru că așa este bine la mănăstire – să ne și mărturisim, să spunem ce este de capul nostru, ce este cu noi, cu generația noastră. Noi suntem cu toții copii ai regimului sovietic care de fapt trebuia să fim un alt produs decât am ajuns astăzi. Trebuia să fim și fără naționalitate, și fără Dumnezeu – noi, copiii basarabeni, crescuți sub regimul sovietic. Și cred că emoția pe care am trăit-o în clipele adolescenței și tinereții de a redescoperi un lucru care pentru un copil sau un tânăr din Țară este un adevăr banal cunoscut din primii ani ai vieții – identitatea de român și de creștin, ne-a dat puterea să facem ceea ce facem. Prin urmare, și în politică noi nu facem altceva decât să reluăm în fiecare zi afirmarea firească, normală, echilibrată a acestei identități de român și de creștin.

Așa cum se obișnuiește, părinte, poate facem mai întâi o fișă personală sau o scurtă notă biografică a Sfinției Voastre, ca să știe și cititorii din Basarabia, mai în detaliu, cine este părintele Mina Dobzeu.

Părintele Mina: Sunt fiu al Basarabiei, fiu de țăran, din satul Grozești, județul Lăpușna, cum se zicea înainte. Dar acuma, după sovietici, din raionul Nisporeni. Părinții mei erau țărani, iar satul nostru avea o așezare frumoasă din două părți de deal, pe malul Prutului, cu luncă, cu baltă, cu șes, cu păduri de codru, cu vii și livezi. Și cu obiceiurile noastre frumoase moștenite din moși-strămoși. Acum, mai mult ca oricând, la vârsta mea, știu cât de frumos era satul meu. Când fiecare creștin respecta acea Lege Sfântă, și nu

aveam prea mulți intelectuali, țăranii cu simplitatea lor, poate că nu toți știau carte, dar știau să respecte Legea Domnului. Duminicile și în sărbători mergeau la biserică. Exista frica de Dumnezeu și evlavie când era postul, miercurea și vinerea. De sărbători toată lumea ieșea la horă, la scrânciob, unde se distrau copiii și tineretul, se jucau nunți frumoase, așa, petreceri cu nunți și cu hore, cu muzică și cu fanfară. Fanfara lui Mișcoi din Bărboieni. Și toate acestea formau acea tradiție frumoasă și liniștită în care fiecare își știa rostul în viață.

Eu am făcut școala primară în sat. Eram șapte copii la părinți. Patru băieți și trei fete. Și la vârsta de 11 ani, cum făcusem patru clase, eu îi întrebam pe părinți, ce faceți cu mine? Mă dați la o școală, mă dați la o meserie sau ce faceți? Mersesem de câteva ori pe la mănăstirea Hâncu cu părinții mei, la hramul mănăstirii, de Adormirea Maicii Domnului, la mănăstirea Vărzărești. Cunoșteam aceste mănăstiri. Avusesem niște rude, niște unchi de-ai mei în mănăstiri. Îmi plăcea să învăț carte (încă la cinci ani mă învățase mama alfabetul chirilic după o carte – "Acatistul Sf. Panteleimon"). Eu citeam și tata zise: "*Pe ăsta o să-l facem călugăr*". Și mie mi-a intrat în minte atuncea. Și când de-acuma eram și eu la uzul rațiunii, terminasem patru clase, părinții au zis: "*Da, pe ăsta îl ducem la mănăstire*". Au fost pe gândurile mele.

Iurie Roșca: *Ați intrat în monahism...*

Părintele Mina: În anul 1935, când eram de 13 ani și jumătate. Și m-am dus la mănăstirea Hâncu, unde am fost primit. Am intrat în monahism cu dorința ca să învăț carte și am stat acolo trei ani. M-am dus la atelierul mănăstirii unde ne învățau timp de doi ani. Apoi am încercat să intru la Seminarul Teologic, dar la vremea cea fusesem bolnav de

malaria și m-au respins. Am rămas cu studiile, ca să le fac de-abia după armată și după război. Când am intrat în armată, am intrat și în război. Și de-abia prin 1945, când s-a terminat războiul, am făcut școală de cântăreți de patru ani, la Constanța. Și apoi am venit în Eparhia Hușilor, stabilindu-mă la schitul Vlădicești. Și întrucât atuncea a fost o reformă a învățământului religios, de-abia în 1955 am intrat la Seminarul Teologic. Fiindcă aveam școală de cântăreți, am fost promovat dintr-o dată în anul trei și am mai făcut doi ani la Seminarul Teologic, absolvindu-l în 1957. Apoi am studiat la Institutul Teologic, la București, din 1957 până-n '59. În 1959 Departamentul de Culte dăduse Decretul nr. 410 privind desființarea mănăstirilor. Iar eu, fiind student atuncea și făcând parte din Eparhia Hușilor, eram la schitul Vlădicești, am luat atitudine. Am scris vreo treisprezece scrisori de protest împotriva acestui decret și aceste scrisori au ajuns prin toată țara. Așa am înțeles eu să denunț Antihristul. Demonstram pe puncte ca Antihristul și concepția materialistă și comunismul vor cădea și Hristos va învinge, Mielul va învinge. Că nu știam eu precis cât va dura, dar făcusem niște calcule despre căderea lui Stalin și am nimerit-o bine. Făcusem calcule după niște cifre, niște date care sunt în Apocalipsă, că puterea celui Antihrist va dura o vreme, două vremi și jumătate de vreme. O vreme sunt 10 ani, două vremi încă 20 ani și jumătate de vreme și era 35 de ani. Și calculați, de la revoluția din octombrie, 35 de ani au fost în 1953. Calculul a fost bun.

Iurie Roșca: *Ați făcut pușcărie. Care a fost cauza?*

Părintele Mina: În 1959 m-au condamnat pentru aceste scrisori. M-au condamnat cu șapte ani. Dar eu avusesem și o condamnare în 1949. Atunci am protestat împotriva regimului

care a scos învățământul religios din școală, am scris niște afișe demascând comunismul care aduce pustiire Bisericii, vieții spirituale. M-au condamnat atunci cu trei luni și o zi, dar m-au ținut 11 luni. Au urmat cinci ani de domiciliu obligatoriu. Timp de cinci ani de zile plecam de la schitul Neamț de două ori pe lună și făceam prezența la securitate. Iar în 1959 m-au condamnat cu șapte ani și am făcut 5 ani. Am fost la Jilava, în coloniile de muncă din delta Dunării, la Gherla. La Jilava l-am cunoscut pe Nicolae Steinhardt care făcea parte dintr-un grup de intelectuali din București, aveau clubul lor, făceau parte din Uniunea Scriitorilor și, între aceștia, în fruntea lor era Constantin Noica și alții cunoscuți, Dinu Pillat, Alexandru Paleologu, Sergiu Al. George (acesta era basarabean). Deci, printre ei era și Nicolae Steinhardt, care era evreu. L-am cunoscut în celulă. El s-a apropiat mult de sufletul meu. Și în cele din urmă îmi zice: *“Vreau să mor creștin, condițiile sunt grele aicea, nu știu cum voi rezista, dar vreau să mor creștin.”* Nicolae Steinhardt și-a exprimat dorința de a fi botezat. În celulă, și era o celulă mare cu vreo 60 de inși, erau și preoți romano-catolici, greco-catolici, ortodocși, protestanți, de tot felul. Când a fost întrebat de colegii lui la ce confesiune se va boteza, el a răspuns că la confesiunea ortodoxă. Atunci te botează călugărul. Deci, eu eram călugărul între cei mulți de-acolo. Și el a făcut o alegere bună. Deci, nu s-a făcut budist, deși cunoștea și această confesiune, nici brahman, n-a trecut nici la mahomedanism, căci erau acolo și mahomedani. Iar când a fost vorba de confesiunile creștine, între multele confesiuni creștine, el a ales Ortodoxia. Atunci cei care îl cunoșteau, care făceau parte din grupul lui, l-au încurajat, iar el nu era străin de creștinism. Pentru că și în *“Jurnalul Fericirii”* scrie cum se ducea cu părinții lui și la biserici, și la mănăstiri, vorbește cum petrecea Paștele împreună cu colegii lui, deci nu era departe de creștinism. Iar pentru a-l încreștina, i-am făcut o pregătire care se numește

Cateheză, așa, mai sumară, și a fost ușor pentru el, că era un cunoscător al învățaturii. Ca după câteva zile, așa hotărâram: stabilim noi o zi, când să facem acest act al Botezului în condițiile în care eram. Și acolo, în "Jurnalul Fericirii", descrie momentul cum într-o zi, pe data de 15 martie 1960, am fost scoși la plimbare, la aer. Iar el a rămas în cameră pe motiv că e bolnav și eu, când am venit de la aer, am fost primul care am intrat mai repede. Aveam pregătită o cană cu apă, "un ibric cu apă viermănoasă", cum zice el, și fiindcă făcusem înainte pregătirea, am trecut la oficierea Botezului, Botezul făcut prin turnare. Rostind cuvintele de botez: *"Se botează robul lui Dumnezeu, Nicolae, în numele Tatălui (turnându-i apa), Amin, și al Fiului, Amin, și al Sfântului Duh, Amin"*. Și acesta a fost Botezul. Ca după aceea să urmeze rugăciuni și, completare la aceea ce puteam spune noi, rugăciuni care fac parte din ritualul Botezului. Și el consideră că este un Botez ecumenic prin faptul că erau prezenți ceilalți preoți, ortodocși, catolici, protestanți. Așa a avut loc. Iar despre mirungerea, care trebuia să urmeze, i-am spus: *"După ce ai să ieși din închisoare, mergi la părintele Teodorescu, la Institutul Teologic, ori la biserica "Sf. Ecaterina" și el o să-ți officieze mirungerea."* Dar au trecut ani, și el uitase omul unde îl îndrumasem, la ce preot. Până la urmă, întâmplător, a mers la schitul "Icoana" pe muntele Athos. Și tocmai acolo l-a găsit pe părintele Teodorescu, și i-a făcut acea mirungere, prezent fiind și nașul lui de botez, avocat Vidrașcu.

Au trecut anii, eu eram venit la Huși, aici eram stareț, și dânsul a venit și dorea să rămână la mănăstire aici. Episcopul locului, la vremea aceea, nu putea pricepe ce înseamnă să vină un evreu cult în mănăstire, mai ales că nu mai era voie, comuniștii nu dădeau voie. Mai rămăsesem noi, două-trei persoane, care întrețineam mănăstirea. Și nu admitea să primească pe altcineva în mănăstire. Iar eu, în cele din urmă, l-am îndrumat să se ducă la Cluj, unde îl cunoșteam pe

Episcop, și-i zic: *"Episcopul de acolo o să te primească într-o mănăstire"*. I-am dat o recomandare bună din partea mea și l-a primit în mănăstirea Rohia, unde a și fost tuns în monahie și ca ocupație a avut biblioteca, s-a ocupat de profesia lui de scriitor, a scris opere laice, iar acuma, creștin fiind și totodată fiind și intelectual, a scris opere religioase, și *"Jurnalul Fericirii"*, *"Dăruind, vei dobândi"*, altele câteva. Deci, după ani de zile, asta a fost prin 1989, când a fost ultimul lui an, a rânduit Dumnezeu ca să merg acolo și să asist chiar la ultimele lui clipe. N-a mai trăit decât două-trei zile. L-am găsit bolnav. A spus că merge la București, la doctorul lui. Până la urmă am mers împreună la Baia Mare și, făcându-i-se rău pe drum, l-au internat acolo în spital. Eu am plecat la București, el a rămas la Baia Mare. Am venit acasă și peste două-trei zile am primit o telegramă care mă înștiința că a murit. Dar fiindcă era timp scurt, nu am putut să mă duc la înmormântare. Atât am știut despre Nicolae. Iar el reprezintă un caz foarte important și pentru creștinătate, și pentru Biserica noastră Ortodoxă. Căci dacă mâna mea a fost o mână întinsă pentru a-l boteza prin Pronia dumnezeiască, el a fost o mână întinsă către intelectuali care să le spună: *"Iată, voi, care ați fost botezați de mici, n-ați cunoscut ce semnificație are Botezul, iar eu, care am fost botezat la vârstă majoră, am cunoscut pe Hristos"*. Căci a trăit niște momente înălțătoare, când harul lui Dumnezeu i-a dat trăiri înălțătoare, încât noi le putem numi bucurii din Paradis. Nici eu, care le-am trăit, nu sunt și nici n-aș fi fost în stare să le exprim în cuvinte, pe când el reușește să ni le redea în cuvinte și să spună: da, Botezul a fost adevărat, este adevărat, Sfintele Taine sunt adevărate. El, spre deosebire de mine, păcătosul, avea talent scriitoricesc, de-aia a putut să zică mai bine decât aș putea s-o fac eu.

Iurie Roșca: *Părinte, dacă ați abordat, fie și tangențial, problema intelectualilor, vreau să Vă spun că și noi am fost fascinați de opera lui Nicolae Steinhardt, poate că întâi și-ntâi pentru că este o operă teologică, sau dacă nu teologică, o operă profund creștină, aparținând unui intelectual foarte rafinat, care a priceput exact ce înseamnă pustiirea sau descreștinarea societății moderne, lucru ce ne preocupă și pe noi foarte mult acolo, în Basarabia. În evoluția asta mai mult sau mai puțin tumultuoasă a Mișcării românești din Basarabia, la un moment dat, impresia mea a fost că o bună parte din intelectualii noștri basarabeni nu au fost pătrunși de necesitatea conjugării ideii naționale cu cea creștină. Am înțeles că ideea națională mergea cu un pas înaintea celei creștine. Altfel zis, noi care am fost cu toții victimele materialismului, am ajuns un fel de marxști de-a-ndoaselea, că tot de determinismul economic suntem preocupați. Un fel de istorism românesc care de la un moment nu a mai fost productiv. Chiar dacă ne răspundeam ca români, am înțeles că fără reîntoarcerea în sânul Bisericii și fără conjugarea efortului politic cu cel spiritual, creștinesc, pur și simplu nu vom reuși. Cred că de aici se trăgeau și oscilațiile care se făceau observate la un moment dat. Acest dezechilibru din sufletele unor români conștienți de apartenența lor românească, ba chiar ale unor intelectuali marcanți de la noi, venea tocmai din lipsa unei înțelegeri a necesității conjugării efortului politic cu cel spiritual.*

Părintele Mina: S-a produs un dezechilibru pentru că lipsea tocmai ce este mai important – baza, care este religia, și morala care ți se impune tot prin această religie. Vedeți că omul prin natura lui este creat după chipul lui Dumnezeu. Noi vorbim după Biblie, după învățătura creștină, și nu după concepțiile materialiste care denaturează firescul, căci ateismul este nefiresc, este abject. Dumnezeu a creat pe om după chipul și asemănarea Lui. Chipul constă în însușiri dumnezeiești – în dispoziție intelectuală, în dispoziție

artistică, în dispoziție morală, în dispoziție religioasă. Pe om trebuie să-l cultivăm în toată integritatea lui. Se spunea chiar în țara noastră că în timpul lui Ceaușescu formam omul multilateral dezvoltat. Dar oare era el multilateral când ignoram moralitatea și religiozitatea? În educația materialistă, în ideologia aceasta a sistemului comunist, se ignora religiozitatea și morala. Și atunci, neglijând, ignorând religia care este un sistem de gândire ce-l angajează pe om la o cunoaștere nu numai a celor materiale, conform concepțiilor omului raționalist, vedem cu toții unde ne-am pomenit. Numai prin revelația divină ni se face cunoscută rațiunea divină, prin cuvântul Tatălui, cuvântul lui Dumnezeu, care este rațiunea lui Dumnezeu, care ni se descoperă nouă, iar noi trebuie să ne integrăm în acest supranatural. Când acceptăm revelația divină, ne încadrăm, cu viața noastră, cu gândirea noastră, cu sistemul nostru de orientare a vieții noastre, în supranatural. Deci, suntem copiii lui Dumnezeu. Și Botezul este a doua naștere. Noi suntem născuți din părinți după legile naturii, ca oricare ființă, dar ne naștem din nou prin Botez și prin Botez primim, de la Tatăl ceresc prin Duhul Sfânt, și credința, și cunoașterea, și morala. Și prin Sfintele Taine primim sfințirea vieții noastre, și în gândire, și în vorbire, și în fapte, și în toate. Aici e baza. Iar dacă s-a produs această descreștinare, înstrăinare, era necesar ca intelectualii, care au făcut această trezire națională din simț național și patriotic, să dezvolte acest simț care este de multe ori vag și incomplet. Ei l-au luat pe Eminescu ca model de cultură, de gândire, de exprimare, de extindere cu multă larghețe asupra tuturor problemelor. Ar fi o ineptie să minimalizăm valoarea și dimensiunile lui Eminescu în cultura română. El a avut o gândire largă, încât n-a ignorat religia și viața morală. A înțeles că este o interpătrundere, o unitate între cultură și spiritualitatea creștină, așa cum a fost pe parcursul întregii

istorii a neamului nostru, o împletire a vieții spirituale cu cea culturală și o angajare a brațului secular, a conducerii de stat și a brațului celui puternic al lui Dumnezeu care este Biserica. Căci aceasta nu mai este vremelnică, ci veșnică. Aceste două brațe au colaborat, au conlucrat de-a lungul timpului și Eminescu era conștient de aceasta. Dar Eminescu este un om și el. Acești poeți și scriitori, acești intelectuali care au adus trezirea patriotică, culturală și națională, au rămas oarecum limitați, punându-l pe Eminescu în centrul universului. Eminescu nu-i Hristos, Eminescu nu-i cel care deține sursa și izvoarele. Izvoarele le găsim tot în Sfânta Scriptură, tot în Biserică, tot în Tradiție, iar în centrul lumii este Hristos. Să revenim la ceea ce a fost poporul basarabean până la perioada comunismului, până a fi fost înstrăinați și goliți completamente. Deci, le-a vremuit, cum zice poetul, graiul, și i-a înstrăinat chiar de originea lor, de cultura și de graiul lor, dar i-a înstrăinat și de graiul dumnezeiesc. Și lucrul acesta a fost cel mai grav, prin pustiirea bisericilor și a mănăstirilor, prin lipsa de educație religioasă care era interzisă, iar oamenii erau prizonieri pentru cuvântul lui Dumnezeu. Încât copiii nu mai erau ai Bisericii, tineretul nu mai era al Bisericii creștine și intelectualii erau înstrăinați de Dumnezeu.

Iurie Roșca: *Deci, erau antropocetriști, nu hristocetriști, cum e normal.*

Părintele Mina: Antropocentrismul e ticălos și păcătos și provoacă dezastre nemaivăzute. Stalin, Lenin, Mao sau Hitler au fost oameni păcătoși și au înțeles să conducă omenirea după rațiunea pură a omului, fără Dumnezeu.

«ȚARA», 28 iunie, 1996

II.

«Frica e partea ateilor.

Creștinii nu au frică decât față de Dumnezeu»

Iurie Roșca: *Părinte, o problemă care frământă mereu societatea noastră: frica. Cum să scăpăm de frică, cum să ne alimentăm curajul și nădejdea în reușită?*

Părintele Mina: A fost o perioadă lungă când acest popor și-a pierdut credința, limba, cultura, identitatea. Și acum, ca să ne refacem, trebuie să revenim la credință, la rugăciune și la Biserică. Fără credință nu scapi de frică. Frica e partea ateilor. Creștinii nu au frică decât față de Dumnezeu. De stăpânirile vremelnice sau de micile necazuri ale vieții un creștin nu se teme. El le depășește cu ușurință. Aici e cheia – credința. Alte soluții sunt bune pentru naivii care nu știu prea bine nici ce vor, nici ce este viața. Cu viața nu te joci și nici nu te apuci să o judeci, să o relativizezi cu mintea ta de om, păcătos prin naștere și mereu împins de cel nevăzut să substitui rațiunea divină cu cea omenească. De-aici i s-au tras omenirii toate belelele. E un lucru știut. Dacă atâta lucru nu pricepem, vai de noi, că greu ne va mai fi acolo, Sus, când vom ajunge să dăm socoteală. Preotul este cel care mediază relația noastră cu Hristos, iar noi, ortodocșii, știm că fără Biserică nu ne putem considera oameni în toată puterea cuvântului. Fără Biserică suntem un fel de semioameni. Și n-avem cum să scăpăm de frică așa, numai printr-un efort volitiv uman, fără ajutorul lui Hristos. Unii, mai ales dintre intelectuali, fug de Biserică, se feresc de Biserică, poate și pentru că n-au avut pe cineva să le explice despre ce este

vorba și cum trebuie să ne orânduim valorile. Iar preoții ce zic despre aceștia? Că intelectualii sunt ateii. Că nu calcă în biserică și nici nu caută așa ceva.

Iuie Roșca: *Păi cum să calce? Să Vă spun, părinte, de ce nu calcă. Foarte mulți dintre noi ezită să pășească pragul bisericii nu pentru că nu ar vrea, dar pentru că se simt jenați, stingheriți, neîndemânatici în biserică. Noi nu am apucat de mici copii, așa cum a apucat generația Sfinției Voastre, să știm cum se sărută o icoană, cum se spune o rugăciune, cum se face semnul Crucii ca să scapi de senzația că ești văzut ca un novice stângaci de alți enoriași care vin regulat la biserică. Cum să scapi de acest trac, de această impresie că ești neîndemânatic și de obsesia unor posibile ironizări? Cu alte cuvinte, cum să redevii practicant ortodox activ?*

Părintele Mina: Mai întâi eu, care sunt un duhovnic, trebuie să știu a-mi face cum trebuie misiunea. Să zicem că vine la mine un credincios de rând care practic nu s-a mărturisit niciodată, nici pe la biserică nu a prea mers din mai știu eu ce motive. Dar acum a luat o hotărâre și din convingere zice că se întoarce cu pocăință la credință. Și atunci, eu, ca duhovnic, spun ceea ce trebuie să-i spună un preot unui creștin care vrea să se îmbisericească. Mai întâi, să meargă la duhovnic. Duhovnicul o să-i spună să aibă o carte de rugăciuni. În cartea de rugăciuni e dată și învățătura de credință pe scurt. Învăță-te să te rogi seara și dimineața, să te închini în casa ta, să ai o Sfântă icoană, să ai o candelă. Seara și dimineața să-ți pleci genunchii și să te rogi și tu lui Dumnezeu. Duminica nu mai mergi la muncă, duminica o sărbătorești, că-i zi sfințită, domnule, și porunca dumnezeiască e să o cinstim, că e zi de repaus. Deci, în ziua Domnului mergem la biserică, ne odihnim, citim și așa, încetul cu încetul, să revenim la tradiția noastră creștină. Apoi, dacă ai să citești învățătura de credință, ai să știi bine de ce te duci la biserică. Te duci să ascuți în sfintele duminici și de sărbători

Sfânta Liturghie. Sfânta Liturghie este o rugăciune specială pe care o face numai preotul și nu orice om de rând. E simplu. Putem să înțelegem așa: când ne ducem la biserică, alcătuim o ceată duhovnicească și rugăciunea noastră o facem în comun acolo, prin gura preotului, a cântăreților și a citeșilor, ne apropiem de Dumnezeu care își revarsă peste noi mila și lumina Sa. Prin Sfânta Liturghie rugăciunile noastre sunt însoțite de jertfa euharistică, care este Trupul și Sângele Domnului. În Vechiul Testament se aducea jertfă de animale. Dar, odată cu venirea Domnului Iisus a încetat jertfirea animalelor, că El a zis: "Eu sunt Mielul de jertfă". În Noul Testament Hristos este Mielul de jertfă, dar acest fapt istoric petrecut atunci când El s-a jertfit pe Cruce, se perpetuează, se reactivează prin pâinea și vinul de pe Sfânta masă, care se transformă în Trupul și Sângele Lui, iar lucrul acesta ni l-a poruncit Domnul Iisus când a anticipat moartea Sa. La Cina cea de Taină a zis că pâinea este Trupul Meu, vinul este Sângele Meu, prin aceasta mâncați Trupul Meu și beți Sângele Meu.

Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că noi purtăm trup și sânge. Dar trupul și sângele nostru este infectat de păcatul strămoșesc. Purtăm trupul și sângele lui Adam. Iar prin Trupul și Sângele Domnului, în chip duhovnicesc, ni se sfințește trupul nostru și sângele nostru, ne înnoim cu un alt sânge și cu altă carne care ni se dau sub formă materială (dar numai simbolic sub formă materială). Și astfel noi primim în chip duhovnicesc energie, har dumnezeiesc. Această energie și har dumnezeiesc le primim prin Sfânta Împărtășanie. Jertfa aceasta este adusă lui Dumnezeu, dar prin participare gustăm și noi din ea, așa cum în Vechiul Testament se aduceau drept jertfă animale, dar gustau și ei, ca și cum ei personal se jertfeau.

Noi ne unim cu Hristos prin aceea că ne unim cu Jertfa Lui: sub formă văzută – prin pâine și vin, iar în chip tainic – prin faptul că pâinea și vinul sunt Trupul și Sângele

Domnului. Astfel, Jertfa Lui este permanentă. Deci, de câte ori ne prezentăm la Sfânta Liturghie, noi ne prezentăm cu rugăciunile noastre însoțite de jertfă și aceasta ajunge primită înaintea Domnului. Jertfa Lui e de o valoare infinită, încât acoperă mulțime de păcate. Câte păcate are omenirea, toate se iartă prin Jertfa Domnului Iisus. Deci, dacă tu vrei să redevii creștin, trebuie să mergi la biserică, să te spovedești, să te împărtășești. Iar dacă încă n-ai curajul să mergi să te spovedești, că zici că e un preot simplu care îți pare mai puțin școlit decât tine și mai are pe deasupra și păcatele lui, înseamnă că tu încă nu ești pregătit sufletește, că nu te poți învinge pe tine, pentru că nu-ți dai seama de importanța acestor adevăruri. Niciodată însă nu e târziu. Totul e să fii sincer cu tine însuși, să faci un efort și să-ți învingi orgoliul și slăbiciunea și El te va primi cu dragoste divină. Altfel te vei pierde, rătăcind aiurit prin viață și neștiind ce-i cu tine și de ce nu-ți poți găsi liniștea sufletească. Nu vei ști nici ce este fericirea, ca să rămânem în compania fericitului Nicolae Steinhardt, care a ajuns să o priceapă abia în pușcărie, după Botez.

Iurie Roșca: *Părinte, să vorbim puțin despre o chestiune discutată de când e lumea, discuție la care s-a întâmplat să participăm și noi. Ea se referă la scop și mijloace. Unii afirmă că în politică scopul scuză mijloacele. Noi suntem de altă părere. Credem că atunci când faci uz de un mijloc ignobil, nu poți să atingi un scop nobil. Altfel zis, nu poți atinge, printr-o infamie sau printr-un procedeu imoral, o țintă pe care o crezi majoră, de interes național, patriotic...*

Părintele Mina: Noi, creștinii ortodocși, nu acceptăm ideea că "scopul scuză mijloacele". Un bine îl poți face doar cu sufletul și cu mâinile curate. Inclusiv un bine obștesc. Altfel, te pomenești, poate inconștient, ostatic al așa-zisului "scop suprem" sau al unor "înalte rațiuni de stat" de dragul

cărora ești gata să comiți orice, de la mici imoralități până la crime de proporțiile celor comuniste.

Putem admite doar ceea ce se numește “minciună convențională”. Dar asta e altceva. Să vedem cum e convențională. Adică să fii sincer, dar nu prost. În primul rând, trebuie să ai inteligența să fugi de astfel de stări în care să fii pus în situația de a minți. Tu singur trebuie să știi să fii înțelept și prudent. Hai s-o luăm mai simplu. Câte “minciuni” nu-i spune mama copilului, că el încă nu poate să înțeleagă toate lucrurile. Nu-i zice ea pruncului: “Nu te băga acolo, că vine lupul”? Sau te întrebă cineva: “Domnule, da’ de unde vii?”. Dumneata poate vii de la o întâlnire secretă ori ai avut o treabă pe care nu este bine să o știe și alții. Ești obligat să-i spui tu de unde vii? Nu. Și atunci îi zici: “Vin din oraș, vin din treburile mele”. Deci, trebuie să fii înțelept, nu prost. Așadar, să fim fără răutate ca porumbii și înțelepți ca șerpii. Deci, fii porumbel, da’ nu prost. Fii înțelept ca șarpele! De ce se zice că șarpele e înțelept? Pentru că el nu are nici mâini, nici picioare, și, totuși, prin forța undulațiilor corpului lui se strecoară, merge, fuge, se adăpostește, își apără viața. Așa și omul. În astfel de împrejurări trebuie să aibă înțelepciunea șarpelui.

Iurie Roșca: *Dar înțelepciunea șarpelui, părinte, cred că nu presupune să accepți trădarea ca mijloc de atingere a scopului și nici să te târâști în fața celor care urmăresc distrugerea ta ca om sau a neamului din care te tragi.*

Părintele Mina: E adevărat. Există situații când Dumnezeu își manifestă prezența în istorie, pedepsindu-i aspru pe călcătorii de lege sau pe cei care râvnesc să ia viața sau libertatea altora. Se spune că în a treia zi de Paști Ștefan cel Mare l-a spânzurat pe Vartic, pe unul dintre logofeții lui. L-a spânzurat în zi de Paște. Așa a hotărât el să pedepsească

trădarea. Da, el a aplicat o măsură dură, dar anume el a fost investit de Pronia Divină să poarte brațul secular care este mâna lui Dumnezeu în istorie. Iar când a avut război la Lipnic cu tătarii, l-a prins pe fiul hanului tătäesc. Și hanul tătäesc, fiind bătut atunci, a trimis o sută de soli cu rugămintea ca Ștefan cel Mare să-l ierte, să-l elibereze pe fiul său, promițându-i în schimb că îi va da aur cât greutatea fiului său ca să-l răscumpere. Iar Ștefan cel Mare s-a purtat aspru cu ei. L-a tăiat în patru bucăți pe fiul hanului și l-a prezentat în fața solilor. Dintre cei o sută de soli numai unuia i-a cruțat viața, ceilalți au trecut prin țeapă. Acum, a făcut bine sau n-a făcut bine? El s-a arătat crud, foarte crud, fiindcă tătarii nu încetau să năvălească mereu și să pusti-ească țara, și el a vrut să le dea o lecție categorică. Cu un dușman care te-a călcat în casă la tine și îți ucide și pruncii, și nevasta, și părinții, cum altfel să mai procedezi? Că doar nu se ducea Ștefan cel Mare pe pământurile lor, nu făcea el un război de cucerire. El se apăra. Și dacă aceia nu pricepeau, el a fost brațul secular chemat să facă dreptate. Căci nu în zadar el poartă sabie. De ce poartă sabie? Să pedepsească pe cel care nedreptățește, asuprește sau jefuiește. Deci, el era îndreptățit s-o facă. El a luptat, a fost un erou și a fost și bun, devotat credinței și țării, așa încât pe drept îl numim și sfânt, căci la sfârșitul vieții și-a plâns și el păcatele lui. A fost omul credinței, a lăsat atâtea mănăstiri, și-a apărat țara, și-a apărat credința. Deci, pe drept este numit sfânt. Noi nu spunem că a fost un cuvios care a trăit în pustie, care făcea minuni, care tămăduia oameni. El a propovăduit Evanghelia și cu sabia, și cu prețul vieții lui. Că de câte ori s-a aruncat el în luptă tot de-atâtea ori și-a pus viața în pericol. A fost un erou, a fost un luptător. Dar în felul cum a dus politica, el era îndreptățit să fie și foarte aspru.

Dar noi, cât nu suntem în război, trebuie să rezolvăm toate problemele cu tact politic. Tact politic nu poate fi minciuna, ci înțelepciunea de a-ți îndeplini misiunea, călăuzindu-te de adevăr, credință și având caracter de luptător. Căci politica este o luptă și pe timp de pace. Până la urmă învinge cel drept, chiar dacă uneori ni se pare că mișei sunt cei care reușesc în politică. Să știți că praful se alege din tot ce e clădit pe minciună, ură și injustiție. Așa înțeleg eu că trebuie să arate adevărata politică. Cetatea are legile ei de conviețuire și un bun creștin deseori se manifestă în interiorul ei altfel decât un pustnic, dar se călăuzește de același Adevăr care este Hristos și Biserica Lui. Să vedeți că și pustnicul își trăiește viața lui, făcând și el o politică a lui, grea și aceasta, poate infinit mai grea. Pentru că are de luptat cu dracii, cu cei nevăzuți. Și acolo încă e o politică mare. Auzi, nici nu-ți închipui că râd dracii de mine, și eu râd de ei. Câtă viclenie au și câtă șiretenie! Trebuie să știi să fii mai tare ca ei și să te ferești, și să fugi ca de cel rău. Pentru că dacă ești un sihastru tânăr, nu ai priceperea unui duhovnic în vârstă, dar ai de luptat cu un dușman vechi, căci și poporul zice că dracul e bătrân și se pricepe ca nimeni altul la intrigi și viclenii. Și atunci tu, dacă ai luat calea pustiei, trebuie să fii prudent. Și să nu credeți că în pustie ai parte de mai puține ispite sau motive de sminteală decât în lume. E greu și colo, și dincolo. Dar de-aia ești om liber, cu rațiune și simțul moralității, ca să faci o alegere dreaptă. Altfel nu ești decât un rătăcit, și într-o sihăstrie, și în societate. Un fel de nătăfleț, inutil și societății, și propriului tău suflet care râvnește mântuirea. Dar dacă ești un om teafăr la minte și la suflet, ține linia corectă, nu uita de frica de Dumnezeu, de rugăciune, de smerenie, nu umbla după vedenii, după vise, după lucruri mari. Smereste-te înaintea lui Dumnezeu și celelalte știe Dumnezeu cum să le rânduiască. Când ai vis sau vedenie de la cel rău, n-ai pace

sufletească. Căci duhul tău nu se liniștește, pentru că nu-
Duhul lui Dumnezeu. E necuratul care vrea să-ți demon-
streze rațional că farmecele lui sunt bune, că ce face el e
frumos, chiar și cu cuvinte sfinte te ia. Și te înșeală. Dar dacă
fugi de mărire și nu cauți lucruri mari, dacă te smerești
înaintea lui Dumnezeu, atunci știi să te ferești de cel viclean.

Iurie Roșca: *Dar cum, părinte, să fugi de mărire și de orgo-
liu? Că te flatează cel rău, te măgulește. Și te crezi mare. Ce să faci
ca să scapi de aceste ispite?*

Părintele Mina: Trebuie să te gândești că tu servești so-
cietatea. Numai să nu-ți faci laude și să nu te bucore laudele
oamenilor, nici să nu te încânte postul tău care să te ducă la
desfrâu, la petreceri, să te abată de la morala creștină. Să-ți
păstrezi demnitatea, cinstea, cumpătarea. În politică să ne
ferim de minciună. Căci tot minciună și deșertăciune este și
lauda, și goana după glorie sau bani. Un alt leac împotriva
acestor metehne decât smerenia nu există. Iar un ateu nu
poate fi smerit, pentru că el se vede buricul universului, fără
Dumnezeu deasupra lui, antropocentrist. Da, drepturile
omului trebuie cinstate, trebuie respectată demnitatea lui,
dar nu și dreptul lui de a se lua de piept cu Dumnezeu.
Pentru că și aici uneori se exagerează. Cum poate fi tolerat
sau luat ca ceva normal acel exces de libertate care ajunge
până la o larghețe fără fruntarii morale și merge împotriva
firii, ca în New Age, de exemplu.

Iurie Roșca: *Ce-i cu conceptul ăsta New Age, părinte?*

Părintele Mina: New Age le acceptă pe toate: și pe
homosexuali, și toate aberațiile, toate magiile, bioenergiile și
câte alte năzdrăvăni și sminteli care distrug integritatea
omului. Ei zic că așteaptă era Vărsătorului. Au niște pro-

cedee foarte subtile și diverse. Singurul sistem de valori care te poate feri de mrejele lor este creștinismul.

Iurie Roșca: *Dar cine coordonează toată acțiunea asta a New Age-ului?*

Părintele Mina: Da, este o organizație mondială. Niște centre mari care practică magia, magia veche din timpurile cele mai îndepărtate, moștenită și de la africani, și de la asiatici. Ei cultivă reactivarea magiei. Dacă acuma toate cultele se manifestă sub toate formele, se răspândesc și au libertate, și magia se reactivează în formă de spiritism, parapsihologie, satanism. Ei merg cu concepția aceasta despre o conștiință largă, adică ai libertatea fără opreliști morale. Pe când în creștinismul ortodox, dar și în catolicism, este așa: Hristos e în centru, Biserica și învățătura ei este hristocentrică. Ca să te poți descurca în aceste hățișuri, trebuie să știi că tot ce este în consens cu Biserica trebuie să primești. Și tot ce nu este în consens cu ea, trebuie să respingi. O altă lege morală pur și simplu nu există. Iar noi, dacă și cădem în vreo cursă, o pățim pentru că am inventat mitul despre așa-zisa morală autonomă, fără Dumnezeu. Nu te poți opune și nici nu poți înțelege esența curentului New Age sau a altor sminteli prin demonstrații logice sterile, care ar face abstracție de adevărurile evanghelice, de tradiția noastră strămoșească, de bunul-simț popular care tot pe morala hristică se întemeiază.

"ȚARA", 2 iunie 1996

III.

«Numai prin iubirea de Dumnezeu ne putem întoarce la o viață morală»

Iurie Roșca: *Părinte, spuneți că ați avut prima condamnare pentru protestul Dvs. împotriva suprimării învățământului religios în școală. Ați pățimit pentru această atitudine și, har Domnului, iată că aici, în Țară, s-a restabilit învățământul religios în școlile de stat. În Basarabia, noi, fiind singura mișcare politică ce militează pentru introducerea învățământului religios în școli, nu am reușit deocamdată să reparăm efectele descres-tinării învățământului de stat de toate gradele, ale acestei crime comise de vechiul regim...*

Părintele Mina: În 1948, după ce s-a instalat regimul comunist la noi, învățământul religios a fost eliminat din școală prin decret. Eram la schitul Vlădicești și atunci s-au scos și sfintele icoane din școli și s-a pus în loc "icoana" lui Stalin. Eu am protestat atunci în scris, răspândind niște manifeste în care îi chemam pe credincioși să rămână statornici în credință, în educația copiilor, să meargă la biserică, fiindcă această ideologie marxist-leninistă pustiește Biserica, îndobitoceste copiii, dezumanizează omul. În urma acestor acțiuni am fost descoperit. Recunoscându-mi "vina", am fost condamnat cu trei luni și o zi, însă m-au reținut 11 luni. După aceea au urmat cinci ani de domiciliu obligatoriu. De două ori pe lună mă prezentam pentru evidență la securitate. Iar în 1959 s-a emis un decret de desființare a mănăstirilor, tot după programul sovietic. Și în Eparhia Romanului și a Hușului au fost desființate toate mănăstirile,

absolut toate, chiar și cea din Huși. Atunci am protestat împotriva decretului 410. Am scris vreo 13 scrisori care s-au răspândit în toată țara. Eram atunci student la Teologie și m-au exmatriculat din școală, m-au arestat și condamnat cu șapte ani. Și am făcut cinci ani. După cinci ani s-a dat o amnistie și m-au eliberat din închisoare cu toți deținuții politici la vremea aceea, pe timpul lui Gheorghiu-Dej. Iar acum, după Revoluție, la noi s-a introdus învățământul religios în școală. În '90 am mers aici la școală și aveam vreo 30 de ore. Profesorii pe mine nu mă puteau respinge. Alți preoți care mai intrau, nu rezistau, ziceau că am scăpat de o educație politică în școală, acum veniți cu alta. Am spus: nu trebuie să înțelegem așa. Aceea a fost o învățătură a unui om și a unor oameni ticăloși care predau o materie străină de firea poporului acesta. Noi acuma venim să predăm ceea ce este al nostru. Suntem botezați, copiii noștri sunt botezați, trebuie să le facem educație, pentru că educație înseamnă creștere. Și încet-încet s-a aprobat să se predea învățământul religios. Cred eu că și în Basarabia se va ajunge la înțelegerea rostului religiei în educația copilului și se va admite și acolo să se predea religia în școală.

Iurie Roșca: *Sperăm și noi și căutăm să apropiem ziua repunerii în drepturi a învățământului religios. Părinte, am vorbit noi rândul trecut, fără sculele astea pe masă, despre semnificația cifrei 666 din Apocalipsă. N-ați dori să revenim la această cifră care dă naștere la atâtea interpretări?*

Părintele Mina: Interpretări sunt fel de fel. Dar eu am explicat-o încă în 1949, când am protestat împotriva decretului 410 al Departamentului Culte prin care era scos învățământul religios din școală. Toate ființele vii au cele cinci simțuri: văz, auz, miros, pipăit, gust. Omul are un simț în plus - rațiunea. Al șaselea simț este rațiunea. Al șaptelea

simț pentru om este revelația divină, care li s-a descoperit vechilor evrei, adică Legea Vechiului Testament, Legea morală care constă în cele zece porunci. Evreii numărau până la șapte. Șapte zile ale creației, șapte daruri ale Sfântului Duh și numărul zilelor de la unu până la șapte și acolo luau iarăși de la unu, nu mergeau până la zece. De șapte ori câte șapte, de șaptezeci de ori câte șapte. Deci, așa era numerotația la evrei. Creștinismul urca pe o treaptă superioară. Este Legea Harului, care depășește Legea Vechiului Testament și urcă la cifra opt care este ziua Învierii. Prin urmare, noi nu mai ținem ziua de odihnă după Vechiul Testament, ci după Noul Testament care este ziua întâia a săptămânii, ziua Învierii, duminică. Deci, mergem pe o treaptă mai avansată în revelația divină, pentru că în Vechiul Testament Dumnezeu s-a făcut descoperit profetilor și Vechiul Testament este considerat pedagogul care a pregătit Creștinismul. Iar în Noul Testament vine însuși Domnul către noi, fiul lui Dumnezeu. Cuvântul lui Dumnezeu se întrupează și rațiunea dumnezeiască coboară pe pământ prin Hristos-Omul și El desăvârșește Legea. În Vechiul Testament i s-a făcut cunoscut omului să respecte adevărul și dreptatea și i se permitea răzbuirea. Mi-ai scos un ochi și eu îți scot un ochi. Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Creștinismul a adus o trinitate spirituală - rațiunea, afecțiunea și voința. Rațiunea care lucrează prin creier, afecțiunea care lucrează prin inimă și voința care lucrează prin suflet. Deci, și în noi e o trinitate. Asta este chipul lui Dumnezeu. Precum între Tatăl, Fiul și Sfântul Duh este o unitate bazată pe adevăr, iubire și dreptate, așa între noi și în noi trebuie să se realizeze acea unitate și conglăsuire între rațiune, afecțiune și voință. Cifra nouă este ierarhia cerească, cele nouă cete, iar zece este divinitatea, divinitatea absolută. Deci, Creștinismul este plasat la cifra opt.

Materialiștii n-au rămas la cifra opt, la civilizație și cultură. N-au rămas nici la morala Vechiului Testament, la cele zece porunci ale Vechiului Testament care reprezintă cifra șapte. Ei s-au coborât la cifra șase. Ce reprezintă cifra șase? Rațiunea omului. Ei s-au limitat numai la rațiunea omului. Da de ce s-a zis de trei ori: 666? Acesta este principiul de stabilitate, de afirmație categorică: nimic mai sus și nici mai jos. Cum zicem noi de trei ori: Amin, Amin, Amin, așa zic și ei de trei ori: 666, adică Rațiune, Rațiune, Rațiune. Ei rămân la rațiunea omului. Nu le mai trebuie să se amestece Dumnezeu în viața lor. Pentru ei Dumnezeu nici nu există. Prin urmare, afară cu Revelația, cu Biblia, cu Sfânta Scriptură! Afară cu toate concepțiile despre lume, altele decât cele materialiste! În Apocalipsă scrie: *“Vor purta pe frunte cifra antihristă 666 și pe mâna dreaptă”*. Pe frunte, ca să arate că se conduc de concepția raționalistă. Rațiunea o vor accepta ca pe o normă supremă. Iar mâna reprezintă acțiunea, fapta, activitatea conform rațiunii. Și cei ce nu se vor închina icoanei fiarei vor avea de suferit, vor fi prigoniți, vor fi omorâți. Ce era icoana fiarei? Icoana fiarei nu e chipul lui Stalin, al lui Marx sau al lui Engels. Icoana fiarei este imperiul acesta sovietic pe care l-au făcut ei, icoana fiarei cea dintâi, cum a fost Imperiul Roman care a persecutat în primele secole creștinismul. Imperiul acesta după concepțiile lor păgâne și idolatre l-au făcut asemenea aceluia.

Iurie Roșca: *A idolatrilor comuniști, căci și ei aveau idoli lor...*

Părintele Mina: Da. Deci au făcut un imperiu asemeni aceluia care îi persecuta pe creștini. Și cei ce nu se închinau icoanei fiarei, adică cei ce nu acceptau acest imperiu cu ideologia lui, erau persecutați. Adică cei ce nu acceptau mintal și cei ce nu lucrau conform acestor principii erau

persecuțați. Eu i-am denunțat și pentru asta am fost persecutat toată vremea. Am fost în trei rânduri închis, ultima dată în '88, vreo opt luni am fost dispărut.

Iurie Roșca: *Asta n-am știut-o, părinte, până în clipa de față. N-am știut că ați fost închis și în '88. Ce ați făcut în '88?*

Părintele Mina: Da. Am fost dispărut, încât tot orașul se întreba unde sunt. Am scris vreo șapte scrisori lui Nicolae Ceaușescu, "scrisori de dragoste". Începând cu '86, combăteam articole ateiste și scrisorile acestea de combatere a ateismului, a materialismului și a darwinismului le trimiteam direct la casele lui Nicolae Ceaușescu. Și se crease un fel de polemică între "filosofii" lui și ce scriam eu în articolele în care combăteam ateismul.

Iurie Roșca: *Dar nu aveți posibilitate să le publicați nicăieri, bineînțeles?*

Părintele Mina: Nu, numai prin poștă le trimiteam.

Iurie Roșca: *Nici la posturile de radio nu ajungeau? N-ați încercat să le răspândiți?*

Părintele Mina: Nu. Doar atât cât le trimiteam prin poștă. Au fost de tot vreo șapte scrisori pe care le am și acum. Ultima avea un conținut mai ecleziastic, mai bisericesc și au dedus ei că asta e scrisă de un popă. Ei știau că mai avusesem și mai înainte atitudini de felul acesta și m-au luat. Eu am fost în relații cu scriitori din București și scrisoarea care le-o adresam am semnat-o "Un grup de scriitori", intelectuali din București. În ea combăteam teza marxistă care pretindea că nu e posibil supranaturalul. Ideologii ateismu-

lui ziceau: *“La ce morală să ne întoarcem? Morala a degradat, a decăzut, este o cale ireversibilă la morala sfinților”*. Și eu am hotărât să le dau replica. La mănăstirea Neamțu, poate ați auzit, în '86, în luna mai, s-a produs un lucru miraculos. Pe alea care duce de la intrare în incinta mănăstirii, către ușa bisericii, s-a desprins, de dimensiunea unui mormânt, pământul și s-a ridicat la 30 de cm. Și în prima zi bănuiau că poate trece o conductă de gaz, de apă. Era zi de sâmbătă. Nici duminică n-au umblat la ea. Luni au început să sape și au văzut că pământul era afânat. Au săpat, au săpat și au dat de niște oseminte acolo. Au scos osemintele celea la iveală, era și Mitropolitul, care acuma e Patriarh, Prea Fericitul Teoctist. El a spus să se facă un sicriu și să le păstreze cu sfințenie, că asta e un semn miraculos. Dumnezeu a făcut o minune, dând la iveală aceste oseminte, care poate sunt ale unui sfânt. Le-au luat și le-au pus în biserică. Dar Securitatea a luat măsuri să nu se facă propagandă, să le camufleze și, în cele din urmă, ei le-au dus într-o cameră secretă, la păstrare. Dar poporului i-au spus că sunt în osuarul public, acolo, la gropniță, unde se păstrează și alte oseminte. Așa a fost. Iar eu, aflând despre lucrul acesta, am spus că Dumnezeu ne vorbește. Așa le răspundeam celor care spuneau că nu e posibil supranaturalul. Iată, vedeți, e posibil. Dumnezeu a ridicat pământul și a dat la iveală osemintele unui om care L-a iubit, L-a cinstit și Dumnezeu îl cinstește și în felul acesta. Spuneam în acele scrisori că numai prin iubirea de Dumnezeu ne putem întoarce la o viață morală. Și nimeni să nu spună că aceasta este o cale ireversibilă. Suntem creatura lui Dumnezeu și Dumnezeu vrea să ne întoarcem la viața sfinților. Și ei, citind articolul ăsta cu un conținut bisericesc, m-au bănuț pe mine și m-au luat. Dar eu n-am recunoscut că scrisorile acelea îmi aparțin, n-am recunoscut că este scrisul meu. Dacă aș fi recunoscut că eu sunt autorul, ar fi

trebuie să-i denunț și pe alții cu care eram în legătură. Însă ceea ce cuprind aceste scrisori, zic, da, sunt lucruri adevărate.

Iurie Roșca: *Ajungând la această venerabilă vârstă și aruncând o privire înapoi asupra vieții Sfinției Voastre, dacă ar fi s-o luați acum de la capăt, ce ați revizui, părinte, sau ce ați regreta mai mult: anii de temniță, relativa libertate în perioadele dintre detenții sau tentația de a Vă expune riscului luându-Vă de piept cu stăpânirea? Credeți că ați mers pe calea dorită?*

Părintele Mina: Eu așa am înțeles să-mi urmez drumul. Altfel cred că nici nu aș fi putut. Am făcut această alegere încă din copilărie. Altă morală n-am știut și alte drumuri nu m-au atras. Am văzut că oamenii care au încercat să-și facă alte principii, în afara moralei creștine, crezând că ele ar putea fi valabile pentru ei și pentru societate, au căzut și ei, și principiile lor. Fiindcă erau iscodiri ale minții omenești. Dar tot ce-i omenesc piere. Nimic fără Dumnezeu. Unde se slăvește omul, acolo lui Dumnezeu nu-i place. Omul să nu se laude cu ceea ce face. Și cu ce să se laude? Ca om, porți chipul pe care ți l-a dat Dumnezeu, porți rațiunea pe care ți-a dat-o Dumnezeu, ai un spirit inventiv și creator pe care ți l-a dat Dumnezeu. Maimuțelor și altor ființe nu le-a dat Dumnezeu nici rațiune, nici inteligență, nici voință liberă, nici putere de creație și de gândire. Este un dar al lui Dumnezeu. Deci, când Dumnezeu vorbește cu lumea creată, cu cosmosul, vorbește cu omul. Omul admiră opera lui Dumnezeu și exclamă: cât de minunate-s lucrurile Tale, Doamne! Toate cu înțelepciune făcute. Omul slăvește pe Dumnezeu, omul mulțumește lui Dumnezeu pentru toate darurile cele bune. Omul se roagă lui Dumnezeu, fiindcă are conștiința păcătoșeniei sale. Omul cere ajutor lui Dumnezeu,

știindu-se slăbănog și neputincios. Și primește atât cât îi este pe măsură, după gândul și fapta sa.

Iurie Roșca: *Părinte, fiindcă discuția noastră va fi adresată în primul rând basarabenilor, ce perspective întrezăriți, Sfinția Voastră, pentru noi, cei de acolo, din Basarabia? Ce spune busola interioară a Sfinției Voastre?*

Părintele Mina: Mai întâi, să nu vă pierdeți niciodată nădejdea. Dumnezeu le vede pe toate și va răsplăti toate eforturile voastre. Este bine că dumneavoastră, Frontul Popular Creștin Democrat, v-ați coborât la izvoarele credinței, la Sfânta Scriptură și la Sfânta Tradiție și ați înțeles că renașterea națională fără Biserică nu este întregă. Este frumoasă și plăcută lui Dumnezeu reînvierea sentimentelor naționale și morale care vă preocupă. Ați apucat niște vremuri frumoase când puteți să fiți mai liberi în acțiuni decât am fost noi. Iar Dumnezeu ajută orice început bun. Și orice arbore care răsare din sămânță bună și nobilă va da roadele cuvenite.

Iurie Roșca: *Părinte, eu Vă mulțumesc foarte mult pentru acest dialog. Ne-a făcut o bucurie deosebită această întâlnire.*

Părintele Mina: Și eu m-am bucurat mult să stau de vorbă cu niște oameni din locurile copilăriei mele, de la baștina mea, Basarabia. Dumnezeu să vă binecuvânteze și să vă întărească.

•
"ȚARA", 5 iulie, 1996

VICTOR PATERĂU

Trecut la Domnul la patruzeci de ani recent împliniți, Victor Paterău a lăsat în urma sa o amintire luminoasă de bun fiu, soț, tată și coleg de luptă politică. Infinită este durerea familiei lui de sânge. Nemărginită este durerea familiei lui spirituale din întreaga Basarabie.

Modestul, cumintele, fermul și intransigentul președinte al secției FPCD Bălți, măcinat de o boală nemiloasă, și-a încheiat trecerea zbuciumată prin această lume. L-a plâns familia, a lăcrimat întreg satul Sofia. Cu tricolorul în bernă, cu inimile cernite am plâns și noi, frații lui de Mișcare, adunați în casa lui părintească. El a fost unul din cei mai buni dintre noi. Încadrat plenar în Frontul Popular încă din momentul înființării lui, Victor a fost printre liderii secției Drochia. Iar stabilindu-se la Bălți, a preluat conducerea organizației locale a FPCD într-o perioadă deosebit de dificilă, mărturisind aceeași credință în împlinirea idealului nostru. Icoana Țării întregi ne-a luminat deopotrivă calea.

Acum Victor și-a dat sufletul în mâinile și mila Celui de Sus, iar trupul și l-a dat țărâni natale pentru a-i întări temeliea. A trecut sub glie alături de ceilalți morți ai noștri. Cu fruntea plecată, zicem într-un glas cu poetul: *"Nu, neamul nostru nu va plânge, / ci se cuminecă prin voi"*.

Frate Victor, odihnească-se în pace trupul tău sfâșiat de boala năprasnică. Primește, Doamne, sufletul lui în împărăția Ta și așează-l în rând cu dreptii.

"ȚARA", 29 octombrie, 1996

AUTOLUSTRIREA CA REMEDIU CONTRA SINGURĂȚĂII

Miercuri, 22 octombrie, Televiziunea Chișinău a realizat o performanță originală. În loc să acorde în mod prioritar spațiu de emisie elogierii a ceea ce a fost numit impropriu summit CSI la Chișinău, ea, televiziunea, lansează o curioasă emisiune cu frații Matei. Margarita Țvig, cunoscuta purtătoare a intereselor actualului șef al statului, a avut un lung dialog cu V. Matei. Fastuosul interior unde s-a făcut înregistrarea era o odaie din fostul hotel «Seabeco», mai exact un fel de anticameră a restaurantului din faimosul hotel. N-am înțeles exact, de ce omagiatul acestei emisiuni a fost anume domnul în cauză. Parcă nici aniversare nu era, nici serată de creație, nici măcar campania electorală nu s-a declanșat oficial. Precum n-am putut pricepe nici de ce la această emisiune a fost anexat și fratele lui V. Matei, Iurie, apreciat de unii specialiști ca pictor de un real talent. Poate doar pentru a mai pudra imaginea destul de șifonată a politicianului. Anexarea plasticianului la fratele său, politicianul, a apărut cu atât mai artificială, cu cât realizatoarea emisiunii nu l-a lăsat să spună barem un cuvânt. Pur și simplu, către finalul emisiunii, l-a fixat alături de V. Matei, i-a mai arătat și câteva picturi, iar după cadru a avut grijă să facă un stupid monolog interior pe care i l-a atribuit artistului plastic. Textul de după cadru, miorlăit cu dulceață, căuta să reliefeze și mai vârtos personalitatea de excepție a liderului pefedist. Sau, poate, cine știe, apariția lui Iurie urma să șteargă cumva impresia proastă ce s-a creat în

opinia publică după ce presa a scris despre alți doi frați ai lui V. Matei, ambii pușcăriași. Greu de înțeles.

Am urmărit cu atenție elevata conversație (purată, firește, în limba rusă) a celor doi. Încă de la începutul emisiunii ziarista, creionând chipul eroului emisiunii sale și încercând să accentueze personalitatea polivalentă a acestuia, l-a asemuit cu Napoleon. Potrivită comparație. Într-un fel am și putea fi de acord cu ea. Doar dacă, păstrând proporțiile, am presupune că Napoleonul dnei Țvig se apropie vertiginos de Waterloo-ul său. După care, firește, va urma însingurarea forțată pe insula Sf. Elena.

Mieroasa televizualistă se arăta curioasă să afle cum de a ajuns numitul domn să îmbrățișeze o platformă politică atât de înțeleaptă, moderată etc., etc. Acesta, autointitulându-se repetat și cu modestie ba «politiceski deiatel», ba «intelectual», îi explica, doctoral și fără grabă, privind meditativ spre telespectator, ce înțelege el prin extremism, ce va să însemne «umerennâi» (moderat), «totalitarnâi», «țentrizm» și altele de acest fel. Până aici nimic nou. Aveam în față încă o mostră de umflare publică a unui personaj afiliat Puterii. Chestii din astea am mai văzut și în «AXA» lui D. Țurcanu, și la «Catalan», și în «Săptămîna», și în «Molodioji Moldovî», și în «Argumentî i faktî» pe parcursul ultimelor câteva luni de multiple ori. Singurul element nou, pe lângă interiorul bogat și privirea călduroasă a prezentatoarei, care pur și simplu îl mânca cu ochii pe odorul actualei Puteri, a fost abordarea pe îndelete a ceea ce ei au numit «naționalnaia ideea». Idila ideologică dinte cei doi care au mestecat îndelung termenul de *idee națională* se voia un fel de terci propagandistic menit să ni-l arate pe fostul candidat vertical în culori cât se poate de roze. Sigur că sforăitoarea "beție de cuvinte" a acestuia nu avea nici o tangență cu adevărata idee națională. Chiar dacă mai era garnisită ici-colo cu vorbe

despre cultura națională și cea universală, un penibil sentiment de jenă te copleșea în fața unei noi și stângace încercări a puterii de a-l prezenta pe acest autoproclamat lider de opoziție ca pe un «bărbat de stat» (termenul aparține dnei Țvig) frământat de probleme majore. Alături de ideea națională cei doi interlocutori arătau, vorba clasicului, «ca râsul la mormânt». Această jalnică armonie de palavre insipide ar putea fi urmată cu același succes de un dialog plin de consens, pe aceeași temă a ideii naționale, cu un B. Marian sau V. Solonari.

Atunci când s-a scris despre alți doi frați ai lui V. Matei, ambii cu grave antecedente penale și îndelungi șederi la închisoare, procedeul a fost apreciat ca fiind abuziv. E posibil. Dar nu mai puțin abuzivă ni se pare atragerea pictorului Iurie Matei în niște delictе politice care nu îi aparțin. Până la urmă nu abaterile deosebit de grave de la Codul Penal și privațiunea de libertate pe motive departe de cele politice ale celor doi frați, nici talentul artistic al altui frate ne interesează aici. Cu atât mai mult cu cât cel mai popular dintre frați are suficiente antecedente politice ca să fie apreciat după merit fără implicarea, oricum indezirabilă, a familiei. Altul este rostul acestor note. De a fixa încă un caz de augmentare a imaginii lui V. Matei de către Puterea ce se arată din ce în ce mai generoasă în opera de confecționare a «adevăratei opoziții».

Napoleon, Havel și fluieratul artistic în struna puterii

«Argumentî i faktî MOLDOVA» nr. 43 (74), ziar cunoscut prin poziția sa de servant al Puterii de la Chișinău, continuă opera de popularizare a ilustrului nealiniat V. Matei. Valentina Ușakova, pe care o știam că își prestează serviciile la «Delovaia gazeta», semnează un articol intitulat mai mult decât sugestiv: «Și prostituatele vor «lucra» în regim

obișnuit». Iar în pagina de alături tot ea întreține un dialog amical cu numitul *gradualist multilateral*, interviu ce poartă titlul «Sunt un om al nuanțelor». Evident, vecinătatea celor două texte este pur accidentală și nu presupune sub nici o formă o eventuală extindere a unui titlu asupra celuilalt. Oricum, ni s-a părut util să încercăm și noi să deslușim despre ce nuanțe e, totuși, vorba. Fiindcă în operațiunea de creare a imaginii pentru «copilul-minune» al politicii basarabene în presa regimului culorile sunt îngroșate atât de mult, încât chiar am fost curioși să ne delectăm și cu niște nuanțări.

Iar întrucât nu toți cititorii ziarului nostru posedă la fel de strălucit ca V. Matei limba rusă (fapt certificat și în emisiunea televizată consemnată mai sus), ne vedem nevoiți să facem și câteva exerciții de tălmăcire în limba română. Așadar, ziarista, ce se înscrie, după madam Okuneva (soția lui V. Solonari) și dna M. Țvig, în lista admiratoarelor liderului PFD, își prefațază interviul astfel:

«În marele concert politic el preferă să cânte solo, provocând astfel furia amatorilor cântatului în grup. «Artistul-individualist» este împroșcat periodic cu «castraveți murați», dar, după fiecare astfel de porție, Matei își interpretează și mai sonor partitura». După care solistul nostru își etalează talentele într-un fel într-adevăr unic. La un moment dat ziarista îl întreabă: «— Apropo, despre scris. Dumneavoastră înșivă trăiți în momentul de față după deviza: «Poătom mojeși tî ne bîti, no prezidentom bîti obiazan!»? («Poet poți să nu fii, dar președinte ești dator să fii»)». Poetul: «— Una nu încurcă celeilalte. Mulți au reușit să îmbine aceste ocupații. Vaclav Havel, de exemplu.» E grav, domnule, grav de tot. Ca în vechiul banc sovietic: «Marx a murit, Lenin. Iată și pe mine nu știu ce m-a apucat o durere de cap.».

O altă întrebare: «— Dar cât de mult se poate extinde loialitatea Dumneavoastră față de regim?». Răspuns: «Dacă

reprezentanții puterii propun ceva constructiv, noi nu putem să nu-i susținem în numele intereselor țării. Interesele de partid sunt întotdeauna mai înguste. Acest lucru trebuie să-l înțeleagă toți cei care intenționează să vină la putere. «A pune carnea în pământ», atunci când se cere elasticitate, poate doar un politician miop.»

Bun. Iată o mărturisire aproape sinceră a acestui autoproclamat Havel despre loialitatea sa față de actualul regim. Și, dacă o cer interesele țării și ale Puterii, de ce n-ar face-o? Cu atât mai mult cu cât interesele propriului partid sunt întotdeauna gata să se dilate până la cele ale stăpânirii. Iar stăpânirea va ști să-i fie recunoscătoare. Căci altfel cum să mai ajungi vreo dată la putere fără sprijinul acesteia? Remarcabilă clarviziune, nimic de zis. Așa-i atunci când posezi o elasticitate suficientă pentru a face jocul adversarului Opoziției și, concomitent, o inflexibilitate soră cu anchilozarea în raport cu cei care în mod firesc ar trebui să-ți fie aliați în efortul comun de înlăturare pe cale democratică a actualilor guvernanți. Acum devine și mai limpede de ce liderii PFD nu s-au lăsat convinși preț de jumătate de an să participe la formarea unei singure alianțe a forțelor de dreapta. Pe drept cuvânt, ți se face silă când vezi cât spirit cooperant debordează din domnul cu pricina atunci când vine vorba să le cânte (solo, bineînțeles) în strună guvernanților și cât venin se revarsă din melodiosu-i piept împotriva celor care refuză statutul de lacheu la curtea stăpânului.

Dar să urmărim dialogul. Ziarista: «—Unul dintre ziare v-a acordat cu nonșalanță «titlul» de fluierător artistic...». Urmează refrenul cu Atena, prin care omul tocmai «hoinărea» (el zice rusește «brodil») în timp ce la Chișinău se producea faimosul bal. Ziarista insistă: «— Și totuși, știți să fluierați? Artistic?» El: «— Știu. Mai știu să și cânt destul de bine. Odinioară pedagogii mi-au descoperit vocea de bariton și îmi propuneau să fac carieră de cântăreț. Dar am reușit să cânt doar în

ansamblul de estradă al universității.». Înduioșătoare confesiuni. Iar cariera de cântăreț n-a fost ratată. Omul cântă și azi. E drept, cu precădere pe scena politică. Iar partitura e învățată sârguincios.

Doamna de la gazetă își continuă metafora muzicală astfel: «— Dacă e să ne întoarcem la «cântecele politice», intenționați să cântați solo sau totuși vă veți include în vreun cor democrat-de-dreapta?». Dar nici interviuevatul nu se lasă bătut:

«— Multe dintre partidele noastre corale amintesc numeric de niște cvartete, și pentru o sonorizare adecvată au nevoie de microfoane suplimentare. PFD-ului îi este destulă propria vigoare. În plus, sunt omul nuanțelor, și nu vreau să fiu într-o companie în care lumea este împărțită în negru și alb.» Tocmai de aceea, probabil, situându-se pe mijlocul spectrului politic, sau poate chiar de-a curmezișul, V. Matei s-a colorat iremediabil în gri. Iar cenușiul, după cum bine se știe, se distinge greu de tot în gama unor culori pronunțate.

Dar să-l lăsăm în plata Domnului. Că ne-am plictisit rău de tot și de fluieratul, și de cântecelele lui. Bine măcar că talentele lui muzicale au un efect liniștitor asupra jurnalistei, care în încheiere își exprimă satisfacția că în politica noastră au apărut și niște nuanțe. «Ele au un efect calmant.», conchide dânsa.

Avem și noi un dac la Roma

Ca să nu se creadă cumva că numai președintele PFD este elastic și cooperant cu actuala putere, este potrivit să-i acordăm un piculeț de atenție și altui distins pefedist, pe nume Oleg Stratulat. Omul a ajuns deputat după decesul doamnei Lidia Istrati.

Însă pe lângă demnitatea de membru marcant al partidului verticalist, dânsul mai deține și înalta funcție de «preșe-

dinte al Consiliului Economic Suprem pe lângă Președintele Republicii Moldova». Țineți-o tot așa, băieți, că o țineți bine. Tot pe lângă Președinte, acolo-i ciolanul mai gras. Publicația Guvernului «Moldova Suverană» din 21 octombrie publică un amplu interviu cu insul respectiv, firește, la rubrica «Promotorii reformelor». Să vezi și să nu crezi! Inflație de reformatori, nu alta. De-ți vine să exclami: «*Reformatori din toate partidele, uniți-vă!*». Diacov, Solonari, Stratulat, toată liota de politikaștri de centru-stânga și de centru-dreapta, converg de minune înspre «pe lângă». Iar expunerile savant-lâcoase pe teme economice, ca și justificările stângace de la o recentă conferință de presă ale lui O. Stratulat nu pot răsturna evidențele: «adevărata opoziție» a Partidului Forțelor Democratice este valabilă doar în raport cu Opoziția, nu și cu actuala putere. Relația cu guvernanții este un concubinaj politic în toată regula. Sigur, în avantajul ambelor părți și, bineînțeles, în dezavantajul Opoziției.

Dar, până la urmă, vorba veche, și în politică fiecare are dreptul să eșueze după cum îl taie capul.

“ȚARA”, 24 octombrie, 1997

IISUS HRISTOS, VRACIUL ȘI LECUITORUL NOSTRU

*Scrisoare deschisă domnului ministru al Sănătății
Eugen Gladun*

Mult stimate domnule Ministru al Sănătății,

Onorate domnule dr. prof. Eugen Gladun,

Am hotărât să apelez la Domnia voastră într-o chestiune greu de supraevaluat pentru sănătatea trupească și sufletească a concetățenilor noștri.

Cunosc și eu, în mare, problemele cu care se confruntă la noi medicina, știu că stringența numărul unu este lipsa de mijloace financiare care ar permite o asistență medicală minimă pentru toți cetățenii: instituțiile medicale nu dispun de fonduri pentru a procura cele necesare tratării pacienților, iar bolnavii, nepri-mind de luni de zile pensii și salarii, nu-și pot permite să-și plă-tească tratamentul din cont propriu. De aici am și ajuns printre ultimii în lume la indicele durată de viață, devenind practic o națiune de muribunzi.

Sigur, vina pentru această stare de lucruri dezastruoasă este a statului, apoi mai e și perioada dificilă pe care o traversează eco-nomia națională, și lipsa de competență a foștilor guvernanți.

Acum, când Alianța pentru Democrație și Reforme a reușit să instaleze toate structurile parlamentare și guvernamentale, noi, cei care reprezentăm noua Putere, ne-am angajat public să ameliorăm cât mai grabnic posibil starea sănătății națiunii. Vom pune în aplicare măsuri legislative și executive, vom cere sprijin din partea instituțiilor financiar-creditare internaționale, vom face tot posibilul să arătăm că știm să ne onorăm angajamentele.

Îmbrățișând fără rezerve aceste deziderate, dați-mi voie, domnule ministru, să abordez problema sănătății noastre și dintr-un alt unghi de vedere. Dintr-unul absolut firesc, dar care totuși scapă cumva preocupărilor cotidiene ale demnitarilor și poate, într-o bună măsură, ale societății în general.

Este vorba de dimensiunea creștină. Mai bine zis, de prezența Lui Dumnezeu alături de om de-a lungul întregii lui vieți. Domnul nostru Iisus Hristos este vraciul și lecuitorul oamenilor, după cum îl numește în spiritul întregii tradiții creștine Mitropolitul Varlaam al Moldovei. Și trebuie să recunoaștem că majoritatea dintre noi ne amintim de cele sfinte mai ales atunci când suntem cuprinși de o suferință, de o boală, de o nenorocire. E și omenește ca cel ce este sfâșiat de durere să-și îndrepte ochii spre cer cu mai multă credință și nădejde decât unul perfect sănătos și prosper.

Trebuie să recunoaștem că mulți dintre noi am ieșit de sub ruinele vechiului regim ateu cu sufletele mutilate. Acum căutăm fiecare în parte, dar și societatea în întregime, calea spre însănătoșire, spre revenire la normalitate.

În această ordine de idei vin și eu cu o inițiativă. Să încercăm să edificăm pe teritoriul spitalelor noastre câte o biserică. Bani pentru catedrale mărețe sigur nu vom găsi. Dar purtăm destulă dragoste Lui Hristos și celor suferinzi, rudelor și apropiaților noștri ca să ne ajungă suflet să amenajăm în fiecă spital câte un paraclis, nu neapărat într-o clădire construită din nou. *Ar fi* destul și o cămeruță cu un mic altar și iconostas, pe care ar îngriji-o cu dragoste infirmierele, asistentele, întreg personalul medical. Iar o față bisericească pentru un asemenea lăcaș sfânt se va găsi cu ușurință. O astfel de capelă i-ar permite bolnavului să participe și el la Sfânta Liturghie, să se mărturisească și să se împărtășească, să țină toate rânduielile unui bun creștin. Iar dacă, Doamne ferește, unora dintre noi le este hărăzit să treacă în lumea celor drepti zăcând în spital, este grav de tot să nu-și poată satisface cele din urmă rânduieli creștinești ca să plece

dincolo cu sufletul împăcat. Fiecare pacient ar fi bucuros să contribuie cu ce poate la amenajarea sau ridicarea unei capele, fie cu un ban, fie cu o icoană, fie cu un iconostas meșterit de lemnarii noștri.

Tot în aceeași ordine de idei, de reînduhovnicire a medicinei noastre, dacă vreți, aș vrea să vă mai sugerez, stimate domnule ministru, să revenim la tradiția noastră atât de frumoasă când fiecare spital purta numele unui sfânt, care era și patronul bisericii sau capelei de pe teritoriul aceluia spital. De exemplu, dacă spitalul este «Sfântul Gheorghe», el poartă respectiv și hramul aceluiași sfânt. Actuala numerotare a spitalelor aduce a șir de barăci din perioada sovietică. Trebuie să remarcăm că personalul medical din unele așezăminte curative a intuit această situație și a procedat deja la renominarea instituțiilor lor anume prin adoptarea unor sfinți creștini ca patroni. Este laudabilă în acest sens inițiativa Spitalului municipal nr. 2 din Chișinău (Sfântul Arhanghel Mihail) și a Spitalului nr. 3 (Sfânta Treime). Dumnezeu înșivă, domnule profesor, care ați asistat la mii de nașteri și ați condus ani în șir Centrul mamei și copilului, cred că veți cădea de acord că ar fi mult mai potrivit ca instituția în cauză să poarte numele Preacuratei Fecioare Născătoare de Dumnezeu — Spitalul «Maica Domnului» sau Spitalul «Sfânta Maria».

Un argument în plus pentru punerea instituțiilor spitalicești sub patronajul unor Sfinți este și faptul că în țările creștine din Europa aceasta este o practică des întâlnită.

În speranța că veți primi această scrisoare cu înțelegere și bunăvoință și nădăjduind că veți agreea sugestiile pe care le conține, permiteți-mi, domnule ministru, să-mi declar deplina disponibilitate de a contribui la acest proiect, precum și deosebita considerație pe care v-o port.

“ȚARA”, 16 iunie, 1998

PATIMI RADIOACTIVE ÎN MIEZ DE SEZON ESTIVAL

«Tăinuriea și denaturarea informației asupra unui risc radioactiv pentru populație se va califica drept crimă de stat»

(Legea privind protecția mediului înconjurător, art. 81)

Deoarece scandalul iscat în jurul tranzitării pe teritoriul nostru a trenului cu combustibil nuclear și deșeuri radioactive de la CAE Kozlodui a stârnit reacții controversate, dar și o firească îngrijorare din partea opiniei publice în legătură cu eventualele efecte nocive, consider necesar să aduc unele limpeziri asupra chestiunii în cauză.

Aș dori să mărturisesc din capul locului că am aflat despre acest subiect de la dl viceprim-ministrul Nicolae Andronic, care mi-a telefonat într-o dimineață, extrem de revoltat, și mi-a comunicat că dl Nicolae Cernomaz, ministrul de stat, a semnat o licență prin care autoriza transportarea încărcăturilor nucleare pe teritoriul republicii. Și asta în timp ce, accentua dl N.Andronic, dânsul căuta să îi convingă pe deputați de necesitatea autorizării de către Parlament a acestui transport. Imediat am luat legătura cu ministrul Cernomaz, cerându-i explicații. Acesta mi-a răspuns că era în drept să o facă, deoarece dânsul se află în fruntea Comisiei guvernamentale pentru reglementarea importului și exportului de articole de menire specială și produse cu destinație dublă care solicită eforturi intelectuale deosebite. Trec peste detaliul comic cu «eforturile intelectuale deosebite».

Și totuși, de ce era atât de înfuriat N.Andronic? Deoarece dacă N. Cernomaz avea dreptul să semneze o astfel de autorizare, N.Andronic n-avea de ce să umble cu rugăminți pe la deputați. Iar dacă nu dispunea de un asemenea drept, cum de se face că doar peste câteva zile cei doi membri ai Guvernului au venit cu un punct de vedere comun la ședința ADR din 30 iulie. Ceea ce este deosebit de important de remarcat, e faptul că demnitarii de la Guvern au ignorat cu desăvârșire punctul de vedere al specialiștilor. Ministerul Mediului, în persoana dlui ministru A.Capcelea, Comisia permanentă de profil a Parlamentului prin dl acad. I.Dediu, președinte, și dl A.Reniță, președintele subcomisiei Ecologie, au argumentat pericolul enorm pentru mediul înconjurător și sănătatea populației pe care îl comportă un asemenea transport, precum și interdicțiile clare care reies din legislația în vigoare. Așa cum se cunoaște deja, a doua zi, în pofida înțelegerii din cadrul ADR de a nu lua în discuție această chestiune în plenul ședinței Parlamentului și nesocotind poziția fracțiunilor CDM și PFD, dl D.Diacov a supus votului acea hotărâre.

Vicepremierul Andronic a solicitat Parlamentului adoptarea proiectului de hotărâre «Privind împuternicirea Guvernului Republicii Moldova de a autoriza transportarea combustibilului nuclear», iar în Nota informativă prezentată deputaților se menționează că în anul 1998 Comisia condusă de N.Cernomaz «a eliberat trei permise numai pentru transportarea combustibilului nuclear neutilizat». Dacă reprezentanții Guvernului consideră că în situația dată nu se încalcă legislația, de ce atunci a fost nevoie de acea hotărâre a Parlamentului, care oricum nu poate veni în contradicție cu legile? Nici măcar cu titlu de excepție, deoarece legea nu admite nici o excepție. Cu atât mai stranie pare motivația prezentă atât în Nota informativă, cât și în luarea de cuvânt

a dlui N.Andronic că acea hotărâre s-ar lua «întru respectarea Legii privind protecția mediului înconjurător care stabilește neadmiterea tranzitului prin teritoriul Republicii Moldova a deșeurilor de orice fel, precum și a Legii cu privire la radioprotecția și securitatea nucleară, care determină că nici o sursă de radiație ionizată nu poate fi transportată, păstrată sau depozitată definitiv în alt mod, decât conform regulamentelor și cerințelor organelor publice de reglementare în domeniul radioprotecției și securității nucleare». De aici începe trucajul terminologic pe care îl fac adepții implicării Republicii Moldova în acest joc nuclear periculos. Ei caută să convingă opinia publică de caracterul inofensiv al acestor încălcări prin disocierea arbitrară a noțiunii de «combustibil utilizat» de cea de «deșeu». Asta în timp ce art.1 al «Legii cu privire la deșeurile de producție și menajere» stipulează: «Deșeuri sunt considerate substanțele, materialele, obiectele, resturile de materie primă, provenite din activități economice, menajere și de consum, care și-au pierdut integral sau parțial valoarea inițială de întrebuințare, dintre care unele sunt reutilizabile după prelucrare».

Este absolut evident că se încearcă substituirea abuzivă a termenului «deșeu» cu un eufemism ce ar permite ocolirea legilor în vigoare. «Legea privind protecția mediului înconjurător», prin art.77, prevede: «Republica Moldova nu va admite pe teritoriul ei construirea de termocentrale atomice, amplasarea și tranzitul armelor atomice, importul, amplasarea și tranzitul deșeurilor nucleare de orice fel», iar cea «Cu privire la resursele materiale secundare», în art.1, spune: «Resurse secundare sunt considerate deșeuri de producție și de consum care pot fi utilizate, în prezent sau în viitor, în economia națională, în calitate de materie primă sau în calitate de resurse energetice». Prin urmare, orice speculații potrivit cărora fondul radioactiv natural ar rămâne în limitele admisibile nu pot anula prevederile univoce ale legislației care interzic asemenea transporturi.

Presupunem că anume impasul juridic în care s-au pomenit promotorii acelei hotărâri este cauza nepublicării ei în «Monitorul Oficial» din 6 august, alături de hotărârile privind demisia și numirea în funcție a Procurorului General al republicii, cu toate că ele au fost adoptate în aceeași zi de 31 iulie. Amintim că hotărârea în cauză intră în vigoare la data publicării. Se vede că anume aspectul juridic, destul de delicat pentru inițiatorii acestei acțiuni, l-a făcut pe dl N.Cernomaz să convoace la Guvern în ziua de 6 august o ședință cu participarea unor funcționari de stat și savanți care s-au exersat în căutarea deosebiriilor dintre noțiunea de *combustibil nuclear prelucrat* și cea de *deșeuri*, comunicatul Serviciului de presă al Guvernului asigurându-ne că tranzitarea respectivelor încărcături «*nu contravin legislației în vigoare în Republica Moldova*».

Prin urmare, cele trei aspecte ale problemei, juridic, ecologic și financiar, sunt până în prezent destul de încurcate. Ultimul aspect arată și mai ciudat. Ni se spune că fiecare tranzitare de acest fel ne va aduce 50 de mii de dolari, iar în caz de accident – 5 mln. de dolari. Însă nu ni s-a spus dacă până în prezent a venit sau nu vreun sfanț în vistieria statului, nici nu s-a arătat care sunt tarifele internaționale pentru astfel de transporturi și, mai ales, dacă poate fi reparată o catastrofă ecologică în caz de avarie cu suma de 5 mln. de dolari. Așa stând lucrurile, mă întreb și eu: cine profită? Populația? N-are cum. Bugetul statului? Deocamdată deloc. Atunci de ce atâta insistență, în numele căror scopuri care nouă ne scapă?

În acest context nu ne rămâne decât să regretăm reacția stridentă pe care a lansat-o vicepremierul N.Andronic prin intermediul agenției de presă «Infotag». Dânsul s-a văzut cumva lezat de faptul că subsemnatul i-a dezaprobat atitudinea în această problemă. Pentru că, orice ar spune dl

viceprim-ministru, totuși dumnealui a fost și rămâne un promotor activ al tranzitării deșeurilor pe care le numește «combustibil utilizat». L-am auzit și la ședința ADR din 30 iulie, și în Parlament la 31 iulie (vezi stenograma discursului în «Luceafărul» din 6 august), aceeași poziție iese în relief și în declarația pentru «Infotag». Chiar dacă își voalează poziția cu procedee oratorice mai mult sau mai puțin reușite. Decât și-ar manifesta public insatisfacția, dl Andronic ar face bine să se întrebe de ce a nesocotit poziția CDM care l-a delegat în Guvern. Și dacă singurul membru al Guvernului care are competența și autoritatea să se pronunțe în astfel de chestiuni, ministrul mediului (și el, de altfel, fiind promovat și sprijinit de CDM) își formulează răspicat punctul de vedere, cum se întâmplă că este ignorat cu desăvârșire? După ce sfidează poziția CDM, și implicit a partidului din care face parte, deși cunoștea din ajun atitudinea noastră, după ce, alături de D.Diacov, periclitizează unitatea coaliției de guvernământ, dl N.Andronic se arată contrariat de criticele pe care i le-am adus. Domnia sa nu e nemulțumit de postura dezonorantă în care s-a pomenit atunci când și-a prezentat raportul de la tribuna parlamentară, după care hotărârea în cauză a fost votată de majoritatea deputaților blocului dlui Diacov împreună cu comuniștii, în timp ce toți deputații CDM și PFD votau împotriva, ci de faptul că i-am pus la îndoială cunoștințele în domeniul fizicii nucleare. Replica este tăioasă, deloc modestă și fără drept de apel: «*Dar eu, ca fost anchetator, întotdeauna pătrund în esența lucrurilor, spre deosebire de Roșca. Și, dacă mai înainte, la noi agrarienii erau specialiști în toate domeniile, astăzi se apucă să judece despre orice ziariștii care stau în prezidiul Parlamentului*». Cât de profund pătrunde N.Andronic în esența tuturor lucrurilor ar fi mai bine să judece, totuși, alții, precum mai potrivit ar fi să-și dea cu părerea despre agrarieni altcineva, cu o carieră politică mai puțin sinuoasă. Iar egalarea agrarienilor

cu ziaristii îi ofensează nu numai pe cei «din prezidiu», ci o întreagă breaslă, care, chiar dacă subsemnatul e lipsit de orice îndemnare profesională, ar merita să fie tratată cu mai puțin dispreț.

N-am înțeles nici ce ar avea în comun discuția publică privind deșeurile radioactive cu viitoarele alegeri locale, pe care le invocă dl N.Andronic. Cu atât mai mult cu cât m-am pronunțat nu o singură dată că la viitoarele alegeri locale, ca să poată ieși învingătoare în confruntarea cu comuniștii, trebuie să meargă împreună toate componentele ADR. De ce atunci asemenea concluzii deplasate: «*Dacă Roșca caută contacte cu potențiali parteneri în vederea alegerilor locale în felul acesta, aruncând o bănuială asupra reprezentanților Partidului Renașterii și Concilierii, el greșește amarnic*». Mi se pare că ideea de parteneriat politic nu exclude o opinie critică adusă unei persoane concrete într-o situație la fel de concretă, chiar dacă persoana în cauză este membrul unui partid cu care suntem într-o dublă alianță, în CDM și în ADR. Nici auto-identificarea cu Partidul Renașterii și Concilierii nu are vreo justificare, mai ales dacă e să ținem seama că toți membrii acestui partid au votat solidar împreună cu ceilalți deputați CDM și PFD. Și asta pentru că dl N.Andronic are o identitate politică inconfundabilă, cunoscută bine de toată lumea. Spre deosebire de atâția alții, noi l-am acceptat așa cum e, înțelegând că fiecăruia om are dreptul la eroare. Acum vedem că gestul nostru n-a contat prea mult pentru dânsul.

Este inexactă și afirmația dlui viceprim-ministru N.Andronic potrivit căreia România și-ar fi dat deja acordul pentru tranzitarea acestor încărcături. Din câte suntem informați, autorizația emisă de oficialitățile române părții bulgare a fost valabilă până la 31 iulie 1998, Bulgaria solicitând prelungirea acesteia până la 31 octombrie 1998. Până în prezent România încă nu a emis autorizația respectivă, deoa-

rece încă nu a fost efectuată inspecția. Precizăm că încărcăturile în cauză n-au tranzitat niciodată cu trenul teritoriul României, ci au trecut doar pe Dunăre, prin zona neutră. Deși pentru bulgari ar fi mult mai avantajoasă calea pe uscat. Iată de ce ni se pare cel puțin exagerată invocarea exemplului României ca reproș nouă, celor care avem rezerve față de această acțiune. Și fiindcă în astfel de cazuri fiecare transport se inspectează, de obicei chiar în punctul inițial de unde urmează să plece, este locul să întrebăm dacă există vreun grup de specialiști moldoveni care ar merge la Kozlodui pentru a se asigura că transportul nu prezintă vreun pericol și corespunde rigorilor *Agenției Internaționale pentru Energie Atomică*.

Dar, chiar dacă transportarea acestor deșeuri ar fi perfect legală și nu ar avea nici un efect nociv, un grad sporit de insecuritate se păstrează din cauza căilor noastre ferate care n-au mai fost reparate de zeci de ani și, mai ales, din cauza refuzului regimului secesionist de la Tiraspol de a admite paza militară a Republicii Moldova pe teritoriul Transnistriei. În acest context aș fi curios să văd vreo oficialitate de la Chișinău care ar semna în alb declarația făcută de colonelul Valerii Kireev, șeful direcției pentru protecție civilă și situații excepționale de la Tiraspol, care exclude orice posibilitate de blocare a tranzitării acestor încărcături cu scopul de a înainta Chișinăului revendicări politice. Cu atât mai mult cu cât în ziua în care era difuzată declarația lui Kireev, agențiile de presă ne informau că Tiraspolul nu va permite trecerea mărfurilor noastre decât atunci când Chișinăul nu va mai reține mărfuri transnistrene. Și pentru detașamentele Ninei Andreeva, ale căror ocupație predilectă este tocmai oprirea trenurilor după bunul lor plac, cine se apucă să fie garant?

“ȚARA”, 11 august, 1998

VALENTIN CIOBANU

Familia noastră spirituală, Mișcarea noastră e îndoliată.

Unul dintre pilonii de bază ai Frontului Popular Creștin Democrat a fost ucis. Valentin Ciobanu, vechiul nostru camarad, din prima generație de frontiști, călit în luptele acestui deceniu zbuciumat, președintele secției Botanica și membru al Sfatului FPCD a fost asasinat. Un om de o delicatețe sufletească rară, modest și blajin, un lider politic ferm și consecvent a fost răpus de niște mișei tocmiți să-i ia viața.

Fratele nostru Valentin reprezintă în mod emblematic figura unui membru al FPCD. El este idealistul pur care își trăiește viața de dragul unor scopuri îmbrățișate fără rezervă și fără puțință de renunțare. Un cavaler al românismului răsărit din țărâna basarabeană pentru care onoarea și dreptatea valorează mai mult decât propria viață. Într-o lume alienată, în care politicul devine sinonim cu profitul personal, cu sperjurul, cinismul și mulțumirea de sine, unde căzătura umană își face loc cu coatele în capul mesei, un Valentin Ciobanu este cel care deseori salvează demnitatea umană a unei întregi colectivități debusolate. Nepotolita sete de libertate este pentru oamenii din această viță un mod de viață, nu o lozincă stridentă. Să participi cu trup și suflet la decomunizarea acestui teritoriu, la afirmarea plenară a spiritului național și democratic, să nu te întrebi întâi dacă vei avea tu și familia ta bucate alese pe masa, să nu aștepti nici laude, nici recompensă materială pentru consacrarea ta desăvârșită interesului colectiv înseamnă să urmezi neabătut linia Neamului, să pășești pe calea bineplăcută lui Dumnezeu.

Noi, cei care avem fericirea să ne numărăm printre prietenii lui, nu ne vom putea despărți vreo dată de vorba lui caldă și sfioasă, de zâmbetul lui discret și binevoitor, de răbdarea și vigoarea interioară cu care înfrunta greutățile și necazurile.

...

Acum, când scriu aceste rânduri, Valentin e peste perete, cu toți ai noștri, la priveghi. L-am adus aici, la sediul nostru central de pe N. Iorga, 5. Am zis că aici e mult mai larg decât în micul lui apartament. Mai ales că anume aici ne întâlnim de ani de zile, și la bine, și la rău. Până acum am stat cu toții în picioare privindu-l pe Valentin și ascultându-l pe părintele Petru Buburuz. Cu lumânări aprinse, cu flori, cu sufletele strivite de durere. E noapte târzie. Așezați în jurul lui Valentin, ai noștri stau de vorbă. Vorbim de toate. Dar mai ales crâmpieie cu Valentin. Iată că avem un trist prilej de a ne opri din alergătura cotidiană. De-ar intra acum Valentin, ar zâmbi cu înconfundabilul lui zâmbet de copil, fiind surprins să ne găsească tăi-făsuind fără grabă.

...

Astăzi, frate Valentin, când ziarul nostru publică aceste rânduri, suntem la tine în sat. Am venit să fim cu tine. Femeile să te bocească, noi să lăcrimăm pe furiș și poate chiar să regretăm că nu ni se cade să ne dezlănțuim durerea în hohote de plâns. Te vom lua pe brațele noastre și te vom purta spre locul de repaus.

Privește, Valentine, câte tricoloruri sunt în preajma ta. Și ce bărbați vrednici le poartă. Lasă-te în voia Tatălui ceresc liniștit. Și vezi-ne de Sus cât de mulți și uniți suntem. De-acum tu odihnește-te în pace. Iar noi, cei rămași, familia ta spirituală, ne vom continua neabătut calea.

"ȚARA", 18 septembrie, 1998

POST-SCRIPTUM LA EPISODUL URECHEANU

Deși l-am criticat pentru gafele făcute după desemnare, văzându-l că se retrage, m-am grăbit să-l elogiez public pe Serafim Urecheanu pentru maniera elegantă în care s-a retras. În clipa aceea încă nu știam că acesta își va încheia "cariera" de prim-ministru desemnat la fel de prost precum a început-o.

Cu o declarație belicoasă ce îi depășea cu mult vocabularul activ, acesta a pișcat din nou principiile coaliției, lăudându-se că ar fi venit cu o garnitură de salvatori de neam "profesioniști", inocenți și dornici de sacrificiu personal, care, vedeți dumneavoastră, nu au fost susținuți de ADR. Dl Urecheanu s-a supărat și pentru că i-am spus public, franc și fără ocolișuri, că nu îl vom vota, deoarece nu ni se pare cea mai potrivită candidatură pentru postul de prim-ministru. Acum, după ce l-am văzut mai îndeaproape, teamă ni-i că nici măcar pentru primărie nu e candidatul fatal și fără drept de apel. Ca să se convingă toată lumea ce comori de profesionalism și competență vroia să ne ofere acesta, publicăm alăturat toate propunerile lui nominale pentru guvernele "Urecheanu-1", "Urecheanu-2", etc.

De remarcat că în clipa când și-a dat seama că a cam dat în bară cu nominalizările, omul brusc a schimbat macazul, prezentându-se în fața liderilor ADR doar cu o structură de guvern ușor modificată, pe care a pretins să o votăm în plenul Parlamentului și numai după aceea să se reia discuțiile asupra echipei guvernamentale. Dânsul nici măcar

nu știa că nu dispune de dreptul la inițiativă legislativă pentru a face asemenea propuneri. În plus, nimeni n-ar fi acceptat să voteze cu ochii legați o asemenea schemă. Ce să mai zicem de ideea năstrușnică de a menține, contrar practicii internaționale, serviciul de informații în structura Guvernului, cu denumirea de departament sau serviciu. Ar fi trebuit să se cunoască cel puțin că reforma fostului KGB și ajustarea lui la modelul occidental înseamnă implicit scoaterea acestuia de sub tutela Executivului și trecerea sub control parlamentar.

Ar fi, poate, încă multe de spus. Dar ne limităm la atât, concluzionând că oricare ar fi justificările invocate, povestea cu funcția de premier a reprezentat un eșec personal regretabil pentru Urecheanu.

Guvernul Urecheanu—1,

prezentat la 8.02.1999 președinților formațiunilor componente ale ADR Dumitru Diacov, Mircea Snegur, Iurie Roșca, Valeriu Matei.

Prim-ministru — Serafim Urecheanu

Viceprim-ministru — Ion Sturza

Viceprim-ministru — Ion Casian

Viceprim-ministru — Nicolae Andronic

Viceprim-ministru — Vladimir Ciobanu

Ministru de Stat — Aurelian Dănilă

1. Ministrul Economiei și Reformelor — *Ion Sturza* (Departamentul Relațiilor Economice Externe urmând să fie transferat în subordinea MAE)

2. Ministrul pentru Relațiile cu Instituțiile Internaționale — *Andrei Cheptine* (ministru fără portofoliu)

3. Ministrul Finanțelor — *Valeriu Chițan* (Departamentul Controlului Valam urmând a fi scos din subordinea Ministerului)

4. Ministrul Industriilor și Comerțului — *Mircea Rusu* (președinte al Partidului Național Liberal)

5. Ministrul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor – *Vasile Iovv* (Partidul Comuniștilor)

6. Ministrul Telecomunicațiilor și Informaticii – *Ion Mușuc* (copreședinte al Alianței “Furnica”) sau *Ion Casian* (prin cumul cu funcția de viceprim-ministru)

7. Ministrul Dezvoltării Teritoriului – *Ion Paladi*

8. Ministrul Afacerilor Externe – *Nicolae Tăbăcaru*

9. Ministrul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare – *Valeriu Bulgari*

10. Ministrul Mediului – *Arcadie Capcelea*

11. Ministrul Educației și Științei – *Anatol Mocrac*

12. Ministrul Sănătății – *Eugen Gladun* sau *Victor Savin*

13. Ministrul Apărării – *Valeriu Pasat*

14. Ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei – *Vladimir Gurițenco*

15. Ministrul Culturii – *Ghenadie Ciobanu* sau *Iulian Filip* sau *Constantin Rusnac*

16. Ministrul Securității Naționale – *Tudor Botnaru*

17. Ministrul Afacerilor Interne – *Victor Catan*

18. Ministrul Justiției – *Ion Păduraru* sau *Nicolae Andronic* (prin cumul cu funcția de viceprim-ministru).

DEPARTAMENTE

1. Departamentul Analize Statistice și Sociologice – *Eugenia Mihailov*

2. Departamentul Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică – *Dumitru Cimpoieș*

3. Departamentul Energetică, Resurse Energetice și Combustibil – *Anatol Goncear*

4. Departamentul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale – *Anton Gamurari*

5. Departamentul Relațiilor Naționale și Funcționarea Limbilor – *Tatiana Stoianov*

Guvernul Urecheanu—2

prezentat la 10.02.1999 liderilor formațiunilor componente ale ADR: *Gheorghe Marin, Valeriu Matei, Mircea Snegur, Iurie Roșca*)

Prim-ministru — *Serafim Urecheanu*
Viceprim-ministru — *Ion Sturza*
Viceprim-ministru — *Ion Casian*
Viceprim-ministru — *Nicolae Andronic*
Viceprim-ministru — *Vladimir Ciobanu*
Ministru de Stat — *Aurelian Dănilă*

1. Ministrul Finanțelor — *Valentina Badrajan*
2. Ministrul Industriilor și Comerțului — *Valeriu Munteanu*
3. Ministrul Transporturilor și Comunicațiilor — *Ion Mușuc*
4. Ministrul Dezvoltării Teritoriului — *Ion Paladi*
5. Ministrul Afacerilor Externe — *Nicolae Tăbăcaru*
6. Ministrul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare — *Valeriu*

Bulgari

7. Ministrul Mediului — *Arcadie Capcelea*
8. Ministrul Educației și Științei — *Anatol Mocrac*
9. Ministrul Sănătății — *Eugen Gladun*
10. Ministrul Apărării — *Valeriu Pasat*
11. Ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei — *Vladimir*

Gurițenco

12. Ministrul Culturii — *Ghenadie Ciobanu sau Iulian Filip*
13. Ministrul Securității Naționale — *Tudor Botnaru*
14. Ministrul Afacerilor Interne — *Victor Catan*
15. Ministrul Justiției — *Ion Păduraru*

DEPARTAMENTE

1. Departamentul Analize Statistice și Sociologice — *Eugenia Mihailov*
2. Departamentul Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică — *Dumitru Cimpoeș*
3. Departamentul Energetică, Resurse Energetice și Combustibil — *Anatol Goncear*
4. Departamentul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale — *Anton Gamurari*
5. Departamentul Relațiilor Naționale și Funcționarea Limbilor — *Tatiana Stoianov*

Guvernul Urecheanu—3

prezentat la 11.02.99

Prim-ministru — *Serafim Urecheanu*

Viceprim-ministru — *Ion Sturza*

Viceprim-ministru — *Ion Casian*

Viceprim-ministru — *Nicolae Andronic*

Ministru de Stat — *Aurelian Dănilă*

1. Ministrul Finanțelor — *Valentina Badrajan* sau *Eugeniu Șlopac*
2. Ministrul Industriilor și Comerțului — *Valeriu Munteanu* (copreședinte al Alianței "Furnica") sau *Valeriu Cosarciuc* (director la "Moldagrotehnica" din Bălți)
3. Ministrul Transporturilor și Comunicațiilor — *Ion Mușuc* sau *Vladimir Florea* (copreședinte al Mișcării Profesioniștilor "Spe-ranța")
4. Ministrul Dezvoltării Teritoriului și Mediului — *Ion Paladi* sau *Andrei Cucu*
5. Ministrul Afacerilor Externe — *Nicolae Tăbăcaru*
6. Ministrul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare — *Valeriu Bulgari*
7. Ministrul Energeticii, Resurselor Energetice și Combustibilului — *Nicolae Ciornâi*
8. Ministrul Educației și Științei — *Anatol Mocrac*
9. Ministrul Sănătății — *Eugen Gladun* sau *Victor Savin*
10. Ministrul Apărării — *Valeriu Pasat*
11. Ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei — *Vladimir Gurițenco*
12. Ministrul Culturii — *Ghenadie Ciobanu*
13. Ministrul Securității Naționale — *Tudor Botnaru*
14. Ministrul Afacerilor Interne — *Victor Catan*
15. Ministrul Justiției — *Ion Păduraru*

DEPARTAMENTE

1. Departamentul Analize Statistice și Sociologice — *Eugenia Mihailov*

2. Departamentul Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică — *Sergiu Croitoru* sau *Nicolae Răducanu*
3. Departamentul Energetică, Resurse Energetice și Combustibil — *Anatol Goncear*
4. Departamentul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale — *Anton Gamurari*
5. Departamentul Relațiilor Naționale și Funcționarea Limbilor — *Tatiana Stoianov*

Guvernul Urecheanu—4

structură prezentată la 15.02.1999 reprezentanților formațiunilor componente ale ADR Dumitru Diacov, Grigore Eremei, Alexandru Moșanu, Mircea Snegur, Iurie Roșca, Valeriu Matei

Prim-ministru
 Viceprim-ministru
 Viceprim-ministru
 Ministru de Stat

MINISTERE

1. Ministerul Afacerilor Externe
2. Ministerul Afacerilor Interne
3. Ministerul Apărării
4. Ministerul Justiției
5. Ministerul Finanțelor
6. Ministerul Energeticii și Resurselor Energetice
7. Ministerul Economiei, Industriilor și Comerțului
8. Ministerul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare
9. Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor
10. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
11. Ministerul Educației, Științei și Culturii
12. Ministerul Sănătății
13. Ministerul Dezvoltării Teritoriului, Construcțiilor, Gospodăriei Comunale

DEPARTAMENTE

1. Departamentul Analize Statistice și Sociologice
2. Departamentul Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică
3. Serviciul Informații
4. Departamentul pentru Situațiile Excepționale
5. Departamentul Mediului
6. Departamentul Relațiilor Naționale și Funcționarea Limbilor

AGENȚII

Agenția Națională pentru Reglementare în Telecomunicații

Structura organizatorică a ministerului de ramură

Ministru

Secretar de Stat

Director serviciu

Șef secție

Guvernul Urecheanu—5

structură expediată conducerii ADR pe parcursul zilei de 15.02.1999, după întâlnirea cu liderii ADR

Prim-ministru

Viceprim-ministru, Ministrul Economiei, Industriei și Comerțului

Viceprim-ministru, responsabil pentru problemele sociale

Viceprim-ministru, Ministrul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare

Ministru de Stat

MINISTERE

1. Ministerul Afacerilor Externe

2. Ministerul Afacerilor Interne

3. Ministerul Apărării

4. Ministerul Justiției

5. Ministerul Finanțelor

6. Ministerul Energeticii și Resurselor Energetice

7. Ministerul Economiei, Industriilor și Comerțului

8. Ministerul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare
9. Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor
10. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
11. Ministerul Educației și Științei
12. Ministerul Sănătății
13. Ministerul Mediului și Lucrărilor Publice
14. Ministerul Culturii

SERVICII

Serviciul de informații

DEPARTAMENTE

1. Departamentul Analize Statistice și Sociologice
2. Departamentul Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică
3. Departamentul pentru Situațiile Excepționale
4. Departamentul Relațiilor Naționale și Funcționarea Limbilor

AGENȚII

Agenția Națională pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică

Structura organizatorică a ministerului de ramură

Ministru

Secretar de Stat

Director serviciu

Șef secție

Trăsătura comună pentru cele trei componente nominale prezentate de Serafim Urecheanu este că FPCD nu are nici un reprezentant în acestea, PFD are un singur reprezentant, iar Blocului "Rândunicii" i se rezervă, se pare, un singur loc.

Este evident că astfel s-a încercat eliminarea totală a FPCD din Guvern și minimalizarea ponderii celorlalte două componente ale ADR (PFD și BpMDP).

În locul reprezentanților celor trei formațiuni amintite au fost propuse candidaturi care pot fi grupate în trei categorii:

1) Reprezentanți ai PRCM și apropiații echipei Snegur - Andronic;

2) Persoane compromise, menționate în materialele Curții de Conturi și ale procuraturii (Valeriu Chițan, Ion Casian, Valeriu Bulgari, Ion Mușuc, Vasile Iovv);

3) Liderii partidelor extraparlamentare apropiate președintelui Lucinschi care au pierdut alegerile parlamentare (Ion Mușuc, Valeriu Munteanu, Vladimir Florea, Mircea Rusu).

Este important a se nota că oamenii apropiați președintelui Lucinschi din componența guvernului Ciubuc-1, pe care șeful statului i-a impus și în guvernul Ciubuc-2, se regăsesc și în cele trei variante nominale ale executivului propuse de Serafim Urecheanu (Nicolae Tăbăcaru, Tudor Botnaru, Valeriu Pasat, Valeriu Bulgari).

Din momentul în care în interiorul ADR s-a pus problema înlocuirii premierului Ciubuc, Mircea Snegur, preț de câteva luni, îl promova insistent pentru funcția de prim-ministru pe Serafim Urecheanu în fracțiunea CDM, în cadrul discuțiilor cu conducerea ADR și la întâlnirile liderilor coaliției cu președintele Lucinschi. Sunt bine cunoscute relațiile vechi și strânse dintre gruparea Snegur-Andronic și primarul capitalei. Se pare că preluarea candidaturii lui Urecheanu de către Petru Lucinschi este doar în aparență surprinzătoare, această candidatură fiind mai degrabă rodul unui armistițiu dintre gruparea Lucinschi și gruparea Snegur. Dovadă în acest sens sunt componentele nominale propuse de prim-ministrul desemnat.

După ce FPCD, iar mai târziu, într-o formă mai voalată, și celelalte componente ale ADR, au dezaprobat candidatura lui Nicolae Andronic, dl Snegur a declarat că el și adepții săi

nu vor participa la formarea guvernului dacă Petru Lucin-schi nu-l va desemna pe Andronic pentru funcția de prim-ministru. Ca să fie mai convingător, M. Snegur și-a anunțat demisia din funcția de președinte al ADR. Însă după desemnarea lui Serafim Urecheanu se observă o spectaculoasă schimbare de macaz în atitudinea PRCM și a liderului său. În cadrul negocierilor cu Urecheanu, Mircea Snegur s-a dovedit a fi un zelos promotor al cadrelor PRCM pentru viitorul guvern, insistând ca Nicolae Andronic să dețină funcția de prim-viceprim-ministru, în subordinea căruia să fie ministerele de forță, să fie păstrat M. Severovan etc. etc., uitând de declarația privind neparticiparea PRCM la formarea guvernului.

"TARA", 19 februarie, 1999

PENTRU UN GUVERN AL MÂINILOR CURATE

O luare de cuvânt în Parlament

Deoarece eu am fost cel care am nominalizat public candidatura dlui Ion Sturza pentru calitatea de aspirant la funcția de prim-ministru, mă văd obligat să fac unele constatări legate de modul în care au decurs evenimentele ulterior și, mai ales, de rezultatul final al acestei nominalizări.

Mai întâi, totuși, s-ar cuveni să subliniez că nu regret alegerea dintre dnii Andronic și Sturza în favoarea ultimului. Aș putea să regret cel mult tensiunile ce s-au iscat din cauză că preferințele noastre au înclinat în favoarea dlui Sturza.

Vă amintiți, probabil, că spre finele episodului Urecheanu, lista de persoane dornice să guverneze ne-a inspirat formula «GUVERN AL MÂINILOR CURATE». Adică am dorit un guvern fără elemente corupte, fără personaje ce se trag din guvernele Sangheli și Ciubuc-I, fără protagoniști ai rapoartelor Curții de Conturi și ai dosarelor organelor de anchetă.

În acest sens, îmi mențin afirmația că cel mai grav flagel care macină din interior puterea de stat în Republica Moldova este corupția și crima organizată.

Aș vrea să amintesc motivele pe care le-am invocat în momentul în care, dând curs propunerii dlui Snegur, am

acceptat să nominalizăm noi candidatul pentru funcția de premier:

Unu. Acesta trebuie să aibă cel puțin șansa minimă de a fi desemnat prin decret de șeful statului.

Doi. Să aibă raporturi bune cu organismele financiar-creditate internaționale.

Trei. Să fie agreat de componentele ADR.

Patru. Să recunoască principiul reprezentării politice echitabile în Guvern a partidelor componente ale Coaliției majoritare.

Este evident că toate aceste condiții dl Sturza le întrunea.

În plus, așa cum a subliniat Președintele republicii în momentul anunțării candidaturii dlui Sturza în fața Parlamentului, acesta reprezintă "noul val" de politicieni.

Decretul fiind emis, dlui Sturza nu-i rămânea să facă decât două-trei lucruri simple:

1) Să se debaraseze de elementele dubioase din fostele echipe guvernamentale;

2) Să fie corect și echitabil cu toate partidele din arcul guvernamental;

3) Să demonstreze că dispune nu numai de competență, ci și de caracter.

Sigur că o asemenea linie de comportament impunea anumite riscuri. Dar, în opinia noastră, merita ca dl Sturza cel puțin să încerce formarea unei garnituri guvernamentale pe niște principii clare și demne. Chiar dacă a avut parte de presiuni atât din partea partidelor ADR, cât și dinafara lor.

Acum putem trage linia și să ne întrebăm: "Ce elemente noi aduce dl Sturza în raport cu omul din "vechea gardă" Ciubuc?"

Răspundem: unul singur — extinderea nemăsurată a Blocului pentru o Moldovă Democratică și Prosperă asupra absolutei majorități a posturilor-cheie din Guvern:

- Prim-ministru;
- Viceprim-ministru, Ministru al Economiei și Reformei;
- Ministrul Finanțelor;
- Ministrul de Stat;
- Ministrul Apărării;
- Ministrul Culturii;
- Ministrul Sănătății;
- Ministrul Agriculturii.

Sunt conștient că vina pentru această partajare abuzivă nu e atât a dlui Sturza, cât a dlui Diacov și a celorlalți conducători ai acestui partid.

Nu e greu de presupus ce ni se va reproșa pentru aceste atitudini. Că am vrea posturi în loc să ne gândim la popor. Da, le dorim. Partajate echitabil, astfel încât să putem împărți fără rezerve și responsabilitatea politică colectivă pentru guvernare.

Așa însă nu văd de ce unii ar governa, iar alții ar trage ponoasele, fiind un fel de anexe.

Presupun că imediat după cuvântarea mea se va declanșa corul propagandistic cu vechea poveste despre lipsa spiritului constructiv, cooperant și, mai ales, despre pericolul comunist. Să nu uităm spusa unui demnitar internațional despre corupție și interese de grup care nu sunt mai puțin periculoase decât o guvernare comunistă.

Cum se poate ca un singur partid, având doar 24 de mandate din cele 60 ale ADR, să controleze toate structurile guvernamentale cu caracter economico-financiar?

De ce pentru unii se creează condiții preferențiale, iar pentru alții se păstrează zone interzise și în noua formulă guvernamentală?

De ce nu se dorește să existe un control reciproc între partidele coaliției?

De ce nu se dorește admiterea altora la administrarea banilor publici și la acumularea veniturilor? Fiindcă tocmai în aceste sectoare s-au înregistrat cele mai mari nereguli.

De ce ne este oprit accesul la documentația viitorului guvern, căci din această zonă ieșeau hotărârile ilegale ale fostelor guverne?

Sunt niște întrebări la care nu găsim răspunsuri de natură să elimine impresia că suntem tratați în mod discriminatoriu de cei care doresc să țină în continuare pe post de paznici ai banului public lupul la stână.

Doresc să menționez în mod deosebit că am tot respectul pentru înalta calificare profesională a candidatului pentru funcția de premier. Dar nu putem cădea de acord cu modul incorect al liderilor BpMDP de a ignora partenerii.

Am expus doar telegrafic câteva din motivele care constrâng FPCD să nu accepte azi confirmarea noii echipe guvernamentale vechi.

Putem discuta mai în amănunțime în interiorul ADR, pe care dorim să îl păstrăm.

Este inutil să se facă prea multă vorbă asupra priorităților Republicii Moldova, despre liniile de creditare internațională în suspensie și despre starea economică gravă. Cunoaștem și recunoaștem aceste priorități.

Tocmai de aceea propun dlui Președinte al Parlamentului și Dvs., stimați colegi, să amânăm votarea, să ne retragem pentru noi consultări, urmând să revenim în sală după ce vom elimina aceste disensiuni. Lucru care ar putea să se întâmple și peste o oră.

Dacă, bineînțeles, există bunăvoință.

Dacă nu există, însă, nu vedem ce rost ar avea să ne alegem din toată afacerea asta cu două locuri simbolice în Guvern, dar cu răspundere pleneră pentru faptele altora.

Stimați colegi, am decis să iau cuvântul în plenul Parlamentului, și nu la ședința ADR, în momentul în care am înțeles că toate doleanțele noastre exprimate dlui Sturza în cadrul consultărilor au fost ignorate cu desăvârșire.

În concluzie doresc să-mi exprim speranța că până la urmă va prevala bunul simț, măsura, corectitudinea și, evident, interesul public. Astfel încât să putem avea un adevărat *Guvern al mâinilor curate*, cu un sprijin politic stabil, guvern care ar fi în stare să facă față actualei situații politice, sociale și economice.

Vă mulțumesc.

«ȚARA», 2 martie 1999

EUROPA NAȚIUNILOR SAU NAȚIUNEA EUROPEANĂ?

*Raport pentru dezbateri în cadrul secției moldovenești
a Centrului Internațional de Formare Europeană*

Onorată asistență,

Mai întâi se cuvine să le mulțumesc celor care m-au invitat să particip la această dezbatere, și, în primul rând, dlui Oleg Serebrian, care a considerat că pot fi și eu cumva util în momentul abordării unui subiect cum este cel care urmează să fie discutat astăzi. Pentru o persoană care e mai curând un auto-didact este o onoare, dar și un risc, pe care mi-l asum cu plăcere, fiindcă sunt sigur că în urma discuției cu dumneavoastră eu voi fi principalul beneficiar al unor idei noi.

Ca om cu convingeri de dreapta, cu vederi conservatoare, care participă nemijlocit la efortul colectiv de depășire a crizei de identitate națională, sunt printre cei care optează pentru o Europă a națiunilor.

Aș vrea să încep cu un exercițiu de admirație față de neam. E un punct de vedere foarte apropiat de interpretarea teologică a ideii de națiune. Un punct de vedere la care am ajuns atât prin propria experiență, cât și în urma unor lecturi, dar și după multiple discuții cu personalități de primă mărime ale vieții politice, culturale și bisericești. Orice om se naște în sânul unei familii, în sânul unui neam și, odată cu Botezul, în sânul unei Biserici. Acesta este datul fundamental, axiologic, peste care nu se poate trece decât cu riscul de a rămâne robit de materialismul primitiv. Un dat care nu ține cont de opțiunea personală a cuiva. E ceea ce există obiectiv,

indiferent dacă cutare sau cutare ins este sau nu conștient de propria identitate. Îmbrățișarea acestei viziuni tradiționale asupra persoanei și asupra colectivității etnice ne-a permis, de exemplu, celor care avem o preocupare aparte pentru problema națională, să ne vindecăm de concepția marxistă a materialismului istoric, și să revenim în albia unei normalități din care deviasem sub regimul sovietic.

Națiunea, înțeleasă ca entitate spirituală și numai după aceea ca realitate istorică apărută de la începutul lumii, realitate ce va dura până la Judecata de Apoi sau, altfel zis, până la "sfârșitul istoriei", se desfășoară în timp printr-un nesfârșit lanț de generații. A fi conștient de faptul că ești parte a acestor șiruri de generații ce se succed după un plan extramundan înseamnă și a încerca plener sentimentul fericit de a face parte dintr-o colectivitate umană distinctă, a ta și a semenilor tăi, care, alături de alte neamuri, alcătuiesc armonia policromă a umanității. Se știe că nu există om anațional, fără însușiri specific naționale. Așa ceva ar fi o abstracțiune pură. Astfel, umanul există doar având formă națională. Nu pot exista în realitate indivizi sau entități anaționale, adică purificate etnic, sterile. Nimeni și nicăieri încă n-a descoperit o asemenea specie umană. Mai curând este vorba despre niște simple teoretizări ale unor persoane care suferă de o gravă infirmitate sufletească.

Român fiind, firește, țin la neamul din care fac parte. Ceea ce nu mă face să mă simt nici superior, nici inferior în raport cu alte neamuri. Pur și simplu acesta e al meu, și de aceea țin la el într-un mod cu totul aparte, având față de celelalte națiuni respectul cuvenit. Relația cu mama este identică. Pe a ta o iubești, în timp ce celorlalte le porți respectul. Așa cum nu poți face uz de libertatea de opțiune în raport cu propria mamă, care reprezintă un dat invariabil, tot astfel nu te poți sustrage propriei apartenențe naționale decât printr-o fraudă

logică sau o infracțiune morală. Poți să nu fii conștient de propria identitate națională, dar să ți-o modifice în mod arbitrar nu îți stă în putință. Astfel zis, naționalitatea nu este un act de voință umană, ce ar putea să se modifice după bunul plac al persoanei. Poate fi vorba cel mult despre o criză de identitate, cum este cea pe care o suportă românii basarabeni ca urmare a dominației străine îndelungate. Deci, nu identitatea românească a basarabenilor s-a modificat, ci conștiința lor a fost deplasată spre o falsă identitate. Din acest punct de vedere este de remarcat rolul decisiv al liberalizării regimului sovietic și de instaurare a democrației, care au creat un mediu prielnic pentru refacerea conștiinței românești. Astăzi putem constata, fără riscul de a exagera, că gradul de depășire a crizei de identitate este direct proporțional cu nivelul de informare sau de instruire al românului din stânga Prutului.

Privită din punct de vedere al unei doctrine de dreapta, ideea europeană se întemeiază pe valorile naționale ale fiecărui popor, înduhovnicite de revelația divină de acum două milenii. Europa, continentul pe solul căruia s-au înălțat în timp popoarele lui, fiecare cu farmecul său unic și irepetabil, este sublimă în diversitatea ei. Procesul integrării europene, necesar și benefic pentru toate țările continentului, nu poate avea drept finalitate decât rezolvarea unor probleme ce țin de o mai bună așezare a relațiilor dintre state, de crearea unui mediu în care omul să se simtă cât mai protejat și mai sigur. Aceste deziderate nu trebuie să țintească dizolvarea entităților naționale într-un conglomerat comunitar uniformizant, într-o ipotetică și imposibilă națiune europeană. Așa ceva ar fi contra firii și potrivit cursului natural al istoriei. Opoziția popoarelor captive față de procesul de disoluție etnică, urmărit de internaționalismul proletar, presupune în mod logic o reacție similară față de orice intenție de impu-

nera a unui cosmopolitism devastator acoperit de frazeologii integraționiste. Recunoscând și salutând procesul de cooperare și armonizare a relațiilor dintre națiunile continentului nostru, optând pentru integrarea plenară a Republicii Moldova în structurile europene, creștin-democrației privesc cu destulă îngrijorare, dar și cu ironie mimetismul practicat de unii europeniști autohtoni. Se știe că orice exces este păgubos, iar căderea în extreme e contraproductivă. Observăm de la o vreme că în anumite medii intelectuale de la noi au apărut destui practicanți ai servilismului cultural și național care privesc cu dispreț propriul popor. Fascinați de splendorile civilizației occidentale, văzute fugăr în scurtele vizite dincolo de fosta "cortină de fier", aceștia exaltă o fraziologie proeuropeană cu aceeași ușurință cu care mai ieri își afixau orientarea filorusă. De fapt, astfel de atitudini superficiale sunt în contradicție cu valorile europene autentice, care nu pot fi separate de națiunile ce le-au creat. Prezența la masa națiunilor europene cu întreaga zestre spirituală a neamului nostru, ca parte integrantă în patrimoniul cultural și spiritual comun, este rolul natural care ne revine în familia europeană. La Strasbourg sau la Bruxelles nimeni nu are nevoie de imitatori lipsiți de personalitate, ci de parteneri demni și serioși.

Parafrazându-l pe Malraux, am putea spune că dacă secolul XXI va fi creștin, Europa va fi a națiunilor, iar dacă va fi ateu, nu va mai fi deloc. Fiindcă apariția unei presupuse "națiuni europene" ar lipsi bătrânul continent de rostul său în istorie, precum și de dreptul de a purta, ca pe un blazon de noblețe, numele de Europa.

Vă mulțumesc.

Chișinău, 3 aprilie, 1999

Universitatea Liberă Internațională

"TARA", 6 aprilie, 1999

OBRAZUL UNEI EPOCI ZBUCIUMATE

O mișcare ce și-a probat cu prisosință vigoarea

Se zice că timpul este cel mai bun și cel mai nepărtinitor măsurariu al lucrurilor. După zece ani de prezență pe scena politică putem afirma fără putință de tăgadă că Frontul Popular Creștin Democrat este o Mișcare ce și-a probat cu prisosință vigoarea. Unii dintre noi s-au mai rătăcit pe drum. Fie aciuându-se în alte partide, fie renunțând la luptă. Alții s-au lăsat momiți de ispitele puterii, de puterea banului sau de gloria deșartă. Aceștia, toți împreună, formează, totuși, un număr infinit de mic în raport cu cei care au suportat toate greutățile, prigoana, lipsurile și înjosirile, rămânând în picioare. Noi, membrii acestei familii spirituale, care nu avem altă viață decât cea din sânul ei, noi, cei constanți, fideli idealurilor mărețe pe care nu le poți părăsi decât cu riscul sinuciderii morale, știm că efortul colectiv nu ne-a fost zadarnic, că merită să-l continuăm.

Încercările celor zece ani au cernut gunoaiele și le-au împrăștiat, iar sămânța cea bună și lucrătoare a rămas.

Sunt fericit că fac parte din trupul viguros al acestei Mișcări care reprezintă obrazul unei epoci zbuciumate, deceniul ce s-a scurs marcând doar preludiul ei.

Cu credință în Dumnezeu, cu iubire de neam, fără a aștepta răsplată și onoruri, ne vom continua și de acum încolo calea.

Frontul Popular Creștin Democrat va schimba la față viața publică de la noi. La nivelul conștiinței colective

schimbarea deja s-a produs. Prin armonizarea politicii și a moralei. Mai rămâne să o realizăm și în interiorul puterii, care a ajuns la o degradare spirituală înspăimântătoare.

Să îndrăznim și vom reuși.

După zece ani de la înființarea Frontului Popular Creștin Democrat, imperativul rămâne același ca la începuturi: să muncim, fără a aștepta răsplată. Prin muncă vom realiza idealurile pentru care au murit și au suferit înaintașii și camarazii noștri.

Așa să ne ajute Dumnezeu.

«ȚARA», 18 mai, 1999

DE VORBĂ CU MONUMENTELE

«Despre poeți numai de bine, ca să zicem așa».

Nichita Stănescu

Ultimul număr al săptămânalului «Literatura și Arta» mi-a dedicat aproape două pagini și poate nu ar fi cazul să reacționez, dacă nu ar fi vorba de niște condeie atât de vestite cum sunt cele ale poeților N. Dabija și Gr. Vieru. Aceleași pagini mai găzduiesc încă vreo câteva texte cu iz de campanie propagandistică de modă veche. Două sunt subiectele care au servit drept sursă de inspirație pentru autori:

1) recenta destituire a dlui V. Matei din funcția de vicepreședinte al Parlamentului și

2) decretul șefului statului cu lista figuranților în actul de instaurare a unui regim prezidențial.

N. Dabija deplânge în maniera-i bine cunoscută debarcarea lui V. Matei, chinându-se să-l prezinte drept o victimă a unei conspirații, firește, a «monstruoasei coaliții». Figura diabolizată care se face vinovată de sacrificarea mielului în cauză, ca să facem uz de metafora Ninei Josu, nu ar fi altcineva decât subsemnatul. Măsluirea halucinantă a situațiilor, înlănțuirea de replici extrase din propria-i imaginație și teatralizate după cum îi convine autorului, care le dă drept citate din luările de cuvânt ale deputaților, aglutinarea unor evenimente, reale sau inventate, fără vreo legătură între ele sunt doar câteva dintre procedeele utilizate de acesta. Ideea care urmează să fie inoculată cititorului e simplă: FPCD este unealta comuniștilor. Înțeleg, e un punct de vedere de care

N. Dabija s-a lipit, vorba cântecului, ca marca de scrisoare. Personal, nu-l împărtășesc. Consider că am avut suficiente motive pentru a ne face o părere proastă despre liderul PFD, fără a aștepta argumente suplimentare de la comuniști. De-a lungul unui an de «guvernare comună» frunțașii PFD au înregistrat mai multe bile negre, răspunderea politică pentru acestea revenindu-i în primul rând liderului acestui partid.

Câteva exemple. Ex-miniștrii Comunicațiilor și Transporturilor, T. Leancă și Iu. Kalev, ambii protagoniști ai unor dosare penale; I. Păduraru, ministrul Justiției cu mașină nefurată, cu castel în trei niveluri, tot el (ex-) vicepreședinte al Clubului «Filantrop», condus de prima doamnă Antonina Lucinschi, și membru al Comisiei soțului acesteia care vrea republică prezidențială, comisie din care partidul îl recheamă, iar el nu se lasă dus; ministrul Educației, A. Gremalschi, altfel un bun profesionist, consideră că limba rusă trebuie păstrată ca obiect de studiu obligatoriu în școlile românești, iar religia nu trebuie studiată în școală; deputatul V. Nedelciuc și viceprim-ministrul O. Stratulat consideră normal faptul că și-au luat câte o locuință prin hotărâre de Guvern; cei patru membri ai Guvernului din partea PFD n-au susținut nici prin luări de cuvânt, nici prin vot cauza Mitropoliei Basarabiei, apărată doar de exponenții FPCD, V. Dolganuc și I. Tănase. Personal, am sperat că vom fi sprijiniți anume de PFD în efortul nostru de a instala un *guvern al mâinilor curate*. Împreună am fi reușit cel puțin să diminuăm, dacă nu să înlăturăm cu totul, prezența și influența elementelor corupte în structurile puterii de stat. Din păcate, însă, în loc de susținere ne-am ales cu hulă. Dl Matei a preferat să-i țina hangul lui Diacov, care, la rându-i, prin intermediul unui Procuror general de buzunar, asigura protecție acestuia și sponsorilor săi ajunși la ananghie. Împreună cu V. Matei și cu grupul său parlamentar am fi putut să

determinăm în mod decisiv constituirea unei echipe guvernamentale formate din oameni competenți, dar și cu un pic de obraz, dacă dânsul nu s-ar fi mulțumit cu ciolanul primit și n-ar fi acceptat farsa cinică cu votul lui Ilie Ilașcu scos din mânecă. Acel al 52-ea vot salvator pentru trei grupări din ADR care privesc guvernarea ca pe o pradă. Cu câtă perfidie și cinism a fost acoperită nulitatea juridică a acestui vot cu suferința lui Ilașcu, am văzut cu toții. Iar dacă comuniștii au zis că votul e nevalabil, noi, iștilalți, ne- și anti-comuniștii, măcar din spirit de opoziție și din teamă să nu fim asociați cu ei trebuia să susținem contrariul. La adoptarea bugetului, creștin-democrații au propus ca, în contextul unui buget de austeritate, să fie reduse substanțial cheltuielile pentru întreținerea nomenclaturii de stat, urmând ca resursele eliberate să fie reorientate spre învățământ, medicină etc. Fiindcă am considerat că nu e moral să pretindem tuturora, inclusiv celor mai năpăstuiți, să-și strângă cureaua, în timp ce noi să ne lăfăim în condiții de seră exact ca mult blamații agrarieni. Am suprimat prin lege toate înlesnirile, pentru toate categoriile socialmente vulnerabile. Am respins până și solicitarea parvenită din partea Societății orbilor de a le păstra dreptul de a circula pe gratis în transportul urban. Sigur, am moștenit o situație financiară catastrofală, trebuie să ținem cont și de condițiile instituțiilor financiar-creditare internaționale, dar nimeni nu ne-a împiedicat să manifestăm măcar un pic de modestie. În loc de susținere, ni s-a dat în obraz că am practica, vorba lui Diacov, populismul. În semn de protest față de nesimțirea partenerilor de coaliție, am renunțat la automobilul de serviciu. În replică, mi s-a spus că am făcut un gest teatral în ajunul alegerilor locale. Am parat simplu, propunându-le dlor Snegur și Matei, celorlalți fruntași din ADR, să se lanseze și ei în campania electorală, abandonându-și limuzinele, ca să nu culeg eu de unul singur

aplauzele mulțimii. Eu vorbeam de banii publici pe care îi toacă administrația de stat, iar mie mi se scuipa în obraz că aș călări herghelii de jeep-uri. Întreaga activitate a Comisiei de anchetă, care deseori a avut în vizor oamenii «Rându-nicii», nu numai că nu s-a învrednicit de un cuvânt de susținere, dar a fost terfelită constant, metaforicului V.Matei asemuindu-mă cu Lukașenko. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, am îndrăznit și eu în ultima campanie electorală să nu mă înregimentez în corul general al adulatozilor lui S.Urecheanu. Mi s-a părut suficient sprijinul pe care i l-au acordat Lucinschi, Snegur, Diacov, Matei, plus o puzderie de partide și personaje publice de toată mâna, întregul aparat de stat, central și local, plus milionarii de carton care roiesc ca muștele în jurul primăriei, plus toată liota de profitori mari și mici care constituie clientela electorală obligatorie. În preziua alegerilor, vineri, ziarul amicilor de pe dreapta, «Mesagerul», publică în cel mai securist stil un material denigrator contra mea, semnat în bațjocură cu pseudonimul Petru Săracu, un fel de schimonosire a numelui lui Petru Bogatu. După un efort electoral istovitor să primești în ultima clipă, când nu mai ai timp să te dezvinovățești, o astfel de lovitură sub centură, mi se pare din cale-afară de ticălos. Articolul a fost reluat fulgerător de alte vreo opt publicații controlate de gruparea lui Diacov. Astfel, publicului i s-a spus că subsemnatul ar fi unul dintre cei mai barosani oameni din oraș, cu palat, cu piscină, cu vreo patru garaje în curte și nu știu câte limuzine. Că doar nu avea să vină alegătorul să se zgâiască peste gard ca să vadă câte acareturi am și dacă e adâncă piscina din spatele casei.

Acum câteva cuvinte despre comunism și anticomunism. Sigur că suntem cu ei pe poziții diametral opuse. În atitudinea față de proprietate, față de problema națională, față de Biserică etc. Dar nu neapărat și față de Codul Penal. Un

colleg de Parlament avea o vorbă potrivită pentru această situație. Dacă un comunist privește prin geam și constată că afară plouă, iar afară într-adevăr plouă, eu nu pot să contest o evidență numai ca să fiu împotriva. Și pe urmă trebuie să recunosc că îmi este greu să optez atunci când mi se propune să aleg între comunism și mafie. Cine e mai simpatic, totuși, un idolatru care practică cultul lui Lenin sau un "democrat" nesimțit care toacă banii statului și adună averi de basm călcând în picioare și legea, și bunul simț, din înalta funcție în care s-a cocoțat?

Oricâtă cerneală acidulată ar vărsa contra noastră N. Dabija, oricâte acrobații găzetărești ar face, un lucru rămâne cert. Cel puțin pentru mine. Pentru domnia sa poate deloc. Convingerea noastră profundă este că nu poziția intransigentă a creștin-democraților favorizează eventuala ascensiune a comuniștilor, ci guvernarea imorală, abuzivă și deseori iresponsabilă a actualei puteri. Prestația prăpăstioasă a noilor parveniți, intrați în strânse relații de concubinaj cu vechea nomenclatură a fostelor guvernări, discreditează grav și poate chiar pe termen lung însăși opțiunea democratică în Republica Moldova, surpă încrederea populației în ideea de democrație și reformă pe care noi le-am arborat în chiar numele coaliției noastre. Nu altcineva, ci anume stâlpii actualei guvernări, pentru care atmosfera de minciună și corupție ține locul oxigenului, netezesc drumul stângii și servesc în egală măsură drept țintă ideală pentru președintele Lucinschi în lupta lui cu Parlamentul și parlamentarismul pentru instalarea unui regim autoritar.

În definitiv, revenind la obiectul jelaniei lui N. Dabija, de ce n-aș recunoaște că aerul infatuat și discursul doctoral, egolatria sau, mai simplu, fudulia afișată a lui V. Matei au devenit de mult nesuferite. Vorbirea ba de la balcon, ba din șeaua unui monument ecvestru, mitomania ca manieră de a

face politică sunt elemente cunoscute în reputația pe care și-a făcut-o numitul domn. Unii pretind că acesta ar fi pierdut de mult adevărul la sol, alții zic mai simplu că prea ar umbla cu capul în nori și că trebuie coborât cu picioarele pe pământ. Asta ca să nu mai invoc festa pe care ne-a jucat-o în ultimele alegeri prezidențiale și parlamentare, fiindcă am zis să nu mai rătăcim trecutul nostru recent.

Din sumara trecere în revistă de până aici sper că s-a înțeles, măcar parțial, de ce am votat, alături de comuniști și «rânduniști», pentru demiterea lui V. Matei. Gestul nostru nu a fost decât o încununare logică a unui lung lanț de întâmplări descrise parțial în rândurile de mai sus, dar și a unei păreri despre persoana în cauză pe care ne-am format-o de mai multă vreme. Am avut nenumărate ocazii să ne convingem că V. Matei, prin comportamentul său, s-a compromis iremediabil, afectând nu numai propria formațiune politică, ci și Dreapta în întregime.

Alături de tradiționalul scâncet patriotic «*Vai de capul nostru!*», citat mai sus, în același săptămânal, își expune supărarea și Grigore Vieru. Personal, regret foarte mult că maestrul a zbughit-o ștregărește din istoria literaturii și din manuale ca să-și pună mîntea cu unul ca mine. Ce-i drept, mă consolez și chiar mă simt flatat de faptul că sunt luat în răspăr alături de consiliul Uniunii Scriitorilor, care a dezaprobat prezența câtorva colegi de breaslă în ceea ce am numit «lista rușinii naționale». Mă refeream, desigur, la notorietățile de stat, de partid și culturale care fac figurație în opera președintelui Lucinschi de a revizui Constituția. Mă simt măgulit și de faptul că formula «lista rușinii naționale», pe care am lansat-o, atinsă de pana maestrului, devine expresie înaripată. Recunosc, nu am avut știință de cunoștințele dlui Gr. Vieru în dreptul constituțional. Și oricât s-ar

sforța să găsească o justificare onorabilă prezenței domniei sale în echipa respectivă, teama mi-e că nu va reuși.

Sincer vorbind, îmi vine destul de greu să discut în contradictoriu cu dl Vieru. Mai întâi pentru că și eu, ca orice basarabean cu un dram de sensibilitate, îi cunosc până la lacrimi opera. Dar în același timp nu pot să nu regret sincer faptul că dânsul niciodată nu va accepta ideea că talentul literar al *artistului* Vieru nu are nimic cu lipsa de caracter a *omului* Vieru. Iar exercițiile de autoadmirație, augmentarea propriilor suferințe, afișarea unui martiraj continuu lasă o impresie dezolantă. Acum țin să fac o precizare marginală că nu sunt originar din Durlești, deși această localitate e plină de purtători ai aceluiași nume. De aceea calificativul peiorativ «un omulean de la marginea Durleștiului» ni se pare inexact. Maestrul se arată amărât din cauza «atacurilor bolșevice» ale subsemnatului, dar mai ales din cauza lipsei unui «gest colegial de apărare» din partea confrăților de condei. Dimpotrivă. «*Nici măcar un telefon antibolșevic de consolare — se tânguie autorul — necum un gest colegial de protest etc.*» Urmează, firește, înlănțuirea supliciilor îndurate sub vechiul regim, cu spintecarea cărțuliei «Trei iezi» etc., de a-i zice că omul a suferit cel puțin cât Radu Gyr sau — de ce nu? — Soljenițin. Știam că dânsul nu a trecut prin GULAG și nici măcar n-a scos la iveală cel puțin câteva rânduri anticomuniste ce ar fi zăcut în sertar până în '89. Din contra, chiar și-a mobilizat talentul pentru preamărirea lui V. Lenin. Iar dacă-i așa, ar trebui să lase aprecierile elogioase despre propria persoană pentru alții sau pentru edițiile postume.

La un moment dat imaginația îl duce din nou pe dl Gr. Vieru pe cărarea bătătorită a pomelnicilor de serviciu, în care de această dată sunt pomeniți de-a valma Dabija, Ilașcu, Urecheanu, Druc, Moșanu, Matei și atâția alții, toți victime nevinovate ale hainului Roșca.

După ce varsă o lacrimă și pentru debarcarea lui V.Matei, autorul încearcă să încondeieze și un portret în roz al lui P.Lucinschi. Nu mă pot abține de a-l cita:

«Sa fiu înțeles drept, nu-l apăr pe Lucinschi. Mai ales că, personal, am un motiv serios de a-i aminti niște lucruri nu prea plăcute, legate de niște necazuri mai vechi ale mele în care este implicat dl Lucinschi. (Dar, fire generoasă, copleșit de un elan proprezidențial năvalnic, autorul lasă să treacă de la el acest episod dezagreabil. — Iu. R.) Dar Lucinschi a fost ales. Rău, bine, dar este ales. Și dacă poporul va considera că trebuie răsturnat (corect: reales sau, eventual, invalidat — n. n.), o va face. Și nu este exclus să-l dea jos și pe dl Roșca, cu toate că dl Roșca se și vede cu mâna pe puța Președinției. (Pe semne, maestrul se simte înghesuit rău de tot în postura de scutier al președintelui, dacă a ajuns să facă uz de un asemenea limbaj suburban. O fire atât de delicată ca Vieru să opereze în public atât de dezinvolt cu astfel de scabrozități este totuși șocant — Iu. R.) Dacă nu va cădea înaintea în lupta pentru putere chiar de mâna comuniștilor, pe care dl Roșca atât de deschis i-a cruțat în interesul comun de a-l răsturna pe dl Matei. Dl Lucinschi are păcatele sale, pe care le cunoaștem cu toții. Dar cu domnia sa te poți înțelege în unele probleme naționale, dacă te apropii de el creștinește. Etc., etc». Suprimăm aici citatul din lipsă de spațiu. Maestrul își justifică prezența în acea comisie prin dorința de a modifica art. 13. Dar vreau să-i comunic pe această cale că la recenta întâlnire cu liderii politici, aceeași chestiune fiind vizată de dl acad. I. Dediu, dl Președinte s-a grăbit să precizeze că în cadrul ultimului referendum poporul nu l-a mandatat să umble decât la articolele care îi consolidează puterea personală. Astfel încât se topește și iluzia unei scuze patriotice pentru servanții aspirantului la un nou mandat.

Mai departe intrăm în niște hățișuri atât de încurcate, încât nici autorul nu prea știe cum să iasă din ele. Citez la

întâmplare: «...E nevoie totuși de o putere prezidențială care, legată de structurile economice și financiare ale Europei (și dl Lucinschi s-a legat deja de ele, și tocmai de aceea îl urăsc comunistii), nu poate lua forma unei dictaturi, asta o înțelege și un copil. Îmi vine să cred (sic!) că este o speculație că dl Lucinschi ar putea să ne mâne, ca Președinte, spre Moscova. Dar nu ne mână spre ea, prin ultimele sale acțiuni, chiar dl Roșca?». Aceasta-i întrebarea, vorba clasicului. «Spuneam că ne vom întâlni cu Moscova în interiorul Țării Românești. Aceasta nu înseamnă însă că România mai este o țară comunistă – întâlni-ne-vom economic, bineînțeles. Și cultural. Și nu înseamnă că ideea și dorința Reunirii cu Țara de peste Prut trebuie să ne părăsească. Rușinoasa graniță va cădea. Nu atât de repede însă. Din păcate. Să fiu înțeles drept, nu încerc să adorm conștiința națională. Pur și simplu, am devenit mai realist. Convins în același timp că mersul istoriei nu mai poate fi întors. Imperiul nu mai poate reînvia. Chiar dacă Rusia s-a unit cu Belarus. S-a unit, la urma urmei, cu niște păduri...». După care, în final poetul își îndeamnă colegii de breaslă către o soluție de-a dreptul prăpăstioasă: «Să facem o singură listă a celor care am rămas. Și-am rămas atât de puțini! Și-atât de singuri!»

N-am găsit în textul cu pricina nici urmă de coerență. O profundă derută macină sufletul dlui Vieru, exteriorizarea acestei stări neputând provoca printre admiratorii săi decât o și mai gravă debusolare. Noi, însă, am fi fost în drept să sperăm că tocmai domnia sa să devină o adevărată instituție morală, rigorismul fiind arma care ar fi putut avea efecte benefice atât asupra politicienilor, cât și asupra opiniei publice în general. Cu regret, însă, de la un timp amplitudinea oscilațiilor dlui Gr. Vieru este de-a dreptul amețitoare atât pentru domnia sa, cât și pentru o bună parte din lumea noastră care, din inerție, aderă sentimental la orice improvizatie, atunci când aceasta provine de la o autoritate de un asemenea calibru. Teamă mi-e că dacă dl Vieru va face în

continuare piruete atât de periculoase pentru prestigiul pe care și l-a cucerit după merit, dânsul riscă o autoanihilare morală dezolantă.

Lecturi de felul celor servite de ultimul număr al "L. A." m-au făcut să mă întreb, câți dintre oamenii cu vederi mai mult sau mai puțin de dreapta, care vibrează ascultând versurile unui Gr. Vieru sau N. Dabija, vor putea să disocieze talentul lor literar de rătăcirile sau erorile lor politice? Câți vor distinge între manifestările estetice ale unui artist și căderile morale ale aceleiași persoane? Puțini. Sau poate doar mai puțini decât am dori noi. Căci dacă lucrurile ar sta altfel, Puterea n-ar mai fi preocupată mereu de atragerea vedetelor ca factor de influență asupra opiniei publice, netezindu-și astfel calea spre ținta aleasă.

Pomenindu-mă în postură de obiect al unor diatribe izvorâte de sub niște condeie notorii, aș fi putut trece peste acestea, dacă ar fi fost vorba doar de umila mea persoană. Așa, însă, văzând că efectul unor astfel de texte depășește cu mult sarcina implicită de maculare a reputației mele, am considerat necesar să aduc aceste limpeziri.

«ȚARA», 20 iulie, 1999

CREȘTINISM ȘI DEMOCRAȚIE

Raport prezentat la Congresul VI al PPCD

Doamnelor și domnilor delegați, onorată asistență,

După trei ani de zile, iată-ne din nou împreună, reuniți în familia noastră spirituală și politică, la Congresul Frontului Popular Creștin Democrat. Ne bucurăm că cea mai încăpătoare sală din Chișinău nu ne poate cuprinde pe toți. Știm că mii de colegi ai noștri, din cele mai îndepărtate sate și orașe, sunt în aceste clipe cu gândul alături de noi și așteaptă vești bune de la cel mai înalt for al creștin-democraților. Acest for, pentru drepturi politice și cetățenești, marchează peste un deceniu de activitate politică a formațiunii noastre. Sunt unsprezece ani în care am evoluat de la un grup informal de adepți ai perestroikăi lui Gorbaciov spre o amplă mișcare populară care s-a cristalizat în vâltoarea luptei pentru renaștere națională, pentru limbă și alfabet, pentru dezagregarea imperiului și obținerea independenței, pentru libertate, democrație, proprietate privată și un stat de drept. Astăzi afirmăm fără putință de tăgadă că toate dezideratele politice majore ale acestui deceniu au fost formulate de Frontul Popular aflat mereu în epicentrul celor mai importante evenimente. În acest sens rămân ca mărturii istorice de neșters Marea Adunare Națională din 27 august 1989, care a consfințit dreptul nostru la limba română, la alfabetul latin și la tricolor; Marea Adunare Națională din 16 decembrie 1990,

care a proclamat, în numele întregului popor, independența de imperiul sovietic și a cerut Parlamentului să legitimeze acest fapt cu un an înainte de a se produce. La aceeași memorabilă Adunare din 16 decembrie '90 am exprimat voința populară de a renunța la titulatura colonială "RSSM" și am dat numele acestui stat – Republica Moldova. Având o prezență activă la toate momentele de cotitură ale istoriei noastre recente, Frontul Popular a lansat o serie de inițiative de o importanță cardinală cum sunt: reforma sistemului politic, reforma economică, cea administrativ-teritorială și instituțională, inițiative primite la început cu ostilitate de puternicii acelor zile. După o vreme însăși viața i-a forțat să accepte ideile promovate de noi. Spiritul novator al formațiunii noastre a influențat în permanență de-a lungul anilor gândirea și practica politică de la noi. Am îmbrățișat dintotdeauna un comportament politic riscant, am mers mereu pe muchie, asumându-ne toate pericolele și sacrificiile. Exponenților formațiunii noastre le-a fost dat să treacă prin toate încercările pe care ni le-a aruncat în față destinul: de la banalele profilaxii kaghebiste până la asasinate. Camarazii noștri Dumitru Moldovanu, asasinat prin înjunghiere în 1990, Grigore Vârtosu, căzut la Tighina în 1992, și Valentin Ciobanu, ucis mișelește în 1998, ca să invocăm doar câteva nume, au plătit cu propria viață pentru idealurile libertății. Se cuvine să ne amintim aici de deținuții politici de la Tiraspol, Ilie Ilașcu, Alexandru Leșcu, Tudor Petrov-Popa și Andrei Ivanțoc, aflați în detenție ilegală de șapte ani și jumătate. Ei au sorbit din plin din paharul suferinței, durerea fiindu-le amplificată și de cinica manipulare a numelor lor în scopuri politice deseori de-a dreptul degradante. Obținerea eliberării cât mai grabnice a acestor ostatici ai regimului separatist trebuie să fie problema nr.1 pentru clasa noastră politică.

Trecând prin toate etapele de formare politică, Frontul Popular a înregistrat o evoluție firească de la doctrina *perestroika* până la îmbrățișarea *democrației creștine* moderne. Apropierea noastră de doctrina creștin-democrată se datorează poate în primul rând marilor noștri prieteni Corneliu Coposu și Ioan Alexandru. Ne stăruie și azi în memorie acel fascinant discurs rostit în fața noastră la Congresul al III-lea din februarie 1992 de vulcanicul poet creștin Ioan Alexandru, care ne-a inspirat profetic să alegem calea singurei politici curate, izvorâte din alianța noastră cu Hristos.

Doamnelor și domnilor,

Ultimii trei ani care s-au scurs de la cel de-al V-lea Congres, au fost plini de evenimente politice deosebit de importante. De fiecare dată am acționat în consens cu interesul general, fără a ne abate de la principiile noastre. În 1996 interesul general ne dicta unificarea tuturor forțelor naționale și democratice pentru participarea în comun la alegerile prezidențiale. Atunci se conturaseră două candidaturi puternice pentru cursa electorală. Pe de o parte Mircea Snegur, care abandonase Partidul Democrat-Agrar, intrase într-un conflict deschis cu Guvernul Sangheli și cu majoritatea parlamentară, pronunțându-se pentru reformă și renaștere națională, iar pe de altă parte Petru Lucinschi, sprijinit de forțele de stânga. Nedorind să divizeze electoratul de dreapta și dând prioritate noii orientări pro-reformă a lui Snegur, Frontul Popular Creștin Democrat, alături de partidele componente ale Alianței Forțelor Democratice, i-a acordat acestuia sprijin electoral. Date fiind relațiile destul de tensionate existente în trecut între fostul șef al statului și FPCD, precum și greșelile politice grave comise de acesta de-a lungul anilor, decizia de a-l susține a fost luată de Sfatul formațiunii în

baza unui Acord scris care a fost dat publicității. Atunci toată lumea s-a putut convinge că, numai poziția inflexibilă și ambițiile deșarte ale lui Valeriu Matei, precum și ale altor candidați lansați pentru dispersarea Dreptei, au condus la pierderea cursei de către Snegur.

Fiind atașat dezideratului de unificare a Dreptei, FPCD a întreprins și în 1997 numeroase tentative de aliere a democrațiilor într-un singur bloc politic. Astfel, în urma insistențelor noastre, la 16 aprilie 1997 FPCD și PFD au semnat o Declarație comună prin care își anunțau dorința de a merge împreună în alegerile parlamentare. Evenimentul a fost întâmpinat cu entuziasm de foarte multă lume. Din păcate, însă, pentru a câta oară ambițiile personale ale liderului PFD au prevalat asupra interesului național, dezamăgind profund opinia publică. În pofida acestor circumstanțe, am hotărât totuși să punem bazele unei largi coaliții din care au mai făcut parte Partidul Renașterii și Concilierii, Partidul Ecologist, Liga Democrat Creștină a Femeilor, Partidul Țărănesc Creștin Democrat și am format împreună cu acestea Convenția Democrată.

Este bine știut că după alegerile parlamentare raportul de forțe din Legislativ a determinat crearea unei alianțe post-electorale. Inițiativa ne-a aparținut și de această dată. Toate documentele constitutive, dar și numele Alianței pentru Democrație și Reforme, au fost concepute de FPCD și acceptate ulterior de către ceilalți parteneri. Cei 60 de deputați care și-au depus semnăturile pe documentele de constituire ale ADR s-au angajat să respecte principiile fundamentale ale acestei coaliții democratice: atașamentul față de Reformă, față de procesul de integrare europeană, dar mai ales să revadă optica deformată asupra modului de exercitare a actului guvernării. Noua Putere, spre deosebire de fostele guvernări de stânga, a avut o șansă unică să se afirme ca o

guvernare morală. Dacă ar fi fost valorificată această șansă, cetățeanul și-ar fi căpătat negreșit încrederea în instituțiile statului, dar și în valorile democrației. Am cerut de fiecare dată, cu ocazia numirii în orice funcție de stat, transparență totală și respectarea criteriilor de competență și onestitate. Din păcate, nu am fost auziți. În loc să dea curs acestor minime exigențe, partenerii noștri din ADR au căzut într-un politicianism dezgustător, compromițând grav ideea de democrație și reformă.

Ce s-a întâmplat de fapt? Ne-am convins pe parcurs că nu avem de a face cu niște partide democratice, ci cu niște grupări oligarhice puse pe căpătuială și pe devastarea patrimoniului public cu prețul condamnării populației la lipsuri și mizerie fără precedent. Toată lumea a simțit pe propria piele cinismul și lăcomia noilor parveniți, care s-au acoperit cu frazeologia pro-occidentală, împingând țara spre cele mai nereușite forme de capitalism mafiotizat, existente doar în țările lumii a treia. În urma nenumăratelor scandaluri publice nimeni nu a fost tras la răspundere. Și asta în timp ce se știe prea bine, că în țara aceasta corupția are nume propriu. Dar până astăzi încă nici un demnitar de stat nu a fost adus în fața justiției. În loc să accepte un parteneriat deschis și onest, aliații noștri au transformat ADR-ul într-un paravan politic pentru afacerile lor murdare.

După demisia guvernului Ciubuc II am lansat inițiativa unui *gubern al mâinilor curate*. Am cerut înlăturarea tuturor persoanelor corupte din noua garnitură guvernamentală. Dar, așa cum deja se cunoaște, inițiativa noastră a fost întâmpinată cu prefăcută ironie și vădită îngrijorare. Tocmai teama de un guvern al mâinilor curate și prezența în echipa propusă de Sturza a unor persoane corupte, i-a determinat pe foștii noștri parteneri să ne împingă în afara alianței. Din momentul în care am fost izolați politic prin utilizarea frau-

duloasă a votului lui Ilașcu, noi am contestat legitimitatea morală a Cabinetului Sturza. Pe parcurs ni s-au alăturat deputați din toate celelalte partidele, astfel fosta majoritate parlamentară încetându-și existența. Căderea guvernului Sturza devenise doar o chestiune de timp. Acest guvern a lăsat în urmă o sărăcie aprofundată, o descreștere economică fără precedent, datoriile externe și interne mărite, întuneric, frig, foamete și deznădejde. La toate acestea se mai adaugă tranzitarea repetată a deșeurilor radioactive de la Kozlodui, episodul Taraclia, plus nesfârșitul șir de găinării cu repartizarea locuințelor de stat, cu plimbări de agrement peste mări și țări pe bani de la buget și, nu în ultimul rând, promovarea nerușinată a rudeniilor și amicilor de afaceri murdare în cele mai înalte funcții. Perpetuând practica guvernelor de stânga, ultimele două guverne au călcat cu nerușinare în picioare amendamentele Consiliului Europei, pe care Republica Moldova s-a angajat să le urmeze, dar și cele mai elementare drepturi ale omului la libera exercitare a credinței, ținând în continuare în afara cadrului legal Mitropolia Basarabiei. Să ne amintim că singurii membri ai Guvernului care au votat pentru legalizarea statutului Mitropoliei Basarabiei, au fost creștin-democrații Valentin Dolganiuc și Ion Tănase, în timp ce reprezentanții celorlalte partide pretins democratice pur și simplu au blocat adoptarea acelei hotărâri.

Doamnelor și domnilor,

În ultima vreme a fost speculată masiv o pretinsă alianță dintre FPCD și comuniști. În această direcție au excelat în special foștii membri ai Comitetului Central al Partidului Comunist Alexandru Moșanu și Mircea Snegur, proaspătul anticomunist Diacov și neobositul strateg interfrontist

Solonari. Aceștia consideră probabil că prin mimarea unei isterii anticomuniste și-ar putea acoperi propriile lor eșecuri la guvernare. Ultimele evoluții din Parlament au demonstrat clar că atitudinea noastră față de guvernul bicefal Sturza – Andronic nu a fost dictată de dorința de a ne pricopsi cu niște locuri călduțe într-o nouă formulă guvernamentală. Iar cine urmărește viața politică de la noi a avut nu o singură ocazie să se convingă de acest lucru. Iată numai două exemple în acest sens. În momentul confirmării Guvernului Sturza colegii noștri Valentin Dolganiuc și Ion Tănase s-au retras din această echipă rușinoasă, preferând, în numele unor principii politice și morale, calitatea de șomer, care este infinit mai onorabilă. Exemplul lor a fost urmat de reprezentanții noștri care au deținut funcții de viceministri în Guvernul Ciubuc-2 Mihai Roșcovan, Elisei Secrieru, Mircea Ciobanu, Andrei Conișescu, Valeriu Cojocar, Alexandru Rusu, Corneliu Guțu.

Bineînțeles, fiind partid politic, dorim să deținem funcții de conducere în stat, dar exclusiv pentru a ne putea pune în serviciul interesului general. Când însă ne pomenim constrânși să servim drept element de decor care să acopere nelegiuirile și abuzurile altora, singura soluție cinstită și bărbătească este să ne distanțăm clar de cei care, dacă le este profitabil, umblă și pe brânci după ciolan.

Îmi face plăcere să amintesc în acest context de gestul colegilor noștri Sergiu Burcă, Dumitru Osipov și Ștefan Secăreanu, care se înscrie pe aceeași linie morală a conduitei noastre în politică. În 1994 ajungând în Parlamentul dominat într-o proporție de 2/3 de forțele de stânga, ei au decis să abandoneze mandatele de deputați pentru a se deda plener activității de partid. Sergiu Burcă în calitate de președinte al Comitetului Executiv, Dumitru Osipov preluând conducerea Departamentului nostru organizatoric și Ștefan Secăreanu în

postura de redactor-șef al ziarului nostru «Țara». Care dintre partidele politice din Republica Moldova ar mai putea să susțină că au niște lideri de elită care, în numele unei cauze majore, își abandonează cu ușurință mandatele de deputat, portofoliile de membri ai Guvernului sau alte funcții înalte în Stat?

Recentele evoluții politice din Parlament au arătat foarte clar că principiile, pe care am căutat să le promovăm în fostul ADR, au rămas valabile și atunci când s-a încercat formarea Guvernelor Bobuțac și Voronin. La baza poziției noastre au stat aceleași rigori de competență și onestitate față de cei care pretind să aibă putere de decizie asupra destinului cetățenilor acestei țări. Pentru noi corectitudinea politică, o minimă decență în exercitarea demnităților în stat, măcar un dram de compasiune nesimulată față de suferințele lumii noastre multipătimate nu sunt niște vorbe goale. Aceste principii valorează infinit mai mult decât confortul personal. Din păcate, am avut mai mult decât suficiente ocazii ca să ne convingem de faptul că majoritatea absolută a exponenților clasei noastre politice își înțeleg rostul ocupației de politician ca pe un mijloc de a împărți puterea ca pe o pradă. Atâta timp cât această mentalitate va domina, orice speranță de depășire a marasmului economic și moral în care ne-am pomenit este deșartă. Singura soluție care ar putea pune bazele unui început de cale spre normalitate ar fi schimbarea radicală a actorilor publici, învechiți de decenii în posturi de conducere, dar și a «tinerilor parveniți ai tranziției». Bineînțeles, o atare schimbare ar putea fi făcută doar de alegători. Și este de datoria noastră să le explicăm necesitatea acestei schimbări.

Aș dori să precizez aici că impasul survenit în ultimele zile în procesul desemnării unui alt, și probabil ultim, candidat la funcția de premier pentru acest Parlament este

provocat de aceleași cauze care au năruit fosta majoritate parlamentară a ADR și au răsturnat tentativele de instalare a guvernelor Bobuțac și Voronin. Incapacitatea de a purta un dialog corect, de a vedea în persoana interlocutorului un partener căruia să îi oferi soluții onorabile și reciproc acceptabile sunt printre aceste cauze. E vorba, desigur, și despre niște ticuri și reflexe ideologice și comportamentale moștenite din fostul sistem al partidului unic. Depășirea acestei situații de impas și evitarea unor alegeri parlamentare anticipate atârnă acum în totalitate de gradul de disponibilitate al șefului statului pentru un parteneriat politic sincer și demn. În câteva zile opinia publică se va putea convinge dacă Președintele își va valorifica sau nu această șansă.

Stimați colegi,

Așa cum cunoașteți, după un an de activitate în actualul Parlament, fiind profund dezamăgiți de prestația foștilor noștri aliați, ne-am văzut siliți să participăm separat la alegerile locale din primăvara anului curent. Nu încape nici o îndoială, că pentru noi a fost un exercițiu util, care ne-a permis să ne verificăm forțele. Aceste alegeri locale s-au desfășurat pentru prima dată potrivit noii organizări administrativ-teritoriale. Să ne amintim că Frontul Popular a formulat încă în 1990, în platforma electorală pentru alegerile parlamentare de atunci, necesitatea reformei administrativ-teritoriale. Din păcate, ea s-a realizat cu o întârziere de 9 ani și doar în urma unor presiuni exercitate de organismele financiar-creditate internaționale. Cu toate că în ansamblu ne-am plasat între primele 4 formațiuni participante la alegeri, rezultatele acestora ne impun o analiză serioasă pentru a identifica punctele vulnerabile care trebuie eliminate. Imediat după aceste alegeri un pas important în direcția

fortificării noastre pe plan local a fost crearea Asociației Primarilor și Consilierilor Creștin-Democrați. Asociația are menirea să acorde asistență practică autorităților locale în exercitarea mandatului încredințat de alegători, precum și colaborarea pe plan extern cu organizațiile internaționale în domeniul administrației locale.

Reforma administrativ-teritorială a adus în actualitate și necesitatea reorganizării filialelor noastre teritoriale. Putem constata la această oră că procesul în cauză s-a desfășurat cu succes datorită efortului tuturor membrilor noștri. Pentru a da expresie acestor schimbări este necesar să operăm un șir de modificări la Statutul partidului în cadrul Congresului nostru de astăzi.

Un alt succes remarcabil înregistrat de noi este materializarea în 1999 a inițiativei grupului parlamentar al FPCD de asanare a scenei politice prin eliminarea din viața publică a partidelor-fantomă, care nu aduc societății decât confuzie și provoacă dispersarea electoratului. Această inițiativă fusese depusă de grupul nostru parlamentar încă în fostul Legislativ. Esența inițiativei consta în ridicarea cotei minime de membri de partid de la 300 la cel puțin 5.000, ceea ce permite cristalizarea unor orientări politice pe temeuri doctrinare și, în definitiv, apariția câtorva partide puternice care își dispută în mod democratic rolul în stat și în societate. Astfel, după reforma în cauză, numărul de partide s-a redus de la 64 la peste 20. Iar dacă s-ar fi dat curs variantei noastre conform căreia se propunea în calitate de număr minim de aderenți la un partid cifra de 10.000, ar fi rămas după reînregistrare doar cele mai puternice partide cu o pondere reală în societate. Spre regretul nostru, însă, unele partide parlamentare s-au temut să nu dispară în urma aplicării unor asemenea rigori. Fără să fi prezentat pentru noi o dificultate în sine, campania de colectare a adeziunilor a fost o reușită și a

demonstrat o dată în plus buna noastră organizare și unitatea formațiunii. Se cuvine să amintim că FPCD a prezentat la Ministerul Justiției cel mai mare număr de adeziuni valabile dintre toate partidele reînregistrate.

Stimați colegi, onorată asistență,

Suntem în pragul unui nou secol și al unui nou mileniu. Este timpul marilor bilanțuri, când se impune reconsiderarea trecutului, deseori zbuțuit de răzmerițe pe criteriile de clasă sau naționale, din perspectiva celor două milenii de Creștinism. Pus în lumina adevărului evanghelic și al dragostei creștine, trecutul nostru trebuie privit și ca o treaptă spre armonizarea relațiilor dintre etnia majoritară și celelalte grupuri etnice conlocuitoare. Iubirea creștină ne inspiră respect pentru ceilalți, care își au propriul profil cultural și univers spiritual. Trecuți prin marile maladii ale acestui secol al totalitarismelor, avem obligația morală de a înțelege că splendoarea acestei lumi stă în diversitatea chipurilor fiecărei persoane. În accepția noastră ideea națională majoră pentru toți cetățenii Republicii Moldova, idee care poate servi drept liant, drept element unificator al tuturor, români, ucraineni, ruși, găgăuzi sau bulgari, este Ideea Creștină. Aparținând prin botez aceleiași credințe și respectându-ne deopotrivă diferențele, ne vom simți acasă la fel de bine având sub picioare același pământ basarabean și același Cer de-asupra capului. În pragul anului 2000 lansăm o nouă politică față de minoritățile naționale, o politică a toleranței și a respectului reciproc în numele edificării unui destin comun.

Dragi colegi,

Îmi face o deosebită plăcere să amintesc aici de un eveniment produs recent, care, indiscutabil, se constituie în cea mai importantă performanță a Frontului Popular Creștin Democrat din ultimii ani. Ea încununează un efort al nostru constant de promovare a unei politici externe active și certifică vocația autentic creștină și democratică a partidului nostru. Este, bineînțeles, vorba de aderarea FPCD, ca membru cu drepturi depline, la Internaționala Democrat Creștină și Populară în data de 27 noiembrie anul curent. Astfel, aflându-ne în permanență în avangarda vieții politice de la noi, suntem primul și singurul partid politic din Republica Moldova cu afiliere internațională.

Este firesc ca în această situație să ne armonizăm Programul politic cu liniile directoare ale familiei democrat-creștine din întreaga lume. Sarcina care ne stă în față este lesne de realizat, întrucât Frontul Popular Creștin Democrat, prin valori, principii, organizare și acțiune, a aparținut dintotdeauna acestei familii. Astfel, politicile noastre se întemeiază pe viziunea creștină asupra întregii Creații, asupra omului și asupra statului. Noi împărtășim ca valori fundamentale libertatea, dreptatea, solidaritatea și drepturile omului. Noi respectăm dreptul femeilor de a se angaja la egalitate cu bărbații în viața politică, socială, profesională și culturală fără nici un fel de discriminare. Pentru noi familia este una din instituțiile fundamentale ale națiunii și ale statului. Politica noastră privind tineretul este o politică pentru viitor. Noi suntem solidari cu generațiile în vârstă, a căror experiență trebuie pusă în serviciul întregii societăți. Noi considerăm cultura și învățământul drept priorități naționale și vedem în creștinism un factor esențial de coeziune socială. Înțelegem, de asemenea, că numai o societate civilă dezvoltată

tată poate asigura ireversibilitatea proceselor democratice. Efortul nostru constant va fi orientat spre consolidarea celei de a patra puteri care este presa. Pledăm pentru o economie de piață, socială și durabilă, bazată pe proprietate privată și libera concurență. Dar noua ordine economică nu poate exista fără dreptate socială. Dorim să avem un stat liber, democratic și funcțional în care toți cetățenii – majoritari sau minoritari – să fie protejați. Suntem adepții parlamentarismului și adversari ireconciliabili ai corupției și crimei organizate. Singurele criterii de promovare în societate trebuie să fie competența și morală. Ne afirmăm atașamentul față de principiul unității și indivizibilității statului și pledăm pentru o autonomie locală autentică. Noi rămânem atașați ideii de unitate națională și vedem împlinirea ei în cadrul procesului de integrare europeană. Suntem solidari cu toate generațiile premergătoare și ne asumăm integral trecutul istoric al poporului român. Acordăm o importanță deosebită bunei vecinătăți cu Ucraina și România și considerăm benefică sub toate aspectele cooperarea regională și transfrontalieră cu aceste state. Integrarea Republicii Moldova în Alianța Nord-Atlantică reprezintă pentru noi o opțiune strategică irevocabilă. Credem că putem dăinui în lume prin ocrotirea ființei biologice a națiunii, inclusiv a patrimoniului ei genetic. Avem datoria de a proteja natura, care este Creația lui Dumnezeu, astfel având grijă de generațiile viitoare, ale căror interese le apărăm.

Noi, creștin-democrații din Republica Moldova, dorim să ne aducem contribuția la edificarea unei lumi noi în care locul vechilor animozități și ranchiune va fi ocupat de cooperare și parteneriat veritabil.

În calitatea noastră de membri ai Internaționalei Democrat-Creștine și Populare dorim să înfăptuim această lucrare inspirându-ne din valorile și principiile fundamentale ale

moralei creștine cum sunt adevărul, libertatea, responsabilitatea, dreptatea și solidaritatea.

Adresăm tuturor bărbaților și femeilor din această țară – tineri sau bătrâni, minoritari sau majoritari – apelul de a ni se alătura pentru ca împreună să construim pentru copiii noștri și pentru noi înșine o lume mai bună, mai dreaptă, mai solidară și mai democratică.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Chișinău, 11 decembrie, 1999

«ȚARA», 14 decembrie, 1999

ILUZII ROMANTICE

Note pe marginea unei inițiative

De la un timp încoace suntem martorii unei puternice campanii mediatice susținute de Partidul Național Liberal, campanie care a reușit, iată, să impună o discuție publică atât partidelor politice de dreapta, cât și unor publicații periodice. Până deunăzi ne-am mulțumit cu postura de observatori ai acțiunii în cauză, dar, întrucât suntem îndemnați cu insistență să răspundem acestor apeluri, o facem astăzi cu plăcere. Vom examina subiectul propus cu toată bunăvoința și sinceritatea, operând cu categorii politice și căutând să imprimăm o maximă rigurozitate în abordarea lui, adică să punem accentul pe rațiune, pe logică, dacă vreți, nu pe aspectele emoționale sau sentimentale. Fiindcă putem clarifica despre ce este vorba doar având grijă de coerența ideatică a discuției. Cu atât mai mult cu cât am onțeles că ofertele on cauză au fost emise spre discutare, nu spre aprobare sau spre executare.

Așadar, acum ceva timp liberalii lansează următoarele idei:

1. Uniunea România–Republica Moldova;
2. Unificarea Drepteii;
3. Candidat unic la alegerile prezidențiale;
4. Mișcarea Salvării Naționale.

Sau, sintetizând, *Dreapta ar urma să se unifice în cadrul unei Mișcări a Salvării Naționale, care să lanseze un candidat unic, care, în caz de reușită la prezidențiale, să realizeze Uniunea România–Republica Moldova.*

O inițiativă generoasă cu mai multe semne de întrebare

În general, ideile respective sunt interesante și, într-o formă sau alta, au mai fost dezbătute. Și totuși felul în care au fost repuse ele în discuție, maniera de menținere a acestora în atenția opiniei publice, precum și ținta finală a întregii acțiuni ridică anumite semne de întrebare.

Sigur, nimeni dintre cei care împărtășesc ideile democrației, ale ieșirii de sub dominația rusească și a integrării europene nu poate să se pronunțe împotriva unor inițiative atât de generoase. Din acest punct de vedere, am salutat și eu într-o recentă emisiune televizată faptul că liberalii orientează vectorul opiniei publice pe un făgaș corect. Iar extravaganta comportamentală a acestora am pus-o pe seama unei justificate nemulțumiri față de anumite clișee învechite în conduita partidelor parlamentare și a unei dorințe de a sfărâma niște tipare care pot anihila activitatea acestora. Tendința de a dinamiza viața politică și chiar de a dinamita anumite prejudecăți statornicite în sânul unor grupări politice care împiedică o cooperare eficientă pe flancul de dreapta mi s-a părut explicabilă. Iar nevoia de a sfida aroganța și mulțumirea de sine ce se fac resimțite în sânul unor partide de dreapta putea motiva la fel de bine aceste tactici. Lupta cu inerția, scoaterea din amorțire a opiniei publice și a clasei politice, accentuarea problemelor reale care macină societatea noastră cu o acuitate fără precedent se înscriu perfect în preocupările normale ale unui partid politic. Câtă vreme am deslușit doar elementele pe care le-am înșirat până aici, n-am pregetat să-mi arăt simpatia.

Pe parcurs însă am desprins elemente noi care nu mi s-au mai părut la fel de nevinovate. Mai întâi, n-am înțeles de ce

liberalii invită, prin intermediul conferințelor de presă, celelalte partide de dreapta să adere la inițiativele lor. Era mult mai simplu și mai ales corect să dea un telefon la acele partide că să inițieze un dialog față către față între lideri. Și numai după ce s-ar fi ajuns la un numitor comun, la o formulă acceptabilă pentru toate sau cel puțin pentru majoritatea formațiunilor de dreapta, să se recurgă la mediatizarea înțelegerii respective. Așa însă, când se emite o astfel de surpriză, este evident că nici un partid politic care se respectă nu va accepta să adere la inițiativa altuia fără a risca să-și asume un handicap care să-l dezavantajeze din start prin faptul că îl plasează în relație de subordine față de celălalt. O asemenea formulă ar putea funcționa doar în cazul existenței unor sateliți politici lansați pe orbita trasată din capul locului de partidul-avangadă, căruia să i se alinieze la momentul indicat. Altfel, întreprinderea este sortită eșecului.

Partidele de dreapta sunt forțate, într-un fel, să-și declare înregimentarea

Strânși la perete de blitz-kriegul propagandistic liberal, ceilalți de pe dreapta s-au pomenit în fața unei alternative ingrate: sau să capituleze necondiționat și să-și declare înregimentarea în tabăra liberală, sau să-și asume postura stânenitoare de "spărgători ai unității Dreptei". De aici și impresia că întregul tam-tam nici nu urmărește o reală *unificare a Dreptei* în înțelesul curent al acestei noțiuni de *totalitate a partidelor politice de dreapta în calitatea lor de subiecți distincți care să constituie o coaliție*. Avem de aface mai degrabă cu intenția de a atrage în preajma PNL cât mai multe ONG-uri, uniuni de creație, personalități de marcă, etc., care să substituie cumva lipsa partidelor politice

din combinația respectivă și să favorizeze accesul direct, ocolind conducerea respectivelor formațiuni, la electoratul și deopotrivă la structurile teritoriale ale celorlalți "vecini de esichier". Din acest punct de vedere, acțiunea poartă un caracter ostil față de cei care în mod normal ar trebui să fie parteneri, nu victime ale unei încercări de subminare a structurilor teritoriale și de preluare a acestora de un partid care își revendică rolul de port-drapel. Sau, altfel zis, este vorba de o încercare de *comunicare directă*, peste capetele liderilor de partid ori pe la spatele acestora, cu poporul. Asta în loc să ne preocupe problema de fond: cum obținem o *victorie comună*, nu cine-i stegarul. Altfel e imposibil să eviți reproșul de concurență neloială, dar și rezistența celorlalți actori publici care își simt afectate interesele vitale, prestigiul și integritatea propriilor organisme politice. Precizarea care se impune aici ține de domeniul alfabetului unei societăți democratice, bazate pe pluralismul politic: *într-o democrație politică se face de către partide și prin intermediul lor, și nu a ONG-urilor, sindicatelor, fundațiilor sau asociațiilor de creație*. Iar noțiunea de politică sau partid politic nu poartă, ca în limbajul unor demnitari primitivi de croială comunistă de la noi, o conotație negativă.

De ce autorii își declină paternitatea ideii

Lansată recent pe piața ideilor, *Mișcarea Salvării Naționale* se prezintă ca un *substitut al unei alianțe a formațiunilor politice, ca un alter ego nedeclarat al PNL* drapat cu diverse asociații neguvernamentale și persoane publice. Frunțași ai PNL, Anatol Petrencu, Anatol Codru, Vasile Nastase ș. a., însoțiți de scriitori, actori, alți reprezentanți ai artei, dau de două ori pe săptămână conferințe de presă, făcând apel la toată lumea să adere de-a valma la ei. Acolo,

liberalii dinspre "societatea civilă", care au aderat la ei înșiși, dojenesc partidele de dreapta pentru lipsa de spirit cooperant, difuzează foi volante, țin cuvântări patriotice, deplâng situația catastrofală în care s-a pomenit țara etc. (De altfel, acțiunile acestui grup care se desfășoară cu regularitate la Casa Presei, nu sunt conferințe de presă propriu-zise. Pentru că o conferință de presă are menirea să informeze asupra unui eveniment sau asupra unei situații noi. În timp ce domni în cauză nu se jenează să repete același refren politic mai potrivit pentru un miting decât pentru briefing.) Astfel, se încearcă crearea unui curent de opinie favorabil acestei inițiative. S-a spus deja pe bună dreptate că însăși *denumirea de Mișcare a Salvării Naționale (MSN) are o conotație revoluționară și sugerează schimbarea unui regim politic altfel decât în cadrul unui exercițiu democratic*. MSN trimite cu gândul și la FSN, Frontul Salvării Naționale din România, născut într-o situație revoluționară, la grupările de guerilă marxiste din America Latină sau la conspirații militare în Africa și Orientul Mijlociu. Dar nu asta surprinde cel mai mult. Cu adevărat curios ni se pare faptul că *liberalii, în loc să-și etaleze paternitatea ideii, și-o declină fără să clipească din ochi*. Am văzut chiar la o conferință de presă cum câțiva liberali făceau declarații ca și cum din partea MSN stând în capul mesei, în timp ce dl Mircea Rusu, președintele lor, stătea dincoace de masă, pe post de supporter printre ziariști. Iar acum vreo zece zile dl Vasile Năstase, fruntaș PNL și copreședinte MSN, anunță opinia publică despre congresul de constituire care va avea loc în martie, congres la care va fi confirmat "candidatul unic al Dreptei" și vor fi alese organele de conducere ale noii organizații. Tot atunci asistența a primit foi volante pe aceeași temă. Prin urmare, celelalte partide ar urma să se prezinte la acel for de

constituire al MSN și să adere, probabil prin fuzionare sau prin absorbție, la noul megapartid, să participe la aprobarea candidatului unic, scos cu abilitate de cartofor din mânăca surtucului liberal ca un as de treflă măsluit. Iar întrucât trisarea nu poate trezi încuviințare decât din partea celor care participă *conștient* și *cointeresat*, la operațiunea în cauză, cel puțin distanțarea nedeclarată, dacă nu chiar dezaprobarea, se prezintă ca o reacție absolut firească.

Nevoia unui transfer de autoritate

Celebrul scriitor și analist politic francez de origine rusă Vladimir Volkoff remarcă pe bună dreptate că o campanie de *publicitate* sau una de *propagandă* se deosebește de una de *dezinformare* prin faptul că primele două își declară deschis scopul, pe când ultima își camuflează *ținta adevărată* cu una *declarată*. Din cele expuse mai sus, dar și din cele ce vor urma, iese în evidență faptul că liberalii urmăresc altceva decât unificarea formațiunilor de dreapta, identificarea și propulsarea unui candidat unic al Dreptei în cursa prezidențială sau chiar numită uniune interstatală România-Republica Moldova. La o analiză mai atentă, scopul adevărat nu e foarte greu de ghicit: obținerea unui loc cât mai în față, dacă nu chiar a celui dintâi, în rândul formațiunilor politice de dreapta. Până aici nimic reprobabil. Dimpotrivă, e o pretenție perfect explicabilă. Și dacă ar fi fost expusă franc, corect și cu tact nimeni n-am fi avut de obiectat nimic. Așa însă nu ne părăsește impresia că cineva caută să se strecoare în grădina electorală a Dreptei printr-o spărtură a gardului din spate.

Învăluirea opiniei publice are loc și prin etalarea unui număr cât mai mare de notorietăți incluse în acțiunea orchestrată de liberali. Nu stiu câți dintre cei pomeniți pe la

conferințe de presă, la TV sau enumerați în foaia volantă au aderat într-adevar la MSN. Știu însă sigur că cel puțin poeții Gheorghe Vodă și Leo Botnaru, academicianul Petru Soltan, președintele Uniunii Jurnaliștilor, Valeriu Saharneanu, au fost incluși în catastif cu totul arbitrar. Pesemne că nevoia unui transfer de autoritate este atât de acută, încât staff-ul liberal mai trece ici-colo peste anumite detalii care țin de corectitudine în citarea numelui cuiva în public. Cu atât mai mult cu cât cei solicitați, prin urmare luați în seamă, într-adevăr împărtășesc scopurile nobile *declarate* de liberali. Pentru alții până la urmă e și cumva onorabil să te asociezi unei activități atât de generoase, mai ales dacă esti contactat telefonic pentru a răspunde la o întrebare de genul: "*Maestre (sau: dle acad., dle prof.), apelăm la dumneata fiindcă îți cunoaștem patriotismul și autoritatea. Ne-ar face cinste dacă ai accepta să fii printre cei mai de elită oameni ca împreună să realizăm un ideal măreț*". Cine ar putea respinge o astfel de propunere fără a-și risca bunul nume prin nedorința de a pune umărul la carul națiunii? Simțindu-se măguliți pentru că au fost luați în seamă și în dorința sinceră de a participa la efortul de depășire a marasmului economic și moral actual, unii directori de opinie se lasă atrași într-o horă sfârșitul căreia poate fi cu totul altul decât cel declarat. Iar odată intrat în horă, cine mai iese pe la mijlocul ei fără a fi arătat cu degetul?

Dialogul are șanse de reușită dacă nu este minat de ambiții dominatoare

Enigmaticul *candidat unic al Dreptei*, pe care îl caută cu febrilitate liberalii, este un alt subiect palpitant care captează interesul opiniei publice. E și acesta un joc de-a v-ați ascunselea. Deoarece este clar că cei ce au formulat o

întrebare pentru public, au în minte răspunsul încă înainte de difuzarea întrebării. Chiar dacă Mircea Rusu caută să ne convingă de contariu, declarând că ar avea o lista de vreo zece nume bune de așa ceva.

Ce să facă în această situație celelalte partide de dreapta? Să consulte ghiocul, cărțile sau bobul că să decripteze mesajul liberal? Să-l roage pe dl M. Rusu să le spună și lor măcar câteva din cele zece nume sau poate chiar să se îndure și să le tragă la xerox câte un exemplar de listă? Să aștepte congresul MSN unde să țină discursuri de încuviințare? Nimic din toate acestea nu pare să lase celorlalți actori publici de dreapta vreo soluție cât de cât acceptabilă. Rămâne una și mai ingrată: să decline, delicat sau mai energetic, în funcție de temperament, invitația la horă. Adică să-și atragă criticile pentru lipsa de maleabilitate și spargerea mult râvnitei unități. Dacă intențiile liberalilor ar fi sincere, iar dorința de cooperare n-ar fi minată de ispita de a fi piesa nr. 1 în sânul dreptei, dialogul încă ar mai putea avea șanse de succes. Altfel finalul este previzibil. (Dacă nu cumva programat.) Dl M. Rusu accentuează de fiecare dată că personal este gata să renunțe să candideze la președinție și îi îndeamnă și pe ceilalți lideri de partide să procedeze la fel și să-și orienteze căutările spre alte figuri de marcă. Gestul merită să fie remarcat. Iar preocuparea pentru identificarea unei figuri puternice capabile să facă față unei lupte electorale acerbe merită toată aprecierea. Dar și aici e ceva în neregulă. Să lansezi în luna *martie* un candidat pentru alegerile prezidențiale care nu se știe dacă vor avea loc înseamnă să faci vâlvă de pomană. Deoarece în *mai* Parlamentul va examina inițiativa de modificare a Constituției prin care șeful statului ar urma să fie ales de Legislativ. Prin urmare, astăzi este încă prematur să agităm spiritele în această chestiune. Poate ar fi mai înțelept ca, în

loc să batem toba, să inițiem niște discuții colegiale și de dorit discrete care să elimine riscul, în cazul păstrării actualului model constituțional, de a ajunge nepregătiți în preajma prezidențialelor. Un dialog de acest fel ca să decurgă normal, ar trebui ca toți participanții la el să fie pe picior de egalitate. Iar PNL ar trebui să fie primul care să se mulțumească cu postura de parte egală în dialog. Fiindcă oricât s-ar supăra dâșii pe *divizarea partidelor în parlamentare și extraparlamentare, oriunde în lume anume acesta este primul criteriu de apreciere a ponderii unei formațiuni politice*. Iar cheia succesului stă atât în renunțarea la sindromul "fratelui mai mare" din partea partidelor reprezentative, cât și în abandonarea comportamentului de "copil teribil" din partea celor extraparlamentare, a PNL în cazul dat. Bunăvoința, respectul față de celălalt și sinceritatea pot asigura dialogului un sol fertil. Dar când în loc de o invitație normală la dialog liderii partidelor de dreapta primesc câte un mesaj anonim din partea unei himerice Mișcări a Salvării Naționale, cu patru nume trecute în coada lui pe post de copreședinți, propunându-li-se să se alinieze la o inițiativă politică cel puțin stranie, acțiunea este compromisă din capul locului. În clipa în care președintele liberalilor declară sus și tare că dacă nu vor vrea liderii să se unească la centru, vor vrea oamenii din teritoriu, adică filialele celorlalte partide, un atare gest nu poate fi tratat nicidecum ca fiind unul de bune intenții.

Ar fi, bineînțeles, nedrept să nu recunoaștem un adevăr la îndemâna oricui: principalii actori publici de pe dreapta sunt în niște raporturi destul de încordate în urma evoluțiilor politice din ultimii doi ani. Nu e locul aici să mă refer la motivele acestor discord, în general cunoscute. Este la fel de adevărat și faptul că unii dintre frunțașii acestor formațiuni s-au cam învechit, alteori s-au scufundat adânc

de tot în noroiul corupției. De aici, nevoia firească a unei renovări și revigorări a Dreptei naționale, democratice și proeuropene. Și – de ce nu? – de înlocuire a unor protagoniști cu alții, mai de calitate. Iar o dezbatere publică, inclusiv cea provocată de recentele inițiative liberale, dacă este purtată în termeni decenti și fintește cu adevărat binele public, este oricând binevenită. Iată de ce am găsit cu cale să înșir aceste rânduri ca pe niște mărturii ale disponibilității noastre de participare la îndreptarea lucrurilor pe direcția normalității.

Nu emitem adevăruri în ultimă instanță, nici nu epuizăm teme. Pur și simplu ni se pare potrivit să limpezim la timp un șir de lucruri care riscă să sporească niște confuzii contraproductive în definitiv.

“ȚARA”, 7 martie 2000

EXERCIȚII DE LUCIDITATE

Pledoarie pentru o cură de dezintoxicare

Subiectul propus de FLUX spre discuție a mai fost examinat de subsemnatul în nr. din 7 martie al "Țării" și, sincer vorbind, nu intenționăm să mai revin asupra lui. Fiindcă în acel moment încă nu aveam suficiente elemente pentru a afirma univoc dacă toată povestea cu Mișcarea Salvării Naționale este o manevră a PNL în dorința de a ieși cumva mai în față sau o acțiune de dezinformare în accepția clasică a termenului. Acum, judecând după lipsa de reacție la îndemnul nostru spre corectitudine și sinceritate, precum și după metodele aplicate, inclusiv în teritoriu, am ajuns la concluzia că este vorba, totuși, de o campanie de dezinformare. Iar ținând cont de nocivitatea unor asemenea acțiuni asupra conștiinței publice, dar și de caracterul permanent sau cel puțin ciclic al acestora, care se intensifică cu precădere în preajma unor campanii electorale, am găsit necesar să continuăm abordarea chestiunii. Amiralul Pierre Lacoste, o notorietate în domeniu, afirma într-o prefață la o lucrare a lui Henri-Pierre Cathala, apărută 1986 în Franța, că ne aflăm în plină "epocă a dezinformării", iar efectele nocive ale acestei agresiuni asupra conștiințelor pot fi diminuate doar printr-o continuă cură de dezintoxicare. Și dacă analiștii francezi, într-o societate mult mai evoluată ca a noastră, apreciază că se impune o activitate permanentă de cultivare a spiritului critic, atunci la noi aceste terapii sociale sunt cu atât mai necesare. În teritoriu se desfășoară un

“război de partizani” al meseniștilor contra “trupelor regulate” ale partidelor politice de dreapta...

Judecând după lipsa de reacție la îndemnul nostru spre corectitudine și sinceritate, precum și după metodele aplicate, am ajuns la concluzia că este vorba, totuși, de o campanie de dezinformare

Aflu deunăzi că, pentru 12 martie, la Bălți e planificată o întâlnire cu istoricul An. Petrenco, care va fi concomitent o adunare de constituire a MSN. În ajun, prin oraș au fost difuzate niște foi volante ce anunțau apariția unui grup de inițiativă din care ar face parte membri ai PPCD, PNL, PFD, “susținuți de unii reprezentanți ai PRCM și BpMDP”, plus, bineînțeles, o serie de personalități și de ONG-uri. În calitate de atu imbatabil este din nou utilizat vechiul procedeu, care și-a demonstrat de atâtea ori eficiența: înșiruirea numelor sonore pentru opinia publică. El se numește transfer de autoritate. La mijloc e o greșeală logică elementară, numită apel la personalitate. E un truc? Fără îndoială. Cum nu se poate mai potrivit în calitate de argument forte. Apelul avea trecut și un număr de telefon, al unui personaj local pe nume Pruteanu. Fiind contactat și întrebat de ce a inclus și titulatura PPCD în text, insul a răspuns că îi are în vedere pe doi reprezentanți ai partidului nostru. Într-adevăr, este vorba de niște persoane reale, doi oameni în etate, ghidați de cele mai pure sentimente, care au găsit cu cale să adere la această inițiativă. Tot acolo era fundamentată și “necesitatea formării MSN”: o repercusiune a stării disperate din societate, pauperizarea poporului, dispersarea forțelor de dreapta majoritare în parlament (sic!), care au suferit un eșec otal etc și, în sfârșit, se recunoaște că MSN va fi o formațiune politică. Prin urmare, misionarii în cauză desfășoară o activitate de prozelitism politic vădit. La ora când scriam aceste rânduri, încă nu știam cum a decurs întrunirea

“salvatorilor naționali” la Bălți, dar este clar de pe acum că în teritoriu se desfășoară un “război de partizani” al meseniștilor contra “trupelor regulate” ale partidelor politice de dreapta, care s-au pomenit hărțuite în spatele frontului și supuse unui proces de provocare a disidențelor în sânul acestor organisme politice. Este de reținut zelul omniprezentului istoric An. Petrencu, care de la un timp înapoi desfășoară o activitate de o intensitate remarcabilă. La un moment dat, acum câțiva ani, în toiul grevelor studențești, chiar avusesem un sentiment de simpatie pentru el. Și totuși, ca să utilizez o zicere otrivită, Platon mi-i scump, dar adevărul mi-i mai scump. Asta cu toate că în Platon a fost văzut un precursor al comunismului, deoarece Republica lui apelează la virtutea cetățeanului, la absența egoismului și la grija pentru binele comun. Dacă tot ne-am amintit de înțeleptul antic, trebuie să spun că nu mi-ar dispăcea deloc ca și efectele acestei campanii să fie cumva platonice, adică fără rezultate practice, fără eficacitate. Voi căuta să arăt pe parcurs de ce. Și, deoarece discuția pe tema în cauză ne-a fost impusă de avalanșa unui tip de discurs public numit și terorism intelectual (Vl. Volkoff), acceptarea provocării face parte din uzanțele politicului. Cu atât mai mult cu cât consumatorul de informație trebuie ajutat să discearnă lucrurile, obligația respectivă revenindu-mi și mie în calitate de persoană care practică politica. Am în vedere obligația de a feri potențialele victime de “sirenele lui Ulysse”. Cei care se bucură de un prestigiu deosebit în societate sunt ținta predilectă a celor care știu să pună în aplicare cu abilitate imaginea “marilor conștiințe”...

În teritoriu se desfășoară un “război de partizani” al meseniștilor contra “trupelor regulate” ale partidelor de dreapta

În general se știe că orice campanie de acest gen, pentru a fi operantă, are nevoie de niște promotori, numiți agenți de influență. Motivele care le determină comportamentul pot fi câteva: adeziunea ideologică, constrângerea prin șantaj, interesul material sau slăbiciunea de caracter. Cei care o fac din convingeri ideologice sau din rațiuni morale sincere, urmând manipulatorul, erau numiți frecvent de Lenin "idioti utili". Era o formulă favorită pentru cei pe care îi considera cu cinism "tovarăși de drum". Facem această distincție, fiindcă avem convingerea că majoritatea celor care participă la acțiunile legate de numita Mișcare a salvării naționale, lideri ai PNL sau persoane cu renume în societate, sunt ghidați de intenții nobile. Ei fac parte din categoria inocenților. Cu totul altfel stau lucrurile cu agenții conștienți de misiunea pe care o îndeplinesc. Aceștia, de regulă, țin de un serviciu secret sau, cel puțin, fac parte dintr-un grup conspirativ, care orchestrează de fapt întreaga operațiune. Ei se ghidează de formula ticăloasă a aceluiași Lenin: "A spune adevărul este o prejudecată burgheză meschina" (Vladimir Volkoff. *Petite histoire de la désinformation. Du cheval de Troie a Internet*). Rămâne la latitudinea celor din sânul grupului liberal să-i disocieze pe inițiați de cei neinițiați. Iar celor care se vor simți vizați sau, altfel zis, suspectați de complicitate, înțeleasă sau nu, la o faptă reprobabilă, le-am recomanda să nu se grăbească cu supărările: "Cum? Eu, eu să fiu manipulat? Imposibil!" Pentru că cea mai la îndemână și mai neputincioasă pradă pentru manipulator este persoana convinsă că nu poate fi manipulată.

Intellectualii de marcă, invitați, de regulă telefonic să adere la inițiativa cu MSN, au reușit să evite cursa tocmai fiindcă cultivă discernământul ca mod de a judeca limpede lucrurile.

Soluția? Însușirea câtorva lucruri imple: modestia și prudența. Adică menținerea în stare de veghe a spiritului critic în general și al celui autocritic în special. De altfel, intelectualii de marcă, invitați, de regulă telefonic, să adere la inițiativa cu MSN, au reușit să evite cursa tocmai fiindcă cultivă discernământul ca mod de a judeca limpede lucrurile. Ei constituie un fel de eșecuri profesionale ale dlui Anatol Codru, responsabil în staff-ul respectiv de racolarea personalităților cu funcții de vedete. Fiindcă, așa cum am arătat și în altă parte, anume aceste persoane, care se bucură de un prestigiu deosebit în societate, sunt ținta predilectă a celor care știu să pună în plicare cu abilitate imaginea "marilor conștiințe". Anume acestora le revine sarcina de a credita moral întreaga operațiune. Iar repetarea refrenului cu șirul de personalități, etalarea lui ca pe un blazon de noblețe, este elementul indispensabil al agresiunii mediatiche respective. Distinsul poet An. Codru, asemeni unui Jupiter, a reușit atragerea în câmpul său de ravitație a câtorva nume de primă mărime. Citându-l pe același H.-P. Cathala, aș aminti că aici își spune cuvântul gustul pentru paradox și dorința de a se simți prețuit, care uneori joacă festa celor mai rafinate spirite. Asta mai ales având în vedere ignoranța în materie de dezinformare și manipulare deosebit de pronunțată printre intelectuali care, crezându-se superiori datorită cunoștințelor pe care le posedă, se consideră imuni la astfel de influențe psihologice. Din contra, predispoziția spre reflecție, îndoiala ca stare de spirit frecventă pentru un intelectual, dorința de a se afla în miezul dezbaterilor de idei, deseori fac din acesta o victimă mai neputincioasă în comparație cu persoanele mai puțin instruite. Cu atât mai mult cu cât aparențele sunt onorabile, iar aflarea în centrul atenției publicului nu cere nici un efort. Înțeleg că mi-aș putea atrage destule replici tăioase, deoarece vizez aici persoane care știu

să mânuiască un condei. Din partea unui An. Codru nu în ultimul rând, care ar avea tot temeiu, asemeni zeului roman Jupiter, să lanseze, de la înălțimi celeste, fulgere și tunete. Dar fiind vorba totuși de divinitatea cerului și a luminii zilei, Jupiter ne îndeamnă la limpezime și seninătate în gând. Adică la risipirea confuziei. Plăcerea publicului de a fi mințit frumos, de a fi sedus cu vorbe dulci și purtat spre soluții cvasimiraculoase, este garanția sigură a reușitei... Am amintit și în articolul precedent că o campanie de dezinformare se deosebește de una propagandistică sau publicitară prin faptul că, dacă în ultimele două scopul declarat se suprapune cu cel adevărat, în campania de dezinformare scopul enunțat public este doar un val, atractiv și agreabil, menit să îl drapeze pe cel adevărat, opus celui proclamat. În cazul nostru, ne confruntăm cu o acțiune ostilă partidelor politice de dreapta, întrucât se încearcă dislocuirea lor și substituirea cu altceva. Mai exact, cu o masă compactă de manevră care se va risipi în momentul programat. Iar tentativele de atragere a membrilor acestor formațiuni politice consacrate în scenariul respectiv confirmă faptul că se urmărește și surparea din interior a acestor grupuri care se prezintă în postura de victime în raport cu agresorul. Ultimul preferă o fofilare perfidă în mijlocul grupului unui atac din afară, care ar consolida și mai mult pe cei agresați. Și deoarece aceste intenții nu pot trece neobservate de cei vizați, o confruntare publică devine inevitabilă, ceea ce intensifică discordiile pe dreapta și, implicit, compromite însăși opțiunea respectivă. Evident, autorii planului au urmărit și acest efect. De ce, totuși, regizorii acestei farse politice trec liniștit peste obiecțiile publice aduse MSN privind corectitudinea, coerența doctrinară, aplicarea practică, funcționalitatea sau finalitatea acțiunii lansate? E simplu de tot. Fiindcă este vorba de niște specialiști care au recurs la o metodă sigură, verificată în

timp. Amploarea acțiunii și extinderea ei rapidă prin contagiune este asigurată de caracterul sacrosanct al scopurilor declarate, de un anume mesianism politic (a se vedea și pretenția de "salvare națională"), astfel încât orice opinie critică, de regulă, are efectul bumerangului, întorcându-se contra celui care își permite "să atenteze" la niște "idealuri mărețe".

În campania de dezinformare scopul enunțat public este doar un val, atractiv și agreabil, menit să îl drapeze pe cel adevărat, opus celui proclamat

Așa se explică efectul paralizant al unui astfel de discurs public, efect care taie dorința multora, chiar dacă sunt afectați, de a intra în discuție. Aceeași postură ingrătă și-o asumă și subsemnatul, care știe că cei care vor sta să citească aceste rânduri sau altele de acest fel sunt infinit mai puțini decât cei care formează masa de manevră. Cine a frecventat ceva lecturi din Gustave Le Bon nu putea să nu rețină adevărul că mulțimile, nefiind preocupate nici de reflecție, nici de raționament, sunt lipsite de spiritul critic. Pentru ele neverosimilul nu există. Iar aparențele, deseori, joacă un rol mai important decât realitatea. De aici și lipsa de preocupare pentru coerența logică sau consistența doctrinară a autorilor Mișcării Salvării Naționale, care nu trebuie confundați cu emițătorii publici ai ideii. Deoarece eficacitatea acțiunii este asigurată de însăși ținta, care își așteaptă dezinformatorul. Specialiștii numesc acest procedeu exploatarea reușită a așteptărilor grupurilor. Plăcerea publicului de a fi mințit frumos, de a fi sedus cu vorbe dulci și purtat spre soluții cvasimiraculoase, oricum mai plăcute decât realitatea stupidă și crudă, cu tot cu soluțiile realiste, exasperante pentru omul comun, este garanția sigură a reușitei. Asta cu atât mai mult, cu cât, potrivit aceluiași Le Bon, mulțimile sunt pretutindeni feminine, dar cele mai feminine dintre toate sunt mulțimile latine. Iată de ce aparenta neglijență ideologi-

că în tratarea subiectului trădează profesionalism, fiind vorba nu de stângăcie, ci de un banal recurs la metodă. Astfel, dezinformatorul acționează întâi de toate asupra reacțiilor afective și emotive, deși pretinde că face apel la rațiune.

MSN nu va putea nici să unifice Dreapta, nici să identifice un "candidat unic" și cu atât mai puțin să realizeze așa-zisa uniune interstatală România-Republica Moldova

Am văzut că unul dintre obiectivele nedeclarate ale operațiunii de care ne ocupăm aici este și lansarea unor așteptări false, augmentarea lor până la proporții mitice ca, în final, scopul major, cel declarat adică, nefiind atins, să provoace un recul profund, o decepție și, implicit, o inapetență pentru chestiuni de interes public în general și pentru politică în special. Fiindcă e limpede: MSN nu va putea nici să unifice Dreapta, nici să identifice un "candidat unic" și cu atât mai puțin să realizeze așa-zisa uniune interstatală România-Republica Moldova. Însăși tentativa de propulsare a PNL nu pare a avea sorți de izbândă. Aceste eșecuri erau planificate din start. Pentru manipulator contează altceva. Dacă se reușește adâncirea discordiilor de pe dreapta, torpilarea unor încercări de coagulare a partidei prooccidentale în perspectiva viitoarelor alegeri, se va aprecia că sarcina este îndeplinită. Cu toate că, personal, nu ader la optimismul autorilor campaniei, optimism care iese în vileag la orice pas. Dimpotrivă, aroganța, provenită din poziția imbatabilă pe care o oferă din start o asemenea operațiune, excesul de zel al executanților care din neglijență deconspiră acțiunea și, poate nu în ultimul rând, spiritul rezonabil al liderilor politici responsabili, dar și - de ce nu? - campania de dezintoxicare a opiniei publice, în care se înscrie și textul de față, ar putea zădărnici planul inițial.

"FLUX", 17 martie 2000

**REPUBLICA MOLDOVA, CA MEMBRU AL CSI,
ESTE BÂNTUITĂ DE INSECURITATE POLITICĂ,
DESTRĂMATĂ TERITORIAL ȘI ÎNREGISTREAZĂ
O CĂDERE ECONOMICĂ FĂRĂ PRECEDENT**

*Raportul la Conferința
filialei municipale Chișinău a PPCD*

Stimați colegi,

Vreau mai întâi să-mi exprim bucuria de a va revedea adunați în această sală, mai ales acum, în preajma celei mai importante sărbători pentru noi, ziua de 27 Martie.

Astăzi aș vrea să mă refer la câteva chestiuni pe care consider oportun să le accentuez.

Mai întâi să recapitulăm pe scurt **IDENTITATEA PPCD**.

În viziunea noastră **IDENTITATEA PPCD** include două componente fundamentale:

- 1) **IDEEA NAȚIONALĂ și**
- 2) **DEMOCRAȚIA CREȘTINĂ.**

Pentru noi **Ideea Națională** este **Românismul Integral**. Românismul este însăși religia noastră. El însumează identitatea noastră etnolingvistică, raportată la valorile, trecutul și viitorul comun al Românilor din Republica Moldova și România.

Astfel, pentru noi data de 27 Martie este nu numai un prilej de comemorare a Actului Unirii Basarabiei cu Patria-mamă - România, dar și de proiectare a unei perspective istorice românești pentru viitorul secol și mileniu.

Prin ce se deosebește PPCD de celelalte partide? Prin atitudinea **solemnă** față de câteva lucruri. În fața lui **Dumnezeu** și a **Neamului**, adică în raport cu trecutul și cu viitorul nostru,

istoric, dar și **extramundan**, noi adoptăm o atitudine gravă. Aici nu mai e loc de relativizări sau oportuniste. Noi ne asumăm, fără rezerve sau omisiuni, întregul nostru trecut istoric și ne luăm răspunderea pentru generațiile viitoare.

Unitatea românească, consfințită de anul 1918, dar distrusă de Imperiul sovietic, de toate agresiunile acestui veac pe care le-a îndurat poporul nostru, își asteaptă vindecarea. Refacerea unității celor două state românești **poate și trebuie** să se producă prin integrarea plenară a lor în structurile europene și euroatlantice. Aceasta e singura cale realistă de ieșire din actuala stare de insecuritate națională, din catastrofa economică și socială. Este calea renașterii spirituale a Republicii Moldova.

Politica noastră de integrare europeană și de emancipare națională cuprinde și dezvoltarea etniilor conlocuitoare pe principiile iubirii creștine și ale normelor internaționale. Respectul reciproc, toleranța și considerația pentru profilul cultural al fiecărei etnii și persoane din Republica Moldova este singura conduită valabilă pentru vremurile de azi. Toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de apartenența națională, trebuie să se bucure de sprijinul statului în studierea limbii materne și a limbii oficiale. Trebuie să aspirăm împreună spre făurirea unui destin istoric într-o Europă Unită și Democratică.

DEMOCRAȚIA CREȘTINĂ

PPCD este un partid care împărtășește doctrina democrat-creștină, singura doctrină politică modernă care recunoaște originea divină a persoanei umane și se călăuzește de învățătura evanghelică. Ne face plăcere să amintim că suntem singurul partid politic din Republica Moldova recunoscut pe plan internațional, având calitatea de membru al

Internaționalului Democrat-Creștine și Populare și relații intense de cooperare cu Partidul Popular European. Întreaga platformă a PPCD, politica lui externă, politicile economice și sociale izvorâsc din doctrina creștin-democrată. Pe aceleași coordonate politice, dar și evanghelice, se înscrie și atitudinea noastră față de Biserică. Această instituție divino-umană trebuie să-și recapete locul cuvenit, adică unul central, nu marginal sau festivist, în societate. Iar apartenența absolutei majorități a populației Republicii Moldova, români, ucraineni, rusi, găgăuzi, bulgari, la credința creștin-ortodoxă, această omogenitate confesională reprezintă temelia solidarității sociale și a concordiei civice. Respectul față de majoritatea românească a cetățenilor Republicii Moldova și, în egală măsură, față de toți minoritarii, naționali și confesionali, trebuie să constituie acel climat social potrivit pentru o țară care aspiră să-și racordeze legislația, economia, dar și mentalitățile, la modelul occidental.

SITUAȚIA POLITICĂ DE MOMENT

La ora actuală Republica Moldova are câteva urgențe majore. Unele dintre ele ar trebui să fie rezolvate în următoarele câteva zile. Este vorba despre adoptarea Bugetului de Stat pentru anul 2000, a pachetului de legi ce țin de privatizarea întreprinderilor din ramura tutunăritului și cea a vinificației, a legii privind compensațiile nominative până la 31 martie. Anume aceste elemente constituie cele câteva angajamente asumate de Republica Moldova față de FMI, angajamente care trebuie onorate încă până la sfârșitul acestei luni. Având în vedere faptul că Bugetul pentru anul în curs se bazează în special pe finanțarea externă, este clar pentru oricine cât de urgente sunt chestiunile în cauză. De rezolvarea lor atârână în mod direct ameliorarea problemelor sociale, achitarea

salariilor și a pensiilor. În acest context este greu de înțeles și de justificat comportamentul formațiunilor componente ale fostului ADR, care refuză să voteze respectivul pachet de legi. Cu toate că ne este cunoscută poziția lor, mai sperăm însă că acești lideri politici vor abandona cinismul și vor renunța la sabotarea înțelegerilor Republicii Moldova cu instituțiile financiar-credite internaționale și, implicit, la blocarea finanțării externe a țării. În câteva zile societatea va avea prilejul să se convingă dacă partidele din Parlament manifestă simț al răspunderii pentru interesele cetățenilor și ale statului sau doar ațișează o retorică reformatoare și prooccidentală. Am dori să credem că, dincolo de luptele interpartinice, aceste partide nu se vor încumeta să arunce în mod conștient societatea într-un dezastru total, să provoace cu bună știință starea de faliment a statului, adică prăbușirea întregului sistem economico-financiar.

Un alt deziderat recunoscut de întreaga clasă politică este integrarea europeană a Republicii Moldova. Președintele Lucinschi chiar afirma recent că aderarea la Uniunea Europeană trebuie să devină o idee națională pentru cetățenii republicii. Practic toate partidele politice recunosc această prioritate. Însă pe parcursul ultimului deceniu oficialitățile Republicii Moldova au avut o atitudine duplicitară în politica noastră externă, căutând să promoveze concomitent integrarea în CSI și în spațiul european. Această politică și-a demonstrat demult și fără putință de tăgadă inconsistența. Republica Moldova, ca membru al CSI, este bântuită de insecuritate politică și militară, este destrămată teritorial, suportă prezența ilegală a trupelor străine pe teritoriul său, înregistrează o cădere economică și o catastrofă socială fără precedent. Exodul masiv al populației în căutarea unui ban pentru supraviețuire este cel mai izbitor exemplu al dezastrului care a copleșit statul nostru.

Având în vedere această stare de lucruri, se impune de urgență abandonarea Comunității Statelor Independente și lansarea unei ofensive diplomatice în vederea asocierii Republicii Moldova la Uniunea Europeană. O politică externă coerentă și consistentă, reorientată cu hotărâre spre țările Uniunii Europene, ar reface bunul nume al țării noastre pe continent și ar insufla respect partenerilor noștri de dialog atât din Vest, cât și din Est. Se cuvine să menționăm că interesul vital al statului nostru impune concomitent continuarea și dezvoltarea relațiilor bilaterale cu țările CSI.

Stimați colegi,

acum aș vrea să va anunț că mâine, 27 martie, deputații Partidului Popular Creștin Democrat vor depune la Biroul Permanent al Parlamentului o inițiativă legislativă. Ea prevede denunțarea Acordului și a Statutului CSI, semnate în 1991 și ratificate în 1994. Începând cu ziua de mâine, vom iniția un dialog cu partidele parlamentare, invitându-le să adopte o atitudine favorabilă față de proiectul de Lege cu privire la denunțarea documentelor de constituire a CSI. Partidul Popular Creștin Democrat va solicita o întrevvedere cu președintele Lucinschi, în calitatea dânsului de responsabil pentru politica externă a statului, căruia îi va propune să se pronunțe pozitiv în această chestiune de interes major pentru prezentul și viitorul Republicii Moldova. Această inițiativă va scoate în evidență cu exactitate opțiunile fiecărui partid și lider politic. Ea oferă șansa instituirii unui larg consens național între toate forțele politice care doresc să participe la procesul de revigorare politică, economică, socială și culturală a statului nostru.

Vă mulțumesc pentru atenție.

"ȚARA", 28 martie 2000

L'EUROPE DES NATIONS OU LA NATION EUROPEENNE?

*Rapport pour les débats dans le cadre de la section moldave du
Centre International de Formation Européenne*

Honorable assistance,

Je voudrais bien remercier a tous ceux qui m'ont invite a participer a ces débats et, en premier lieu, a Monsieur Oleg Serebrian, qui a considere que je pourrais etre util au moment ou l'on aborde le sujet qui sera discute aujourd'hui. Pour une personne qui est plutot un autodidacte, c'est une honneur, mais aussi un risque que j'assume avec plaisir, car je suis sur que suite aux discussions je serai le principal beneficiaire des nouvelles idees.

En tant que personne a convictions de droite, avec des visions conservatrices, qui participe directement a l'effort collectif de depassement de la crise d'identite nationale, je suis parmi ceux qui optent pour une Europe des nations.

Je voudrais commencer par un exercice d'admiration pour le peuple. C'est un point de vue tres proche de l'interpretation theologique de l'idee de nation. Un point de vue auquel je suis abouti par ma propre experience, tant suite aux lectures, que suite aux multiples discussions eues avec des personnalites remarquables de la vie politique, culturelle et ecclesiastique. Tout homme nait au sein d'une famille, au sein d'une nation, au sein d'une Eglise, avec le Bapteme. C'est le donne fundamental, axiologique, au-dela duquel on ne peut passer qu'avec le risque de rester dans la captivite du materialisme primitif. Un donne qui ne tient pas compte de l'option personnelle de la personne. C'est ce qui existe objectivement, indifferemment du fait si une personne ou autre est ou pas

consciente de sa propre identite. L'embrassement de cette vision traditionnelle de la personne et de la collectivite ethnique nous a permis, par exemple, a ceux qui avons une preoccupation a part pour le probleme national, de nous guerir de la conception marxiste du materialisme historique, et de revenir a la situation normale delaquelle nous avons devie sous le regime sovietique.

La nation envisagee comme entite spirituelle et ce n'est qu'apres comme realite historique apparue des le debut du monde, realite qui va durer jusqu'au Jugement d'Apres ou, autrement dit, jusqu'a la "fin de l'histoire", se deploie en temps a travers toute une serie de generations. Etre conscient du fait que tu es partie de cette serie de generations qui se succedent selon un plan extramondain signifie eprouver de maniere pleniere le sentiment du bonheur de faire partie d'une collectivite humaine distincte, la tienne et celle de tes semblables qui, a cote d'autres nations, constituent l'harmonie polychrome de l'humanite. On sait bien qu'il n'existe pas de personne anationale, sans qualites specifiquement nationales. Cela c'est une pure abstraction. Ainsi, l'humain existe seulement ayant une forme nationale. Ne peuvent pas exister en realite des individus ou des entites nationales, c'est a dire purifies au niveau ethnique, sterils. Nul n'a encore decouvert nulle part une telle espece humaine anationale, on sait des le debut qu'il s'agit de simples theories de certaines personnes qui souffrent d'une grave infirmité d'esprit.

Etant Roumain, je tiens evidemment tout specialement a mon peuple. Ce qui ne fait pas que je me sente superieur, ni inferieur par rapport a d'autres nations. Tout simplement ce peuple est le mien, c'est pourquoi j'y tiens d'une maniere tout particuliere, tout en ayant du respect pour les autres nations. La relation avec la mere est identique. La tienne, tu l'aimes, et pour les autres tu portes le respect. Comme tu ne peux pas utiliser la liberte d'option par rapport a la propre mere qui represente un donne invariable, ainsi tu ne peux pas te soustraire a ta propre appartenance nationale que par une fraude logique ou par une infraction morale. Tu peux ne pas etre conscient de ta propre identite nationale mais il est impossible de la modifier de maniere arbitraire. Ainsi, la nationalite n'est pas un acte de volonte humaine qui pourrait se modi-

fier selon le propre gre de la personne. Il peut s'agir au plus d'une crise d'identite, telle que supportent les Roumains de Bessarabie suite a la domination etrangere de longue duree. Par consequent, ce n'est pas l'identite roumaine des Bessarabiens celle qui s'est modifiee, mais leur conscience a ete deplacee vers une fausse identite. De ce point de vue il est a remarquer le role decisif de la liberalisation du regime sovietique et de l'instauration de la democratie qui ont cree un milieu propice pour la restructuration de la conscience roumaine. Aujourd'hui nous pouvons constater, sans le risque d'exagerer, que le degre du depassement de la crise d'identite est directement proportionnel au niveau d'information ou d'instruction des Roumains du cote gauche du Prout.

Envisagee du point de vue d'une doctrine de droite, l'idee europeenne se base sur les valeurs nationales de chaque peuple, ennoblies par la revelation divine d'il y a deux millenaires. L'Europe, le continent sur le sol duquel se sont eleves ses peuples, chacun avec son charme unique et irrepetable, est sublime dans sa diversite. Le processus de l'integration europeenne, necessaire et benefique pour tous les pays du continent, ne peut pas avoir pour but que la solution de certains problemes qui tiennent d'une meilleure situation des relations entre les Etats, de la creation d'un milieu ou l'homme se sente plus protege et plus sur. Ces desideratas ne doivent pas avoir pour objectif la dissolution des entites nationales dans un conglomeraat communautaire uniformise, dans une hypothetique et impossible nation europeenne. Ceci serait contre la nature et egalement contre le cours naturel de l'histoire. L'opposition des peuples captifs contre le processus de dissolution ethnique, suivi par l'internationalisme sovietique, suppose logiquement une reaction similaire envers toute intention d'imposer un cosmopolitisme devastateur. Tout en reconnaissant et en saluant le processus de cooperation et d'harmonisation des relations entre les nations de notre continent, tout en optant pour l'integratien pleniere de la Republique de Moldova dans les structures europeennes, les chretiens democrates moldaves sont assez soucieux, mais egalement assez amuses du mimetisme pratique par certains de chez nous. On sait bien que tout exces est dangereux, et les extremes sont contreproductifs. On peut observer ce

dernier temps que dans certaine milieux intellectuels de chez nous sont apparues beacoup de personnes qui pratiquent le servilisme culturel et nationale, tout en meprisant son propre peuple. Fascines par les splendeurs de la civilisation occidentale, vue fugitivement lors de leurs courtes visites au-dela de l'ancienne "cortine de fer", celles-ci exaltent une phraseologie pro-europeenne, a la legerre, de la meme maniere delaquelle ils affichaient il n'y a pas longtemps leur orientation philorusse. En fait, ces attitudes superficielles sont en contradiction avec les valeurs europeennes authentiques qui ne peuvent pas etre separees des nations qui les ont creees. La presence dans la masse des nations europeennes, avec tout le patrimoine spirituel de notre peuple, comme partie integrante de l'heritage culturel et spirituel commun, est le role naturel qui nous revient dans la famille europeenne. A Strasbourg ou a Bruxelles personne n'a besoin d'imitateurs qui manquent de personnalite, mais de partenaires dignes et serieux.

En paraphrasant Malraux, nous pourrions dire que si le XXIe siecle sera chretien, l'Europe sera des nations, et s'il sera athee, alors il ne sera pas du tout. Car l'apparition d'une supposee "nation europeenne" priverait le vieux continent de son role dans l'histoire, ainsi que du droit de porter, comme sur un blason de noblesse, le nom d'Europe.

3 avril 1999

CUPRINS

ARGUMENT ȘI ÎNDEMN.....5	
CHESTIUNEA GLOTONIMULUI NU POATE FI ABORDATĂ SEPARAT DE CEA A ETNONIMULUI.....	7
<i>In memoriam</i> GRIGORE VÂRTOSU.....	9
NOI NU VOM DEVENI NICIODATĂ O NOUĂ GENERAȚIE DE REFUGIAȚI.....	11
LEGEA (STRANGULĂRII) PRESEI.....	17
UN IMN PROVIZORIU CU FUNCȚII EUFEMISTICE.....	25
RECURS LA METODĂ SAU GENUL EPISTOLAR CA MIJLOC DE REPRIMARE POLITICĂ.....	29
AUTOGRAFELE IUBIRII.....	37
"FRAȚII MEI...".....	38
GYR AL NOSTRU.....	40
POZIȚIA GRUPULUI PARLAMENTAR AL ALIANȚEI FRONTULUI POPULAR CREȘTIN DEMOCRAT FAȚĂ DE GREVA GENERALĂ A TINERETULUI STUDIOS.....	42
IEȘIREA DIN ÎNTUNERIC.....	45
SUS FRUNTEA, ROMÂNI !.....	47
ȘI CALUL TROIAN ERA NEGRU.....	49
AMICII F.P.C.D. ȘI "MAREA POLITICĂ".....	53
INVITAȚIE LA ABATOR.....	60
ANCHETA "CONTRAFORT".....	74
NOTE POLITICE PE MARGINEA UNEI REVISTE CULTURALE.....	77
<i>In memoriam</i> . CORNELIU COPOSU.....	81

AVATARURILE PREȘEDINTELUI SNEGUR În drumul spinos spre recăpătarea propriei identități SAU ÎNCĂ O DATĂ DESPRE UNITATEA ETNOLINGVISTICĂ ROMÂNEASCĂ.....	82
EFFECTUL PICĂTURII CHINEZEȘTI.....	86
MESAJ DE CRĂCIUN.....	89
LIBERTATEA DE EXPRESIE ÎN MENGHINA PREȘEDINȚIE – P.D.A.M.....	91
<i>In memoriam</i> . OCTAVIAN GHIBU – AMBASADORUL SPIRITUAL AL BASARABENILOR.....	99
PĂRINTELE MINA DOBZEU, BOTEZĂTORUL LUI NICOLAE STEINHARDT.....	102
AUTOLUSTRIUREA CA REMEDIU CONTRA SINGURĂȚĂȚII	131
IISUS HRISTOS, VRACIUL ȘI LECUITORUL NOSTRU.....	138
PATIMI RADIOACTIVE ÎN MIEZ DE SEZON ESTIVAL.....	141
<i>In memoriam</i> VALENTIN CIOBANU	148
POST-SCRIPTUM LA EPISODUL URECHEANU.....	150
PENTRU UN GUVERN AL MĂINILOR CURATE.....	160
EUROPA NAȚIUNILOR SAU NAȚIUNEA EUROPEANĂ?.....	165
OBRAZUL UNEI EPOCI ZBUCIUMATE.....	169
DE VORBĂ CU MONUMENTELE.....	171
CREȘTINISM ȘI DEMOCRAȚIE.....	181
ILUZII ROMANTICE.....	195
EXERCIȚII DE LUCIDITATE.....	205
REPUBLICA MOLDOVA, CA MEMBRU AL CSI, ESTE BÂNTUITĂ DE INSECURITATE POLITICĂ, DESTRĂMATĂ TERITORIAL ȘI ÎNREGISTREAZĂ O CĂDERE ECONOMICĂ FĂRĂ PRECEDENT. <i>Raportul la Conferința filialei municipale Chișinău a PPCD.....</i>	213

Iurie Roșca.

Născut la 31 octombrie 1961 la Telenești.
Absolvent al Facultății de Jurnalistică a
Universității de Stat din Moldova (1985).

Între anii 1985-1988 este redactor la
Televiziunea Națională, iar din 1988 până
în 1990 este colaborator științific la Muzeul
republican de Literatură "D. Cantemir".

Din 1988 până în prezent participă din
plin la viața politică, fiind unul dintre numele
remarcabile ale evenimentelor ultimului
deceniu. Deputat în Parlament din 1994.
Între 1998-2000 este vicepreședinte al
Parlamentului.

Membru al Uniunii jurnaliștilor. Autor al
culegerii de articole "Ieșirea din întuneric"
apărută în 1995.

Din 1994 este președinte al Partidului
Popular Creștin Democrat.